

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

УДК 347.779 (477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
ПУБЛІЧНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДОБРЕ ВІДОМОГО
ПОЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ**

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело. _____ О. П. Ткачук

Науковий керівник
Канарик Юлія Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

**Публічно-правова охорона добре відомого позначення в Україні.
*Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.***

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2025.

Дисертацію присвячено комплексному теоретико-правовому дослідженню публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні.

У дисертації виявлено проблематику правової охорони добре відомого позначення, проведено дослідження правового статусу добре відомого позначення, роль у складі торговельної марки, вивчення й узагальнення закордонного досвіду правової охорони добре відомого позначення як важливого об'єкта права інтелектуальної власності, що опосередковує підвищення рівня інвестиційного добробуту, має важливе охоронне та захисне значення для власника добре відомої торговельної марки. Вивчено передумови визнання торговельної марки добре відомою, проблеми встановлення такого статусу, визначено публічних суб'єктів, що мають відношення до встановлення публічно-правової охорони добре відомого позначення, акцентується увага на відмінності охорони та захисту добре відомого позначення в Україні.

Констатується, що не зважаючи на те, що існують всі передумови для України, як учасниці міжнародних угод (Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, яка є основною міжнародною угодою, що регулює відносини у сфері охорони прав на об'єкти промислової власності, і містить термін «добре відома торговельна марка», Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС)) у активному розвитку прав на об'єкти права інтелектуальної власності, все ж таки фіксується масове порушення таких прав, що потребує

активних заходів охорони та захисту таких об'єктів, зокрема на добре відомі позначення.

Здійснено огляд наукових праць, закордонної літератури, присвячених питанням поняттєвого апарату публічно-правової охорони, з'ясовано правовий потенціал понять: «контроль», «публічний контроль», «державний контроль», «громадський контроль», а також понять «охорона», «публічно-правова охорона», «захист», «публічно-правовий захист». Розроблено авторське поняття «публічно-правова охорона добре відомого позначення» під яким запропоновано розуміти діяльність спеціально уповноважених державою суб'єктів, які забезпечують правомірне використання, охорону та розвиток добре відомих торговельних марок, що має свої особливості, які знаходять відображення в об'єктах та суб'єктах такої охорони, заходах реалізації, її межах; функціях, які вона виконує та стадіях її здійснення. В публічно-правовій охороні добре відомого позначення відіграють роль:

- Апеляційна палата, яка приймає рішення про визнання торговельної марки добре відомою в Україні або відмову у такому рішенні.

- суди України (при чому можемо говорити про всі юрисдикції), які приймають рішення щодо визнання торговельної марки добре відомою, скасуванні такого рішення, заборону використання торговельної марки, зобов'язання компетентного органу внести до переліку добре відомих в Україні торговельну марку та інше.

Визначено та з'ясовано взаємодію суб'єктів, що здійснюють публічно-правову охорону прав на добре відомі позначення. Зокрема, визначена класифікація суб'єктів публічного контролю за обсягом повноважень у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення, так серед яких варто виділити дві групи:

1. Перша група включає органи загальної компетенції - Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та Президента України, які

створюють нормативну базу та забезпечують верховенство права у сфері охорони інтелектуальної власності.

2. Друга група охоплює спеціалізовані органи, уповноважені здійснювати безпосередній правовий захист об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі позначення і до них належить Міністерство економіки України, яке відіграє ключову роль оскільки є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, УКРНОІВІ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. Міністерство внутрішніх справ – забезпечує захист прав інтелектуальної власності шляхом протидії злочинності стосовно незаконного використання таких об'єктів; Міністерство юстиції України – головний орган який виконує координаційну роль у досліджуваних галузях; Департамент захисту економіки Національної поліції України, будучи у підпорядкуванні МВС безпосередньо протидіє злочинності у сфері інтелектуальної власності й на об'єкти в області медицини та біотехнологій; Державна Фіскальна Служба України здійснює захист прав на об'єкти інтелектуальної власності під час проведення зовнішньоекономічної діяльності, вживаючи необхідних заходів, спрямованих на недопущення переміщення через митний кордон країни заборонених медичних й біотехнологічних товарів, а також проводять перевірку на предмет наявності ліцензій на здійснення всіх видів господарської діяльності, патентів на винаходи й корисні моделі в області біотехнологій і медицини; Антимонопольний комітет розглядає питання про порушення антимонопольного та конкурентного законодавства, ухвалюючи рішення про припинення порушень, які є обов'язковими для виконання.

Спеціальними суб'єктами, що безпосередньо наділені публічно-правовими функціями охорони та захисту добре відомих позначень є Апеляційна палата УкрНОІВІ та суди.

Проведена класифікація суб'єктів публічного контролю у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення за такими критеріями:

- організаційно-правова форма;
- правові підстави діяльності;
- рівень здійснення контролю;
- характер ініціативи.

Досліджено адміністративну юрисдикцію з визнання ТМ добре відомими:

- позасудову адміністративну юрисдикцію (підпорядкованість справ Апеляційній палаті);
- судову адміністративну юрисдикцію (підсудність справ відповідно до законодавства про судову систему).

Апеляційна палата, в рамках наданої компетенції, здійснює публічно-правову охорону ТМ в частині визнання таких об'єктів добре відомими, реалізуючи завдання й функції держави в одній із конституційних форм діяльності, а також наділена повноваженнями державно-владного характеру.

Виділено наступні стадії провадження Апеляційної палати:

I. Провадження стосовно визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

II. Прийняття рішення Апеляційної палати.

III. Оскарження рішення Апеляційної палати в суді.

Причому другорядними стадіями Апеляційної палати вважаються: провадження щодо заперечення та апеляційної заяви.

Порушені питання захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі торговельні марки судами України, зокрема проблеми застосування проваджень судами, актуальність діяльності Спеціалізованого суду, способів захисту добре відомих торговельних марок. Встановлено, що способом захисту прав добре відомої торговельної марки в судовому порядку є визнання такої марки добре відомою разом з відновленням порушених прав та припинення таких дій із застосуванням заходів компенсаційного характеру.

Залежно від суб'єкта, який здійснює охоронну функцію, усі форми захисту можна поділити на форми, в межах яких захист здійснюється компетентними органами, та форми, в межах яких захист здійснюється самостійно суб'єктами захисту; в рамках першої форми потрібно виділяти захист у судовому порядку, адміністративному порядку; у рамках другої - самозахист та заходи оперативного впливу (способи захисту позову тощо).

Доведено, що перелік торговельних марок, визнаних добре відомими, є недосконалим, оскільки внесення добре відомих позначень до переліку на основі рішень судів лишається вимогою на рівні Закону, а не на основі вимог ЦПК та ГПК України.

Сформовано низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні, які мають бути спрямовані на:

- вдосконалення організаційної складової механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що включає сукупність органів державного управління, які створені для реалізації цілей та завдань з питань охорони та захисту прав інтелектуальної власності, та наділені для цього відповідними функціями;

- ефективності діяльності державних інспекторів з питань інтелектуальної власності повноваження яких втрачені при проведенні адміністративної реформи. Тому виникає гостра потреба в поновленні

таких повноважень шляхом визначення їх завдань через прийняття державно-управлінських рішень;

- стимулюванні інтелектуальної (інноваційної) діяльності є окремими публічно-управлінськими функціями, які полягають в реалізації державно-управлінських завдань, пов'язаних із відносинами щодо створення умов для провадження інтелектуальної (інноваційної) діяльності та в свою чергу забезпечення належного рівня правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, а також запобігання порушенням прав інтелектуальної власності;

- удосконалення публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі торговельні марки шляхом:

1) закріплення на законодавчому рівні понять «охорона добре відомої торговельної марки» та «захист добре відомої торговельної марки», що відповідає європейським стандартам захисту прав людини;

2) прийняття спеціального законодавчого акта з метою правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні;

3) прийняття нормативно-правового акту щодо взаємодії суб'єктів публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності у частині добре відомого позначення.

4) зобов'язати УКРНОІВІ взаємодіяти із митними органами.

– внесення змін і доповнень до статті 51-2 Кодексу про адміністративні правопорушення України щодо поновлення адміністративної відповідальності за порушення незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності в тому числі на добре відомі позначення, що має важливе значення для реалізації державою публічно-правової охорони вказаного об'єкту. Аналіз існуючої в Україні правозастосовної практики дає можливість стверджувати, що спеціальні органи (Апеляційна палата УКРНОІВІ та суди) не в змозі самотужки на

повну силу застосовувати охоронні механізми щодо охорони добре відомого позначення, тому є сенс відновлення таких органів як інспекції захисту прав інтелектуальної власності або створення громадської організації із наділенням її законодавчих прав щодо реалізації охоронних повноважень у даній сфері.

- удосконалення взаємодії суб'єктів публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі торговельні марки шляхом взаємодії працівників УКРНОІВІ та органів Державної митної служби України з метою забезпечення митними органами автоматичного захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення під час переміщення товарів через митний кордон України.

Ключові слова: публічний контроль, адміністративний контроль, торговельна марка, міжнародні акти у сфері права інтелектуальної власності, орган державної влади публічного управління, нормативно-правові акти, об'єкти права інтелектуальної власності, право інтелектуальної власності, патентне право, державний нагляд (контроль), публічно-правова охорона, публічно-правовий захист, органи державної охорони, органи державного захисту, юрисдикція публічно-правової охорони добре відомого позначення.

ANNOTATION

TKACHUK O.P. Public-Law Protection of Well-Known Trademarks in Ukraine. Qualification Scientific Work in the Form of a Manuscript.

Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in Specialty 081 – Law.
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv,
2025.

The dissertation is dedicated to a comprehensive theoretical and legal study of the public-law protection of well-known trademarks in Ukraine.

The dissertation identifies the issues related to the legal protection of well-known trademarks, examines the legal status of well-known trademarks, their role within a trademark, and studies and summarizes foreign experience in the legal protection of well-known trademarks as important intellectual property objects. This protection mediates an increase in the level of investment well-being and plays a significant protective and defensive role for the owner of a well-known trademark. The dissertation also explores the prerequisites for recognizing a trademark as well-known, the challenges in establishing such a status, and identifies public entities involved in the establishment of public-law protection of well-known trademarks. Attention is drawn to the differences in the protection and defense of well-known trademarks in Ukraine.

It is stated that despite the fact that all the prerequisites exist for Ukraine, as a participant in international agreements (the Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883, which is the main international agreement regulating relations in the field of industrial property protection and contains the term "well-known trademark," and the TRIPS Agreement) to actively develop rights to intellectual property objects, there is still widespread infringement of such rights. This situation necessitates active measures for the protection and defense of these objects, particularly well-known trademarks.

A review of scientific works and foreign literature dedicated to the conceptual apparatus of public-law protection was conducted, clarifying the legal potential of concepts such as: "control," "public control," "state control," "public oversight," as well as the concepts of "protection," "public-law protection," "defense," and "public-law defense." The author has developed a new definition of "public-law protection of a well-known trademark," which is proposed to mean the activities of state-authorized entities that ensure the lawful use, protection, and development of well-known trademarks. This concept has its unique features reflected in the objects and subjects of such protection, the implementation measures, its scope, the functions it performs, and the stages of its execution. The public-law protection of well-known trademarks involves the following key elements:

- The Appellate Chamber, which makes decisions on the recognition of a trademark as well-known in Ukraine or the refusal of such recognition.

- The courts of Ukraine (across all jurisdictions), which make decisions on the recognition of a trademark as well-known, the cancellation of such recognition, the prohibition of trademark use, the obligation of the competent authority to include a trademark in the list of well-known trademarks in Ukraine, and other related matters.

The interaction of the entities responsible for public-law protection of rights to well-known trademarks has been defined and clarified. In particular, a classification of public control entities based on their powers in the field of protection and defense of intellectual property rights for well-known trademarks has been established. Among these, two groups can be highlighted: the first group includes those bodies that participate in legal protection, specifically the Verkhovna Rada of Ukraine, which through its legislative activities establishes norms that protect intellectual property rights; the Cabinet of Ministers of Ukraine, which participates in legal protection through ministries and other central executive authorities as a result of implementing the laws of Ukraine; and

the President of Ukraine, who is also considered a subject of legal protection of intellectual property as the main guarantor of the state, the Constitution, legality, and public order.

The second group consists of bodies specifically created and authorized to carry out legal protection of intellectual property, including well-known trademarks. This group includes the Ministry of Economy of Ukraine, which plays a key role as the central executive authority responsible for forming and implementing state policy in the field of intellectual property, as well as the National Office of Intellectual Property and a range of scientific, educational, informational, and other relevant state enterprises, institutions, and organizations under the jurisdiction of the central executive authority that ensures the formation and implementation of state policy in the field of intellectual property. The Ministry of Internal Affairs is responsible for protecting intellectual property rights by combating crimes related to the illegal use of such objects; The Ministry of Justice is the main body that performs a coordinating role in the studied areas. The Department for the Protection of the Economy of the National Police of Ukraine, which operates under the Ministry of Internal Affairs, directly combats crimes in the field of intellectual property and against objects in the areas of medicine and biotechnology. The State Fiscal Service of Ukraine protects rights to intellectual property objects during the conduct of foreign economic activities by taking necessary measures to prevent the movement across the customs border of prohibited medical and biotechnology products. It also conducts checks for the presence of licenses for all types of economic activities, as well as patents for inventions and utility models in the fields of biotechnology and medicine. The Antimonopoly Committee examines issues related to violations of antimonopoly and competition legislation, making decisions to terminate violations that are mandatory for compliance.

The specialized entities directly endowed with public-law functions for the protection and defense of well-known trademarks are the Appellate Chamber of the National Office of Intellectual Property and the courts.

The administrative jurisdiction concerning the recognition of trademarks as well-known has been studied:

- Extrajudicial administrative jurisdiction (the competence of cases for the Appellate Chamber);
- Judicial administrative jurisdiction (the jurisdiction of cases according to the legislation on the judicial system).

The Appellate Chamber, within the scope of its granted competence, carries out public-law protection of trademarks in terms of recognizing such objects as well-known, implementing the tasks and functions of the state in one of the constitutional forms of activity, and is endowed with state authority powers.

The following stages of proceedings of the Appellate Chamber have been identified:

I. Proceedings regarding the recognition of a trademark as well-known in Ukraine.

II. The adoption of the Appellate Chamber's decision.

III. Challenging the decision of the Appellate Chamber in court.

Additionally, the secondary stages of the Appellate Chamber are considered to be: proceedings regarding objections and the appeal application.

The issues of protecting intellectual property rights for well-known trademarks by the courts of Ukraine have been raised, including problems related to the application of proceedings by the courts, the relevance of the Specialized Court's activities, and the means of protecting well-known trademarks. It has been established that the method of judicial protection for the rights of a well-known trademark involves recognizing that trademark as well-known, along with restoring violated rights and terminating such actions through the application of compensatory measures.

Depending on the entity exercising the protective function, all forms of protection can be divided into forms within which protection is carried out by competent authorities, and forms within which protection is carried out by the subjects of protection themselves. Within the first form, it is necessary to highlight protection in judicial proceedings and administrative proceedings; within the second form, there are self-defense and measures of operational impact (such as methods of protecting a claim, etc.).

It has been demonstrated that maintaining the Unified Register of well-known trademarks is open, as the inclusion of court decisions, based on which a trademark is recognized as well-known, remains at the level of the Law, rather than the requirements of the Codes of Ukraine.

A number of proposals and recommendations aimed at increasing the effectiveness of public legal protection of a well-known designation in Ukraine have been formulated, which should be aimed at:

- Improvement of the organizational component of the mechanism for the protection and defense of intellectual property rights, which includes a set of government authorities created to achieve the goals and objectives related to the protection and defense of intellectual property rights, and endowed with the relevant functions for this purpose;

- The effectiveness of the activities of state inspectors on intellectual property issues, whose powers were lost during the administrative reform, is in question. Therefore, there is an urgent need to restore such powers by defining their tasks through the adoption of state management decisions;

- The stimulation of intellectual (innovative) activities is a distinct public management function that involves the implementation of state management tasks related to creating conditions for the conduct of intellectual (innovative) activities. This, in turn, ensures an adequate level of legal protection for intellectual property objects and prevents violations of intellectual property rights;

- The protection and defense of intellectual property are distinct state management functions that involve the implementation of state management tasks related to creating conditions for the conduct of intellectual (innovative) activities, ensuring an adequate level of legal protection for intellectual property objects, as well as preventing violations of intellectual property rights, their detection, and punishment for such violations.

- The functioning of the organizational and legal components of the organizational and legal mechanism for the protection and defense of intellectual property rights is currently at a low level and therefore requires meticulous work for its improvement and further scientific research.

- It has been clarified that the reform of intellectual property legislation is necessitated by the obligations under the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union. However, not all the planned measures within the framework of the reform have been implemented. Therefore, among the directions for improving the public-law mechanism for the protection and defense of intellectual property rights, including those for well-known trademarks, it is necessary to:

1) The consolidation at the legislative level of the concepts of "protection of well-known trademarks" and "defense of well-known trademarks," which align with European standards for the protection of human rights;

2) The adoption of a special legislative act aimed at the legal regulation of public relations in the field of protection and defense of intellectual property rights in Ukraine;

3) Improve the interaction among the entities of the public-law mechanism for the protection and defense of intellectual property rights concerning well-known designations;

4) Oblige the National Office for Intellectual Property of Ukraine to maintain a registry and interact with customs authorities.

- The ways to improve the interaction among the entities of the public-law mechanism for the protection and defense of intellectual property rights concerning well-known trademarks have been identified through the collaboration of employees of the National Office for Intellectual Property and the State Customs Service of Ukraine regarding the entry of information into the Customs Register of Intellectual Property Rights. This aims to ensure that customs authorities provide automatic protection of intellectual property rights for well-known designations during the movement of goods across the customs border of Ukraine.

Amendments and additions to Article 51-2 of the Code of Administrative Offenses of Ukraine regarding the restoration of administrative responsibility for the illegal use of intellectual property rights, including well-known designations, which is essential for the state to implement public-law protection of these objects. An analysis of the existing law enforcement practices in Ukraine suggests that specialized bodies (the Appellate Chamber of the National Office for Intellectual Property and the courts) are unable to fully apply protective mechanisms for the protection of well-known designations on their own. Therefore, it makes sense to restore such bodies as intellectual property rights protection inspections or to create a public organization with legislative rights to implement protective powers in this area.

Keywords: public control, administrative control, trademark, international acts in the field of intellectual property law, intellectual property law, patent law, public administration authority, regulatory legal acts, objects of intellectual property rights, state supervision (control), public-law protection, public-law defense, state protection authorities, state defense authorities, jurisdiction of public-law protection of well-known designations.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Стаття у науковому виданні,

включеному до міжнародних наукометричних баз даних

Web of Science Core Collection та/або Scopus

1. **Tkachuk O., Tsiupa O., Olshanskyi O., Serdiukova O., Vishka I.** A public administration system focusing on the provision of public services. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2023. Vol. XXXVI. P. 52–56. *(Tkachuk O. здійснено аналіз процесу надання державних послуг за ключовими аспектами відповідної проблематики, обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано наукову новизну, визначено практичне значення та окреслено мету проведеного наукового пошуку, погоджено висновки з іншими співавторами та підготовлено наукову публікацію до друку відповідно до встановлених вимог видання. Tsiupa O. використано аналітико-бібліографічний метод для систематизації та оцінки наукових джерел з проблематики державного управління. Olshanskyi O. проведено онлайн анкетування з метою з'ясування найбільш важливих питань, пов'язаних з наданням публічних послуг органами державного управління. Serdiukova O. визначено основні теоретичні аспекти, які є найбільш важливими для розвитку системи державного управління. Vishka I. проведено аналіз наукових підходів та управлінських позицій керівників структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, відповідальних за надання публічних послуг, щодо визначальних напрямів розвитку системи публічного управління, а також систематизовано результати дослідження).*

Статті у наукових виданнях,

включених до Переліку наукових фахових видань України

2. **Ткачук О. П.** Поняття публічно-правової охорони торговельної марки в Україні. Публічне право. 2022. № 3. С. 25–31.

3. Ткачук О. П. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. № 3. С. 163–168.

4. Ткачук О. П. Поняття та співвідношення правової охорони й правового захисту добре відомих торговельних марок. Право. Людина. Довкілля. 2023. Т. 14. № 2. С. 95–104.

5. Ткачук О. П. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою. Науковий вісник публічного та приватного права. 2023. № 4. С. 165–171.

6. Ткачук О. П. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою судом. Публічне право. 2023. № 3. С. 82–92.

Тези наукових доповідей

7. Ткачук О. П. Деякі питання охорони прав на добре відомі торговельні марки. Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 397–399.

8. Ткачук О. П. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні: напрями гармонізації з правом ЄС. Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, 15 червня 2023 року: тези доповіді. Київ, 2023. С. 146–149.

9. Ткачук О. П. Захист добре відомих торговельних марок в Україні. Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 126-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, 23 травня 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 174–178.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	19
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОБРЕ ВІДОМОГО ПОЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	29
1.1. Торговельні марки як об'єкт публічно-правової охорони в Україні.....	29
1.2. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні	49
1.3. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в законодавстві інших країн.....	73
Висновки до розділу 1.....	97
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОБРЕ ВІДОМОГО ПОЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	100
2.1. Суб'єкти публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні.....	100
2.2. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою	125
2.3. Адміністративна юрисдикція з визнання торговельної марки добре відомою судом	Помилка! Закладку не визначено.
Висновки до розділу 2.....	Помилка! Закладку не визначено.0
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ДОБРЕ ВІДОМИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК	Помилка! Закладку не визначено.
3.1 Поняття та співвідношення правової охорони і правового захисту добре відомих торговельних марок... Помилка! Закладку не визначено.	84
3.2 Удосконалення системи публічно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні.....	Помилка! Закладку не визначено.
Висновки до розділу 3.....	216
ВИСНОВКИ	220
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	225

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Апеляційна палата	Апеляційна палата НОІВ
ВОІВ	Всесвітня організація інтелектуальної власності
ЄС	Європейський Союз
Закон про ТМ	Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг»
КВЕД	класифікатор видів економічної діяльності
КпАП	Кодекс про адміністративні правопорушення
КМУ	Кабінет Міністрів України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Мін'юст	Міністерство юстиції України
НОІВ	Національний орган інтелектуальної власності
Паризька конвенція	Паризька конвенція про охорону промислової власності
ТМ	Торговельна марка
Угода ТРІПС	Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності
УКРНОІВІ	Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій
ДП Укрпатент	Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»
ЦК	Цивільний Кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми. Ніколи ще товарні знаки не відігравали такої потужної ролі на ринку та не формували світогляд і системи цінностей суспільства, як сьогодні. Сьогодні товарні знаки формують свідомість людей, зображення яких нерозривно пов'язані з певними товарами і послугами. І найбільша роль у такому значному впливі на споживача належить добре відомим торговим маркам. Природно, що через широку відомість, репутації та прихильності споживачів ця категорія знаків потребує особливої правової охорони, оскільки часто стає об'єктом зловживання для недобросовісних користувачів.

Значення загальновідомих знаків полягає в тому, що вони охороняються навіть без реєстрації. Їх реєстрація (визнання компетентним органом) на територіях, що охороняються не є обов'язковим, у ряді країн їх правова охорона поширюється не тільки на товари, які зробили їх загальновідомими, але і на всі товари та послуги. Слід зазначити, що захист прав на загальновідомий товарний знак регулюється не лише національними правовими нормами, а й міжнародними, а саме Паризькою конвенцією з охорони промислової власності (Паризька конвенція), Угодою з торговельних аспектів інтелектуального права власності 1994 р. (Угода ТРІПС), а також Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» (Закон про ТМ).

Світова практика визнання та використання добре відомих торговельних марок нараховує близько ста років, і за цей час розроблено чимало ефективних механізмів їх правового захисту, однак, як показує світова та національна практика, розроблені механізми не є досконалими, а дослідження даної теми на науковому рівні є недостатніми, враховуючи, що дане дисертаційне дослідження цієї тематики здійснюється вперше в Україні. Саме тому вважаємо, що використання добре відомих торговельних марок набуває актуальності, а тому потребують дослідження

і висвітлення в наукових колах. Відповідно, викладене вище вказує на актуальність і доцільність наукового дослідження публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні та обумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Теоретичну основу проблематики окремих аспектів публічного контролю за об'єктами державної власності досліджували вітчизняні правознавці, серед яких: В.Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, І.В. Арістова, Ю.П. Битяк, В.Л. Грохольський, В.В. Галуцько, О.В. Гулак, Ю.З. Данилюк, П.В. Діхтієвський, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Б.А. Кормич, М.В. Корнієнко, О.В. Кохановська, В.І. Курило, М. П. Кучерявенко, В.А. Ліпкан, М.В. Лошицький, С.О. Мосьондз, О.Ю. Піддубний, П.М. Рабінович, В.Ф. Сіренко, О.П. Світличний, О.В. Скрипнюк, І.М. Сопілко, С.В. Слюсаренко, В.Я. Тацій, О.В. Тильчик, Ю.С. Шемшученко та інші.

Окремим аспектам проблематики правового регулювання торговельної марки, зокрема й правовій охороні торговельної марки та її захисту були присвячені наукові праці Ю.С. Канарик, А.О. Козинця, В.М. Коссака, В.В. Луця, О.М. Мельника, О.П. Орлюк, П.Ф. Немеш, О.О. Підпригори, О.В. Піхурця, О.Д. Святоцького, Р.О. Стефанчука, Н.М. Стефанишин, Л.Л. Тарасенка, Г.О. Ульянової, Р.Б. Шишки, О.О. Яворської та інших. Однак, не зважаючи на значний науковий внесок, окремі питання обраної нами теми наукового дослідження залишаються не вирішеними, що й підтверджує її актуальність.

Проблематика охорони торговельних марок, зокрема, добре відомих марок досліджена у роботах Т. С. Демченко, Д. В. Дзик, А. Козинець, Я. Контдратюк, П. Ф. Немеш, Т. Родіонова, О. А. Росомахіної, О. Д. Святоцького, Д. Федорова та ін.

Разом із тим, не зважаючи на наявність значного масиву різноманітних досліджень, наукові проблеми публічно-правової охорони

добре відомого позначення в Україні комплексно і системно не розглядалися. Відтак малодослідженість окресленої теми робить її нагальною не тільки на доктринальному, але і на правозастосувальному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація безпосередньо пов'язана з тематикою наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України, зокрема темою «Актуальні питання приватно-правового регулювання в Україні» (державний реєстраційний номер 0119U103923), в межах якої здобувачем внесені пропозиції щодо особливостей публічно-правової охорони та захисту добре відомого позначення в Україні. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України Наказ № 1472 «С» від 15.09.2021 (протокол № 3 від 26 жовтня 2021).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в комплексному дослідженні теоретико-методологічних засад та організації публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні, проведення правового аналізу новоствореної державної системи правової охорони інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі позначення і формування новітніх підходів до ефективної публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки. Досягнення поставленої мети сприяє розв'язання таких завдань:

- розкрити сутність та особливості поняття добре відомої торговельної марки відповідно до законодавства України та міжнародного законодавства;

- проаналізувати міжнародний досвід публічно-правової охорони добре відомого позначення з метою можливої імплементації міжнародно-правових норм у вітчизняне законодавство;

- дослідити та розкрити поняття публічно-правової охорони добре відомого позначення;

– з’ясувати правову природу між рівнем відомості та обсягом правової охорони торговельної марки;

– провести аналіз нормативно-правових актів України щодо регулювання публічно-правової охорони та публічно-правового захисту добре відомого позначення;

– здійснити комплексний аналіз інституційної природи суб’єктів, наділених публічно-правовими повноваженнями у сфері охорони добре відомих позначень, із подальшою систематизацією їх за релевантними класифікаційними критеріями з урахуванням характеру повноважень, організаційно-правового статусу, рівня компетенції та особливостей реалізації функцій правозастосування;

– дослідити та розкрити зміст спеціальних органів, що наділені публічно-правовими повноваженнями у визнанні торговельної марки добре відомою;

– з’ясувати взаємодію суб’єктів, що здійснюють публічно-правовий контроль за об’єктами права інтелектуальної власності, в тому числі добре відомих позначень;

– виявити існуючі недоліки та запропонувати зміни до національного законодавства у сфері публічно-правової охорони добре відомого позначення.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що складаються при здійсненні публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні.

Предмет дослідження – особливості правового забезпечення публічно-правової охорони добре відомого позначення.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження складають загальнонаукові і спеціальні методи, прийоми наукового пізнання. Їх застосування зумовлюється систематичним підходом, який дав можливість досліджувати проблеми в єдності їх юридичної форми і соціального змісту.

Для досягнення поставленої мети і розв'язання вказаних в дослідженні задач було використано наступні методи: загальнонауковий метод комплексного аналізу використано при визначенні соціально-економічної проблематики добре відомого позначення та завдань правової охорони в цій галузі (підрозділи 1.1, 1.2); порівняльно-правовий метод було використано у процесі дослідження міжнародного досвіду та пошуку шляхів вдосконалення публічно-правової охорони добре відомого позначення в законодавстві інших держав (підрозділ 1.3); структурно-функціональний та формально-логічний методи, методи класифікації, групування застосовані для систематизації законодавства, органів публічно-правової охорони добре відомого позначення (підрозділ 2.1); формально-юридичний метод застосований при визначенні правового становища суб'єктів, що здійснюють спеціальну публічно-правову охорону добре відомого позначення (підрозділи 2.2; 2.3); метод правового механізму реалізації заходів захисту у галузі права інтелектуальної власності на добре відомі позначення (підрозділ 3.1); порівняльно-правовий метод застосовано при дослідженні позитивного досвіду удосконалення системи публічно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні (підрозділ 3.2).

Нормативною основою дослідження є положення Конституції України, закони та підзаконні нормативно-правові акти України та інших країн, наукові праці із загальної теорії держави і права, теорії державного управління, адміністративного та інших галузей права, а також літературні джерела.

Науково-теоретичну основу дослідження склали монографії, науково-методичні та інформаційно-аналітичні матеріали, наукові публікації у сфері адміністративного права та права інтелектуальної власності.

Наукова новизна одержаних результатів. Найважливіші результати дослідження, які характеризуються науковою новизною і виносяться на захист, полягають в наступному:

уперше:

- запропоновано авторське визначення поняття «публічно-правової охорони добре відомого позначення», що окреслює регламентовану нормами публічного права діяльність суб'єктів публічної адміністрації, уповноважених забезпечити конституційні гарантії захисту інтелектуальної власності на добре відомі позначення;

- розкрито зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні шляхом поділу його на основні функції: регулюючу; превентивну; охоронну; інформаційну; стимулюючу; поновлюючу;

- виявлено специфіку Апеляційної палати УкрНОІВІ в частині захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення як регламентовану публічно-правовими нормами діяльність, що має процесуальний характер, виявлено стадії проваджень з розгляду заяв на визнання торгової марки добре відомою;

- сформульовано та обґрунтовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення публічно-правової охорони у сфері інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі позначення шляхом внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

удосконалено:

- адміністративно-правові форми та методи діяльності публічної адміністрації у сфері забезпечення охорони добре відомих позначень;

- класифікацію нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері охорони добре відомого позначення;

- способи охорони добре відомого позначення шляхом уточнення, що охорона такої марки Апеляційною палатою УкрНОІВІ здійснюється через визнання її добре відомою, а при визначенні способів захисту судами вживаються такі конструкції як компенсаційні виплати та відшкодування моральної шкоди;

- наукові підходи до визначення перспектив удосконалення нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності на добре відомі позначення (Кодексу України про адміністративні правопорушення);

- механізми реалізації публічно-правової охорони у сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо добре відомих позначень, через посилення взаємодії УкрНОІВІ з органами публічної влади (митними органами, Службою безпеки України тощо).

дістали подальшого розвитку

- теоретичні уявлення та підходи, які відрізняють публічно-правову охорону інтелектуальної власності на добре відомі позначення від охорони інших об'єктів права інтелектуальної власності;

- методологія аналізу публічно-правового забезпечення охорони добре відомих позначень в Україні шляхом використання широкого загалу методів наукового пізнання, прийомів, способів, засобів, завдань, які пов'язані з дослідженням особливостей публічно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності;

- характеристика специфічних рис публічної адміністрації у сфері забезпечення охорони добре відомого позначення: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби України, Національної поліції України,

структурних підрозділів УКРНОІВІ, патентних повірених, державних інспекторів.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційне дослідження може бути використано з метою подальших теоретичних досліджень та в цілях удосконалення практичних заходів в діяльності публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні, зокрема, як підґрунтя для подальшого вивчення проблем публічно-правової охорони у цій сфері, у процесі підготовки дисертацій, монографій, аналітичних доповідей. У науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики.

У правотворчій діяльності дане дисертаційне дослідження може бути використане – як наукова основа удосконалення чинного адміністративного та цивільного законодавства, модернізації підходів до шляхів застосування юридичного термінознавства для вдосконалення публічно-правового регулювання державної системи захисту об’єктів права інтелектуальної власності та формування ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері охорони та захисту добре відомого позначення в Україні.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження були апробовані на: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки» (м. Київ, 21-22 жовтня 2021 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції», присвяченій 125-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 червня 2023 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції», присвяченій 126 річниці заснування Національного

університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 23 травня 2024 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 8 наукових праць, з яких 5 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у закордонному фаховому виданні, включеному до бази «ВОС», 3 тези наукових доповідей.

Структура дисертаційної роботи. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 264 сторінки. Список використаних джерел налічує 294 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОБРЕ ВІДОМОГО ПОЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Торговельні марки як об'єкт публічно-правової охорони в Україні

Національне законодавство, як і законодавство більшості держав не містить визначення поняття «торговельна марка», а лише встановлює певні «умови (ознаки), яким повинно відповідати заявлене позначення як торговельна марка» [1, с. 22-23]. Законом України «Про охорону прав на знак для товарів і послуг» (далі – Закон про ТМ) торговельна марка визначається «як позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб» [2]. Основа цієї дефініції закладена в тому, що певні ознаки торговельної марки, що подаються на державну реєстрацію, відсутні у вже зареєстрованих об'єктах. Натомість стаття 5 Закону про ТМ встановлює умови надання правової охорони та форми в яких вони можуть існувати, наприклад, це може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, форма товарів або їх пакування, звуки, за умови що такі позначення придатні для відрізнєння товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Реєстрі таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається.

Національні норми повинні відповідати міжнародним договорам у сфері права інтелектуальної власності. Так, відповідно п. 1 ст. 15 Угоди ТРІПС, яку ратифікувала Україна, «будь-яке позначення або сполучення

позначень, за допомогою яких можна відрізнити товари або послуги одного підприємства від товарів або послуг іншого підприємства являють собою торговельну марку» [3]. Такі позначення, «зокрема, слова, що включають імена осіб, літери, цифри, фігуральні елементи та сполучення кольорів, а також будь-яке сполучення таких ознак, мають право бути зареєстрованими як торгові знаки» (п. 1 ст. 15 Угоди ТРІПС).

На думку В.М. Сергєєва, торговельні марки – це марки, що використовуються в установленому порядку підприємствами та організаціями для позначення певних видів товарів (послуг) з метою їх реклами та відмінності від однорідних товарів (послуг) інших підприємств. Таке визначення, по-перше, відображає можливість охорони марки як на основі національного законодавства, так і на основі двосторонніх та багатосторонніх міжнародних угод, і, по-друге, підкреслює правове значення використання торговельної марки у господарському обороті [4, с. 23].

Науковець О.Ю. Кашинцев визначає торговельну марку як засіб індивідуалізації результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання за допомогою використання певних символів, здатних викликати у споживача певні асоціації з особою товаровиробника, або особою, яка надає послуги [4, с. 24].

О. Г. Марушева визначає торговельну марку як позначення, яке являє собою слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів та інші позначення (або їх комбінації), яке дозволяє відрізнити товари (послуги) одних суб'єктів (правоволодільців) від однорідних товарів (послуг) інших суб'єктів і щодо якого правоволодільцю надаються виключні права використовувати таке позначення, надавати третім особам дозвіл на використання позначення, а також перешкоджати його неправомірному використанню третіми особами». Тобто, вбачається, що дослідник зосередив увагу на необхідності додаткового закріплення прав на

розпорядження торговельними марками, зокрема легітимність їх використання третіми особами [5, С. 216.].

О. С. Шевченко зазначає, що торговельна марка визначається як позначення для товарів і послуг, що міститься на продукції і вводиться в цивільний оборот, її упаковці або в супровідній документації і заміняє собою часом довгу і складну назву виробника товару [6, С. 198].

Науковець О.Ю. Кашинцев визначає торговельну марку як засіб індивідуалізації результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання за допомогою використання певних символів, здатних викликати у споживача певні асоціації з особою товаровиробника, або особою, яка надає послуги [7, с. 24].

Філіп Котлер визначає торговельну марку як ім'я, термін, знак, символ, малюнок або їх поєднання, призначені для ідентифікації товарів або послуг одного продавця або групи продавців і диференціації їх від товарів і послуг конкурентів». На думку автора, визначальною рисою є саме диференціація між торговельної марки та конкуренція як обов'язкові умови необхідності торговельної марки [8].

Вільямс Руделіус під торговельними марками визнає будь-яке слово або засоби (зображення, форма, звук або кольори), які використовуються для того, щоб продукцію однієї компанії можна було відрізнити від товарів-конкурентів [9].

Шутак Л.М. зазначає, що торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів та послуг, що виробляються та надаються однією особою, від товарів та послуг, що виробляються та надаються іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів. Торговельна марка являє собою більш широке поняття, принаймні у трьох аспектах: у ступені акумуляції відносини споживачів до товарного знака, у силі законодавчої захищеності

товарного знаку й в оцінці діяльності державних антимонопольних інститутів [10, с. 415].

Гордейчук В.В. дає визначення торговельній марці як нематеріальний результат інтелектуальної діяльності, який є позначенням у вигляді символів, літер, слів, цифр, малюнків, комбінацій кольорів та інших позначень, яке виконує відрізняльну (ідентифікаційну), гарантійну та рекламну функції, відрізняючи товари та послуги одних суб'єктів від подібних товарів та послуг інших і відносно до якого правовласникові, на підставі певної встановленої законодавством реєстраційної процедури або внаслідок фактичного комерційного використання і набуття достатнього рівня відомості (якщо це передбачено законодавством конкретної держави), надаються виключні права, а саме: виключне право на використання, на розпорядження (надавати третім особам дозвіл на використання позначення та на його відчуження), а також виключне право перешкоджати неправомірному використанню позначення третіми особами [11, С. 90].

Грунтуючись на порівняльному аналізі різних визначень та характеристики істотних умов торговельних марок, Ярмач В.Ю. вважає доцільним визначити торговельну марку як умовне позначення, яке має нематеріальний характер, являє певну комерційну цінність у цивільному обороті, має інформаційний зміст і призначене для індивідуалізації товарів, має абстрактну та конкретну розрізняльність, які відповідно до законодавства можуть бути зареєстровані як торговельні марки та мають територіальний характер [12].

У 2020 році законодавець проєктом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом» запропонував імплементацію вимог Директиви 2008/95/ЄС від 22 жовтня 2008 року Європейського Парламенту та Ради про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок,

Регламенту Ради (ЄС) № 207/2009 від 26 лютого 2009 року про торговельну марку співтовариства у національне законодавство [13].

Відтак, Законом України від 21.07.2020 р. № 815-IX були внесені важливі зміни, що полягали у наступному: подання заявки в електронній формі; уточнено підстави для відмови у реєстрації або визнання недійсною реєстрації торговельної марки; реєстрація колективної торговельної марки; уточнено порядок надання правової охорони за міжнародною реєстрацією (за Мадридською системою), посилено санкції за порушення прав на торговельні марки; і саме основне - уніфікація термінології, зокрема поняття «знаки для товарів і послуг» замінено поняттям «торговельна марка» [14]. Закон № 815-IX лише частково виправив цю проблему. Зокрема, не були внесені зміни до ч. 1 ст. 420 ЦК України, згідно з якою, до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать торговельні марки (знаки для товарів і послуг) [15].

На нашу думку, ЦК України у ст. 492 під поняттям «торговельна марка» (знак для товарів і послуг) не вводить нової юридичної категорії. Однак, якщо враховувати зауваження до проєкту закону, то така ситуація не враховує вимог абз. 2 ч. 2 ст. 4 ЦК України, за якими, «якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проєкт закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов'язаний одночасно подати проєкт закону про внесення змін до ЦК України» [16].

Враховуючи законодавче існування двох термінів у ст. 420 ЦК України, де у переліку права інтелектуальної власності відносять «торговельні марки (знаки для товарів і послуг)» у науковців також різняться думки щодо визначення торговельної марки. Так, Клейменова С.М. стверджує, що торговельна марка є повноцінним об'єктом цивільного обороту [17]. І. М. Бенедисюк [18, с. 188] та А. О. Кодинець [19, с. 7] ототожнюють поняття «торговельна марка» та «знак для товарів і послуг».

А Л. Д. Романадзе влучно називає це недоліком законодавчої техніки [1, с. 22]. На думку О.А. Рассомахіної, термін «торгова марка» позначає товарні знаки, які використовуються суб'єктами торговельної діяльності, тому цей термін не може бути належною заміною терміна «знак для товарів і послуг» у законодавстві України, оскільки останній має більш широкую сферу застосування [20].

Попри наявність різних точок зору, Гордейчук В.В. погоджується з тим, що немає принципових розбіжностей у термінах «торговельна марка» та «товарний знак (знак для товарів та послуг)». А отже, немає й значущих перешкод для вживання цих усталених термінів у науковій літературі [11, С. 88-89]. Кодинець А. О. вказує, що термін «торговельна марка» є «більш стислою та водночас місткою правовою категорією, загальною по відношенню до товарного знака та знака обслуговування» [19, с. 52].

Однак слід зазначити, що до прийняття ЦК України цей об'єкт права інтелектуальної власності мав назву «знак для товарів і послуг». Водночас ст. 420 ЦК України називає серед об'єктів права інтелектуальної власності «торговельні марки (знаки для товарів і послуг)», що вказує на тотожність змісту понять «торговельна марка» і «знак для товарів і послуг» [21, с. 80].

Надаючи визначення поняттю торговельної марки національним законодавством, слід також звернутися до міжнародно-правового визначення даного об'єкта права інтелектуальної власності. У тексті Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, яка є основною міжнародною угодою, що регулює відносини у сфері охорони прав на об'єкти промислової власності, використовується саме термін «фабрична або торгова марка» («une margue de fabrique ou de commerce») [22].

Відтак, на основі аналізу закордонного законодавства Демченко Т. С. виділила три основні підходи до визначення досліджуваного об'єкта:

1) у законодавстві країни міститься один термін – товарний знак (Швейцарія, Польща, Китай);

2) єдиний законодавчий термін – торговельна марка (Канада);

3) в законодавстві співіснують самостійні правові категорії – знак для товарів і послуг та торговельна марка (Франція) [23, с. 16].

Вважаємо, що існування великої кількості понять, які позначають один об'єкт права є негативним, плутає осіб, які не повною мірою володіють юридичною термінологією та й вказане не відповідає принципу юридичної визначеності.

Нами підтримуються внесені зміни щодо термінології до Закону про ТМ, однак вважаємо за необхідним і назву Закону привести у відповідність до міжнародних вимог.

Не зважаючи на певну подібність особливостей охорони об'єктів авторського права та торговельних марок, вони істотно відрізняються - вони виконуються різні функції. Якщо для авторського права одними з основних функцій є встановлення режиму використання творів та наділенні суб'єктів авторського права комплексом особистих немайнових і майнових прав, то основними функціями торговельних марок є: розрізняльна (ідентифікаційна) – надання споживачу упевненості щодо справжності походження товару та (чи) послуги, рекламна, інформаційна, охоронна, гарантійна [24, С 47]. Інакше кажучи, для торговельної марки притаманні функції, які відіграють особливу роль при реєстрації та використанні того чи іншого торговельного знаку. Законодавство України не встановлює вичерпного переліку дій, які становлять порушення прав власника на торговельну марку. Закон вказує, що «будь-яке посягання на права власника свідоцтва є порушенням прав власника свідоцтва на торговельну марку». Дійсно, визначити законодавчо весь перелік дій, притаманних порушенню прав на торговельну марку неможливо. Саме тому в теорії і звертаються до функцій торговельної марки, які вона виконує. Це означає, якщо одна із

функцій, притаманних торговельній марці порушена, значить порушено право на торговельну марку.

На основі дослідження наукової літератури Євтушенко Г.В. розрізняє чотири основні функції торговельної марки: встановлення походження товару; індивідуалізація (вирізнєння) товару, реклама і піар, індикатор якості товару [25, С. 106]. З огляду на визначення торговельної марки та з урахуванням функцій, торговельна марка, на думку Євтушенка Г.В. – це особливий актив підприємства, неповторний об'єкт авторського права та інтелектуальної власності, унікальний засіб індивідуалізації товарів, що формує довгострокову конкурентоздатність підприємства. Л. Д. Романадзе описує ширший перелік функцій торговельної марки: відрізняльну, інформативну, рекламну, охоронну, психологічну, превентивну [1, с. 25-26]. Гордейчук В.В. стверджує, що найбільш часто виділяють такі функції торговельних марок: ідентифікаційна (забезпечує розрізнєння товару серед подібних товарів і вказує споживачеві джерело його походження); інформаційна (забезпечує надання інформації споживачеві про якість товару); рекламна (торговельна марка, за допомогою якої маркуються етикетки товару або його упаковка, дозволяє зробити цю упаковку так, щоб вона виділялася й упізнавалася серед інших подібних товарів) [11, С. 90]. А. О. Кодинець називає функцією першого рівня, яка є основною для торговельної марки та частково поглинає наступні - індивідуалізуючу [19].

Функції торговельної марки та їх значення змінювалися протягом історичного розвитку цієї категорії. Зокрема, основною функцією торговельної марки у Середньовіччі було позначення джерела походження продукції (її виробника) та якості [19]. Так, дійсно функції торговельної марки з часом змінюються і підтвердженням вказаного можна вважати виникнення воєнних та патріотичних торговельних марок в окрему категорію наукових досліджень [26, С. 46-54]. У сучасних умовах

торговельна марка почала змінювати свої функції і наблизилася до сфери товарообороту.

На думку Ф.І. Шехтер справжньою функцією торговельної марки є визначення позначеної продукції як такої, що задовольняє споживача, тим самим стимулюючи подальші покупки [27, с. 813]. Білоусова В. М. вважає, що торговельна марка – це своєрідний символ, який вказує на те, хто є відповідальним за даний товар [28, с. 103-107]. Крім того, якщо покупець буде задоволений своєю покупкою, то наступного разу він буде керуватися просто торговельною маркою.

Ярмак В.Ю. виділяє розрізняльну (розпізнавальна), інформативну, рекламну, охоронну, гарантійну, психологічну функції торговельної марки, які є взаємопов'язаними й тому, з практичних міркувань, завжди повинні розглядатися комплексно. Торговельні марки здійснюють захист не лише приватного інтересу, і й невизначеного кола осіб – споживачів, тому саме захист прав споживачів є найголовнішим її завданням. Тільки після того, як торговельна марка виконуватиме свої функції і права споживача будуть захищені, виробник товарів зможе отримати ту віддачу від інвестицій, які він вклав у свою торговельну марку [12].

Герц А.А. наголошує, що торговельна марка виконує низку важливих функцій: 1) Створює відмінності між товарами. 2) Надає товару ім'я. 3) Полегшує впізнавання товару. 4) Стимулює запам'ятовування товару. 5) Вказує на походження товару. 6) Надає інформацію про товар. 7) Викликає бажання придбати. 8) Символізує гарантію [29, 52 с.].

Фан Нгок виділяє нетрадиційну функцію торговельної марки, яка полягає у тому, що споживач завдяки купівлі чи споживанні товарів, чи послуг певної торговельної марки показує свій спосіб життя у соціальному контексті [30, с. 34]. Кожна відома торговельна марка створює у споживачів певні асоціації про спосіб життя осіб, які користуються продукцією під цією торговельною маркою.

Не можна сказати, що в Україні торговельні марки класифікують за формою втілення, оскільки Закон про ТМ визначає, що об'єктом знака можуть бути словесні, зображувальні, об'ємні й інші позначення або їхні комбінації, виконані в будь-якому кольорі та комбінації кольорів [2], тому існують наступні види торговельних марок:

- словесні торговельні марки – найпоширеніші у світі завдяки їх легкому відтворенню та простоті для запам'ятовування;

- зображувальні – найдавніші. На давніх клеймах, які вибивалися, наприклад, на металевих виробах, простіше було вибити маленький малюнок, аніж напис із кількох букв, до того ж багато майстрів, а ще більше покупців були неписьменними. Щоб зображувальна торгова марка була ефективною, зображення має бути простим, естетичним та недвозначним: споживач повинен однозначно розуміти, що саме зображено, та легко запам'ятовувати торгову марку;

- об'ємні – найскладніші для відтворення та використання, наприклад, у рекламі. Як правило, відтворюють або сам товар, або якийсь предмет, що асоціативно з ним пов'язаний. Найчастіше використовуються, наприклад, флакони для парфумів особливої форми, або пляшки для напоїв, або інша упаковка товару;

- комбіновані – як правило, комбінуються словесне позначення та зображення. Нерідко словесне позначення «вбудовують» у зображення, наприклад, частина зображення оплітає букви;

- інші (нетрадиційні) – слухові, нюхові тощо [31, с. 62–63].

Насправді виконання торговельною маркою своїх функцій має важливе значення під час судового розгляду, що відповідає загальній міжнародній судовій практиці [32]. Наприклад, Німецьке відомство патентів і торгових марок (DPMA) відхилив заяву пана Шейкман для нюхової торгової марки (з словесним описом (позначення): «заспокійливий ніжний фрукт з легким ароматом, що нагадує запах кориці») на таких

підставах: по-перше, заявлене позначення не виконує функції торгової марки, по-друге, вона не може бути представлена графічно, і по-третє, заявлене позначення не має розрізнявальної здатності. На додаток до словесного опису, заява складалася з хімічної формули, речовини, що визначає запах та зразка запаху [33, Р. 131].

Отже, в теорії зустрічаються різні назви функцій торговельних марок: індивідуалізуюча, ідентифікаційна, розрізняльна, розпізнавальна, рекламна тощо. Термінологія абз. 4 ст. 1 Закону про торговельну марку, визначаючи торговельну марку вказує на здатність відрізнити позначення різних осіб. Бажаним є закріплення відповідного нормативного положення у Законі про торговельну марку, що буде називати функції торговельної марки. Це надалі спростить у доказуванні порушень прав на торговельну марку, що буде впливати на охорону та захист прав на торговельну марку.

Охарактеризувавши торговельну марку, надавши характеристику її основним функціям, доцільно перейти до аналізу механізмів її публічно-правової охорони, зумовленої необхідністю протидії недобросовісній конкуренції і тому потребує особливої охорони національним та міжнародним законодавством.

У своєму дослідженні Сукманова О.В. вважає, що правова охорона – це сукупність правових норм за допомогою яких здійснюється регулювання правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства і держави, а також попередження та запобігання вчиненню правопорушень із використанням заходів примусу в межах закону [34, С.180].

Разом з вказаним, вона досліджує зміст адміністративно-правової охорони, доречно зазначаючи, що це сукупність адміністративно-правових норм за допомогою яких публічною адміністрацією здійснюється регулювання адміністративних правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод і законних інтересів суспільства й держави, а також

попередження та запобігання вчиненню правопорушень із використанням заходів примусу для відновлення таких прав у межах закону [34, С.180].

Питання адміністративно-правової охорони та її різноманітні аспекти досліджували такі науковці, як В. Б. Авер'янов, О. О. Бандурка, Ю. П. Битяк, М. Т. Гаврильцев, В. В. Галуцько, М. В. Ковалів, Л. П. Коваленко, А. Т. Комзюк, В. І. Курило, О. С. Мірошніченко, С. О. Мосьондз, О. Ю. Піддубний, О. П. Світличний, О. М. Хіміч та інші.

Варто зазначити, що в науковій літературі відсутнє загальноприйняте визначення поняття адміністративно-правової охорони. У різних джерелах вона трактується по-різному, зокрема:

1. Як особлива форма правового впливу, що здійснюється суб'єктами адміністративного права з метою підтримання існуючого правопорядку та захисту прав від протиправних дій, маючи переважно профілактичний характер [35, с. 159-160].

2. Як універсальний механізм регулювання суспільних відносин, який відіграє ключову роль у забезпеченні гармонійного розвитку суспільства, виконуючи функцію запобігання правопорушенням [36, с. 106].

3. Як система заходів публічної адміністрації, спрямованих на запобігання правопорушенням і відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. Ці заходи реалізуються відповідно до норм адміністративного права із застосуванням примусових заходів і притягненням винних до відповідальності [37, с. 242–247].

4) динамічний стан адміністративного права, спрямований на захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в разі порушення, невизнання чи оспорювання з можливістю застосувати заходи адміністративного примусу та притягнути винних до адміністративної відповідальності [38, с. 208].

Сутність правової охорони в адміністративному порядку висвітлює О. І. Харитонova, яка вважає, що у разі порушення вимоги поводитись певним чином, замість регулятивних правовідносин виникають охоронні (регулятивні трансформуються в охоронні), підставою до чого є припис норми права та вчинення адміністративного делікту. В цьому випадку йдеться вже не про реалізацію встановлених адміністративно-правових регулятивних норм, якими були визначені вимоги до поведінки зобов'язаного суб'єкта, а про реалізацію положень охоронних адміністративно-правових норм, які передбачають встановлення нових прав та обов'язків [39, с. 28].

Реєстрація торговельної марки забезпечує довший проміжок часу захисту, ніж інші права інтелектуальної власності, а також дозволяє уникати багатьох обмежень, властивих примусовим діям на основі індивідуальних авторських прав і зразків.

У результаті галузь, як не дивно, має попит у дослідженні зовнішніх меж законодавства та політики щодо торгових марок, щоб максимально охопити ці нематеріальні цінності. Однак правове середовище є складним і постійно розвивається. Спори щодо захисту торговельних марок для різних форм, візерунків, кольорів тощо, які викликають ідентичність бренду, зростають. Однак режим охорони повинні дотримуватися учасники що і залишається актуальним та відкритими для обговорення. Існує серйозне занепокоєння щодо потенційних антиконкурентних наслідків дозволу монополізації стандартних, функціональних і декоративних особливостей, наприклад, шляхом встановлення порогових випробувань реєстрації на занадто низькому рівні. Подібним чином деякі вчені стверджують, що загалом сильний захист дизайну одягу є непридатним для індустрії моди саме тому, що імітація є основним рушієм конкуренції, сприятливої для споживачів. Серед цієї доктринальної та політичної складності спроби адаптувати судовий процес до коротких термінів не має успіху. У цьому

відношенні структурні фактори роблять доступ до засобів правового захисту через суди набагато більш проблематичним в юрисдикціях загального права (таких як Австралія), ніж у цивільних юрисдикціях (таких як Італія) [40, Р.1104].

Згідно з теорією адміністративного права, адміністративно-деліктна охорона прав людини забезпечуватиме гарантії дотримання та не порушення конституційно встановлених прав людини внаслідок застосування адміністративного примусу, а саме адміністративної відповідальності у вигляді стягнень (заходів впливу до неповнолітніх), заходів адміністративного попередження та припинення. Відповідна позиція обґрунтовується тим, що разом із правовими нормами, що юридично регламентують публічну охорону, ключовими складовими, себто практичними виразниками як кримінальної, так і адміністративно-деліктної охорони прав людини є заходи та засоби забезпечення їх реалізації.

Досліджуючи наукову літературу, ми дійшли до висновку, що раніше застосовували термінологію адміністративно-правова охорона – це інститут адміністративного права, що складається з однорідних норм адміністративного права, правовий вплив яких спрямовано на попередження правопорушень (профілактика злочинів) та відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються за допомогою адміністративного інструментарію – форм адміністративної діяльності публічної адміністрації, засобів адміністративного примусу й адміністративних процедур. Адміністративно-правова охорона забезпечується через систему адміністративно-правових норм, доведено, що вона не може з погляду гносеології права існувати в таких вузьких межах, визначених державою, вона відображає об'єктивні суспільні відносини, захищає найбільш важливі цінності, які в певний відрізок часу можуть ще не бути формально оформлені у джерелах адміністративного права, забезпечується на основі

адміністративно-правових норм і водночас регулюється нормами адміністративного права, які встановлюються не тільки державою, хоча нею насамперед [41].

В.К. Ковпакові, розкриваючи сучасні підходи до визначення предмету адміністративного права, надає визначення категоріям «публічна адміністрація», «публічне адміністрування», «відносини адміністративних зобов'язань», які позначають відносини, сукупність яких в оновленому вимірі регулюються адміністративним правом. Серед відносин адміністративних зобов'язань вказано про відносини відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність [42, с. 206]. Відповідно, зміст правовідносин публічно-правової охорони прав людини полягатиме у застосуванні суб'єктом владних повноважень, як і виконавчими органами (переважно правоохоронними органами), органами місцевого самоврядування та судами загальної юрисдикції заходів публічного примусу (відповідальності (кримінального покарання, адміністративного стягнення), попередження, припинення, забезпечення провадження (кримінального, адміністративно-деліктного)) задля забезпечення міжнародних та конституційно регламентованих прав людини.

То все ж таки, чи співвідносяться поняття публічно-правова охорона, яку ми досліджуємо в нашій роботі та адміністративно-правова охорона? Предмет адміністративного права є сукупністю суспільних відносин, що пов'язані із владною діяльністю суб'єктів публічної виконавчої влади з виконання законів і актів правосуддя, якщо вони не стали предметом регулювання інших галузей права у процесі укладання та виконання адміністративних договорів, а також адміністративного судочинства, утворених із метою забезпечення реалізації та захисту прав громадян, створення умов для нормального функціонування громадянського суспільства та держави. Адміністративне публічне право є внутрішнім

публічним правом, бо охоплює правові норми, що застосовуються до відносин між державою і юридичними особами, які не належать до іноземної держави [43, с. 5]. За нашим баченням, до предмета змісту адміністративно-правової охорони не належать питання адміністративної діяльності публічної адміністрації, що здійснюється за допомогою методів заохочення і переконання. Отже, не викликає сумніву теза про те, що попередження правопорушень (профілактика злочинів) і відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються публічною адміністрацією, є предметом адміністративного права та становлять основу розуміння адміністративно-правової охорони.

Щоби визначити поняття адміністративно-правової охорони, варто уточнити, що поняття – це форма мислення, що відображає предмети в їхніх суттєвих ознаках. Ознакою предмета називається те, у чому предмети схожі один з одним або чим вони один від одного відрізняються. Будь-які властивості, риси, стан предмета, які так чи інакше його характеризують, виділяють його, допомагають розпізнати серед інших предметів, становлять його ознаки. Ознаками можуть бути не тільки властивості, що належать предмету; відсутня властивість (риса, стан) також розглядається як його ознака.

В своїй дисертаційній роботі Шуст Г.П. адміністративно-правову охорону поділяє на дві стадії: відносно пасивну (що являє собою власне охорону) та активну (захист). Відносно пасивна стадія адміністративно-правової охорони полягає у діяльності державних органів, дії яких спрямовані на створення всіх необхідних умов для реалізації своїх прав та інтересів фізичними і юридичними особами та забезпечення такої реалізації. В такому випадку охорона полягає у регулюванні суспільних відносин шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів та визначення конкретної моделі поведінки, яка є бажаною для держави,

наділивши осіб правами та створивши умови для задоволення їх потреб в правовому полі. Тобто встановлюються ряд дозволів та заборон (обов'язків), визначаються межі відповідальності у разі недотримання чи порушення вимог держави. Відповідальність в цьому випадку слугує попередженням про можливість настання для особи негативних наслідків у разі порушення нею норм права, та є своєрідним стимулом до правомірної поведінки, тобто виступає певним регулятором.

Відносно пасивна стадія адміністративно-правової охорони можлива лише при правомірній поведінці учасників суспільних відносин. Коли одним із учасників суспільних відносин порушуються норми законодавства або права, свободи чи інтереси іншого учасника (вчиняється правопорушення) настає активна стадія адміністративно-правової охорони [44, С. 74-75].

Сьогодні в більшості країн світу необхідною умовою для забезпечення правової охорони того чи іншого позначення є його реєстрація компетентним органом державної влади. І лише невелика кількість держав охороняє незареєстровані позначення, надаючи, таким чином, правовстановлюючого значення факту їх звичайного використання [45, с. 120].

Слободянюк Д. С. зазначає, що правова охорона торговельних марок у країнах ЄС має три рівні: міжнародний, регіональний і національний. Така система сформувалася як спроба створення універсального механізму для забезпечення їх охорони та захисту. Європейські стандарти у цій сфері виникли внаслідок процесів глобалізації економіки та посилення ролі торговельного капіталу на локальних і міжнародних ринках. Раніше законодавства країн ЄС мали розбіжності, які могли спричинити ризики для конкуренції на спільному ринку, попри існування міжнародних угод, зокрема Паризької конвенції з охорони промислової власності. Для усунення цих проблем були прийняті міжнародні акти, які тепер утворюють

регіональний рівень правового регулювання торговельних марок у Європі. Регіональна модель гармонізувала національні законодавства країн ЄС, закріпивши імперативні норми у директивах і регламентах. Водночас окремі положення диспозитивного характеру дозволяють державам самостійно вирішувати питання їх імплементації, що забезпечує унікальні особливості правового режиму в кожній країні [46].

На думку Курила В.І. спочатку був сформований інститут правової охорони, а вже потім, як окремий вид – адміністративно-правова охорона [47, 203 с.]. У науковій літературі не існує єдиної думки з приводу визначення поняття «адміністративно-правова охорона» та «публічно-правова охорона», це питання є дискусійним. Сучасна доктрина адміністративного права потребує подальшого розвитку понятійно-категоріального апарату, який має адекватно позначати сутність і зміст нових явищ, що відбуваються у суспільстві. До таких явищ ми відносимо питання реструктуризації системи адміністративного права.

Тернушак М.М. розглядав співвідношення “публічної охорони прав людини”, “кримінально-правової охорони прав людини”, “адміністративно-деліктної охорони прав людини” і зробив висновок, що за своєю процесуальною природою вказані поняття співвідноситимуться за принципом “загальне-особливе”, а саме публічно-правова охорона як загальне явище, а кримінальна та адміністративно-деліктна охорони як спеціальні [48, С. 109].

Охорона прав на торговельну марку здійснюється нормами приватного і публічного права, провідну роль серед яких відіграє цивільне і адміністративне право – дві фундаментальні галузі національного права. Усе це достає відображення у диспозитивному та імперативному методі правового регулювання, які являють собою найтипівіші прийоми правового регулювання у дослідженій галузі. Проте, було б спрощенням

обмежитися тільки згадуванням галузей права. Юридичну першооснову в правовому механізмі охорони на торговельну марку, так і для інших галузей національного права становить конституційне право. У нинішній міжнародній доктрині ступінь охорони та захисту конституційних прав і свобод особи є важливим показником досягнутого державою рівня встановлених міжнародних стандартів поведінки з людьми [49, с. 156].

Обсяг правової охорони торговельної марки – це предметна, територіальна та часова сфера дії права на торговельну марку. Обсяг охорони, що її надають, визначають зображення торговельної марки та перелік товарів, для яких було зареєстровано марку, при цьому охорона поширюється також і на однорідні товари та послуги [50].

Правова охорона торговельної марки за своєю сутністю характеризується як сукупність правових заходів, способів та методів, які націлені на забезпечення нормальної реалізації прав на торговельну марку відповідно до волевиявлення її власника або законного користувача, а також на захист вказаних прав у випадку їх порушення або оспорювання.

Харченко О. С. вважає, що правова охорона торговельної марки має територіальний характер, одне і те саме позначення може отримати правову охорону, наприклад, у країні походження (враховуючи національні розуміння щодо критерію моральності й публічного порядку) і не отримати правову охорону в інших державах через невідповідність абсолютній підставі для відмови в реєстрації. Така сама ситуація можлива й у випадках транслітерування словесних позначень іноземного походження українською мовою без урахування їх лінгвістичних особливостей, отже, що українська транслітерація набуде негативних конотацій і/або порушуватиме правила орфографії української мови [51, С.97].

Деякі автори конкретно говорять про охорону та, надалі, захист інтелектуальної власності шляхом методів штучного інтелекту, які допоможуть користувачам виявити потенційні проблеми з порушеннями та

розробити стратегії для кращого захисту торговельних марок у глобально розподілених електронних торгових мережах [52, Р. 141].

На думку Іщенко Ю. В. нова доктрина українського адміністративного права передбачає певне зміщення акцентів, нове розуміння публічності, зумовлене поверненням до основних людських цінностей, до визнання і закріплення невід’ємних, природних прав людини і громадянина [53, С. 67].

На нашу думку, доцільно відходити від поняття адміністративно-правова охорона у сфері права інтелектуальної власності і застосовувати поняття публічно-правова охорона у сфері права інтелектуальної власності на підставі того, що публічну галузь права ми розглядаємо ширше, до сфери правового регулювання якої входить і конституційне, адміністративне, кримінальне, фінансове, адміністративно-процесуальне, митне, міжнародне та інші галузі права [54, С. 29]. Варто зазначити, що такі думки присутні і в теорії: адміністративне право регулює різноманітні суспільні відносини з участю великого кола суб’єктів права, а діяльність публічної адміністрації багатовекторна та регулюється всіма галузями права, зокрема й адміністративного [55, с. 155].

До предмета змісту адміністративно-правової охорони не належать питання адміністративної діяльності публічної адміністрації, що здійснюється за допомогою методів заохочення і переконання. Отже, не викликає сумніву теза про те, що попередження правопорушень (профілактика злочинів) і відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються публічною адміністрацією, є предметом адміністративного права та становлять основу розуміння адміністративно-правової охорони [55, С. 155].

Таким чином об’єднавши наші дослідження, ми дійшли до висновків, що категорія “публічно-правової охорони” є ширшою за категорію “адміністративно-правової охорони”, змістом якої є попередження порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб

шляхом здійснення реєстраційних дій торговельної марки компетентним органом, що також включає правове регулювання діяльності даного органу, включаючи внутрішньо-локальні акти даного суб'єкта правового регулювання.

1.2. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні

На дипломатичній конференції у Вашингтоні щодо перегляду Паризької конвенції в 1911 р. вперше було розглянуто питання про охорону подібних торговельних марок, які зараз називаються добре відомими. А в 1925 р. на дипломатичній конференції в Гаазі вперше в Паризьку конвенцію був уведений прообраз сучасної ст. 6 bis, покликаний охороняти добре відомі торговельні марки [56].

Положення Паризької конвенції потребувало розширення деяких правих положень охорони загальновідомого знаку, тому саме з цією метою надано укладання державами – членами СОТ Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р. (далі – Угода ТРІПС). Угода ТРІПС установлювала, що положення ст. 6 bis Паризької конвенції поширюється і на торговельні марки для послуг. Також зазначалося, що добре відома торговельна марка відтепер охороняється і щодо товарів або послуг, які не подібні до тих, стосовно яких вона зареєстрована, за умови, що використання цієї торговельної марки стосовно таких товарів або послуг вказувало б на зв'язок між такими товарами або послугами та власником зареєстрованої торговельної марки за умови, що інтересам власника зареєстрованої торговельної марки може бути завдано шкоди в результаті такого використання [57].

Під час нашого дослідження ми зустрічали різні терміни добре відомої торговельної марки, такі як "знаменита", "відома", "широко відома", "та, що

володіє високою репутацією" і "надзвичайно відома". Вони перекривають один одного і взаємозалежні такою мірою, що вживання їх вносить повну плутанину. Тому на всесвітньому симпозіумі з товарних знаків у 1992 р. група відомих фахівців у галузі загальновідомих знаків була змушена визнати, що "таке вживання є нічим іншим, як мовним безладдям".

Введення до сфери регулювання національного законодавства поняття «добре відома» торговельна марка вже ні в кого не викликає сумну, оскільки воно є найбільш доцільним і найбільш правильним перекладом англійського терміна «wellknown» [58].

В Україні відсутнє поняття «добре відомий знак». Лише Закон про ТМ вказує, що при визначенні того, чи є торговельна марка добре відомою в Україні, можуть розглядатися наступні фактори, якщо вони є доречними:

- ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства;

- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання торговельної марки;

- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування торговельної марки, включаючи рекламування чи оприлюднення та представлення на ярмарках, чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких торговельна марка застосовується;

- тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію торговельної марки за умови, що торговельна марка використовується чи є визнаною;

- свідчення успішного відстоювання прав на торговельну марку, зокрема територія, на якій торговельну марку визнано добре відомою компетентними органами;

- цінність, що асоціюється з торговельною маркою [2].

Саме тому деякі науковці пропонують законодавчо закріпити визначення «добре відомого знака» в Україні, наприклад, Аксютіна А.В.

пропонує доповнити частину 1 статті 25 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» таким чином: «Добре відомий знак в Україні це знак який відомий широкому колу осіб і має добру репутацію, та сприймається як символ світової торговельної системи» [59].

Спеціальними умовами охорони добре відомих торговельних знаків в Україні є:

а) правова охорона добре відомих торговельних знаків поширюється як щодо однорідних товарів та послуг, так і щодо неоднорідних, що є винятком із принципу спеціалізації, про який ми уже зазначали вище;

б) правова охорона добре відомих торговельних знаків виникає не в результаті державної реєстрації прав на них чи їх використання на території певної держави, а внаслідок їх широкої відомості серед населення відповідно до положень статті 6 bis Паризької конвенції, що є винятком із принципу територіальності. Принцип територіальності полягає в тому, що правова охорона торговельних марок обмежується територією тих країн, де права на них зареєстровані [60, С. 13]. Для прикладу, в Спільній рекомендації зазначено, що держави члени ВОІВ не можуть висувати умовою для визнання торговельної марки загальновідомою факт реєстрації прав на неї чи факт її використання в тій чи іншій країні, підтверджуючи тим самим, що на правову охорону добре відомих торговельних марок не завжди може розповсюджуватися принцип територіальності [61, С. 173];

в) правова охорона добре відомих торговельних знаків діє безстроково. Варто зазначити, що безстроковість дії правової охорони добре відомих торговельних знаків в Україні не означає, що відсутні підстави для припинення їх правової охорони.

Іноземні джерела вказують на те, щоб довести визнання торгової марки загальновідомою найкращими доказами будуть представлені потенційними ліцензіатами, виробниками, розповсюджувачами товарів такої торгової марки, імпорту, експорту та використання споживачами

конкретного товару. Опитування є життєво важливим фактором для встановлення обізнаності громадськості щодо визначення торговельної марки як загальновідомої. Офіс реєстрації товарних знаків підготував керівництво, яке називається чернеткою посібника з товарних знаків із зазначенням важливих факторів для визначення загальновідомості торговельної марки. Серед них є:

1. Знання в громадськості торговельної марки. Ступінь і обсяг просування товарного знака дуже важливий у вирішенні статусу торгової марки як відомої.

2. Обсяг використання торговельної марки. Обсяг продажу також є важливим фактор. Цьому фактору також буде приділено важливе значення при визначенні статусу загальновідомих.

3. Роль реклами. Торговельна марка може стати відомою в дуже короткі терміни використання враховуючи рекламу і технології.

4. Ступінь впізнаваності через рекламу і реєстрація на будь-якій географічній території [62, Р. 242].

Значення загальновідомих знаків полягає в тому, що вони охороняються навіть без реєстрації, їх використання на територіях, що охороняються, не є обов'язковим, у ряді країн їх правова охорона поширюється не тільки на товари, які зробили їх загальновідомими, але і на всі товари та послуги. Слід зазначити, що захист прав на загальновідомий товарний знак регулюється не лише національними правовими нормами, а й міжнародними, а саме Паризькою конвенцією з охорони промислової власності, Угодою ТРІПС, а також Законом про торговельну марку.

При визначенні того, чи торговельна марка є добре відомою в Україні, можуть враховуватися такі фактори, зокрема, якщо вони доречні: ступінь популярності або впізнаваності бренду у відповідному секторі суспільства; тривалість, ступінь та географічна область будь-якого використання знака або його просування, включаючи рекламу чи публікацію та представлення

на ярмарках, чи виставках товарів, чи послуг, щодо яких використовується знак; тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій чи заявок на реєстрацію знака за умови, що він використовується чи визнається; докази успішного захисту прав на товарний знак, зокрема територію, на якій товарний знак визнано загальновідомим компетентними органами; цінність, пов'язана із брендом [63].

На сьогодні все частіше зустрічається поняття «бренд» та його прирівняння із торговельною маркою, в тому числі загальновідомою.

Бабецька І.Я. вважає, що торговельна марка відрізняється від бренду тим, що торговельна марка - це позначення, яке є лише основою бренду, тому, що для торговельної марки не мають суттєвого значення такі властивості позначення, як певний рівень відомості серед споживачів та якість, як основа здобуття репутації; поняття «бренд» є поняттям оцінювальним, умовним, а тому його закріплення на нормативному рівні є недоцільним. Цілком достатнім є закріплення факторів на підставі яких торговельний знак може бути визнаний «добре відомим». «Добре відомим» торговельним знаком визнається таке позначення, яке знайоме широкому колу споживачів завдяки його використанню для позначення певних товарів [64, С. 133].

А.А. Герц зазначає, що у сучасному світі компанія може володіти необмеженою кількістю торговельних марок, які часто називають «брендом» [65]. Д. Аакер, С. Девіс, Ф. Котлер, Р. Коч, Ю. Нестеревам вважають, що немає принципової різниці між поняттями «бренд» і «торговельна марка» [66]. Інші ототожнюють поняття «добре відомої» торговельної марки з брендом. Так, О. Росомахіна зазначає, що звичайна торговельна марка має звичайний рівень відомості і вартості. Торговельна марка стає брендом коли перетворюється на «добре відому» [67].

Бабецька І.Я. стверджує, що термін бренд – це поняття більш маркетингове, що характеризує емоційне сприйняття споживачем того чи

іншого товару [64, С.133-143]. М. Дубинський зазначає, що в повсякденному вживанні поняття «відомий торговельний знак» досить часто підміняють звучним словом «бренд». Однак, юристи в своїй більшості оперують все ж таки не «брендами», а «знаками» [68].

Рассомахіна О. А. вважає, що бренд має більшу цінність, ніж торговельна марка, яка може перетворитися на бренд, якщо ефективно використовуються всі види активів підприємства. Законодавчо регламентувати процес перетворення торговельної марки на бренд можна лише за умови, коли ним буде визнаватися добре відома торговельна марка. У договорах, зазвичай, застосовують терміни, вже передбачені законодавством, хоча сторони за бажанням можуть також встановити і визначити інші терміни. Доцільність законодавчого визначення терміна «бренд» вбачається у тому, що це він несе ясність у його застосування на побутовому рівні та у професійній діяльності юристів і маркетологів. Зважаючи на ототожнення деякими фахівцями-економістами понять торгова марка та бренд, слід визначити співвідношення також і між цими термінами. Саме тому підтримуємо думку науковців, термін торговельна марка не може бути належною заміною терміна бренд, оскільки має вужчий зміст [69, С. 72].

Досліджено, що деякі автори, такі як Л. Балабанова, С. Шестакова, О. Риндіна, О. Рассомахіна дають комплексне визначення поняття бренду, акцентуючи увагу на декількох аспектах цієї категорії. Так, з погляду С. Шестакової, бренд є маркетинговим поняттям, це відома торговельна марка з атрибутами фірми чи товару, які відображають їх індивідуальність, привертають концентровану увагу клієнтів і створюють імідж фірми, сприяючи досягненню репутації та просуванню товару на ринку. Для того, щоб торговельна марка перетворилася на бренд, вона має стати символом надійності, гарантом якості товару чи послуги, вигідно характеризувати їх специфічні властивості [70, С. 119–124].

Дійшовши до висновків, вважаємо, що варто було б зацентувати увагу на терміні, закріпленому у 6 bis Паризької конвенції – «добре відома» торговельна марка, яке на сьогодні відображено у статті 25 Закону про торговельну марку та регулює порядок набуття правової охорони добре відомих торговельних марок. В юридичній термінології не потрібно вживати термін «бренд», який є економічною категорією та є більш маркетинговим поняттям.

Бюро патентів і торгових марок США навіть нещодавно випустив видатний і повний набір даних про торгові марки справи з 1870 р. по теперішній час. З колекції із семи мільйонів торгових марок приблизно 650 000 належать з 1870-х по 1960-х років, що дає нам неймовірно корисні дані. Великі бази даних торгових марок публікуються для інших країн з 1850–1920 і використовуються для збору та систематизації історичних записів іншими європейськими та латинськими мовами.

Таким чином, усе свідчить про те, що історія торговельних марок має як багатообіцяюче, так і складне майбутнє, а на істориків покладено непросте завдання його осмислення [71, Р. 1106]. Отже, можна зробити висновок, що добре відомі торговельні марки в майбутньому можуть отримати статус бренду.

В науковій літературі часто можна зустріти такі подібні висловлювання як торговельна марка з репутацією, знамениті торговельні марки, пародія на торговельну марку, історичні торговельні марки.

Міжнародна асоціація по товарних знаках (надалі – INTA), яка підтримує ефективну охорону і захист «добре відомих» товарних знаків в усьому світі, зазначає, що у деяких юрисдикціях знамениті (famous) і «добре відомі» (well-known) торгові марки розглядають як синоніми [72]. Однак все ж таки стверджує, що «у більшості юрисдикцій знамениті (famous) і добре відомі (well-known) торгові марки все ж розрізняють. У цих юрисдикціях знамениті марки користуються більш високим ступенем

репутації, ніж «добре відомі» марки. Для того, аби знамениті марки отримали захист, часто їх необхідно зареєструвати (принаймні, на їх батьківщині) для захисту, у той час, як «добре відомі» марки, як правило, стають охоронюваними без будь-якої реєстрації. З іншого боку, «добре відомі» знаки часто захищені тільки для однорідних товарів і послуг, у той час, як знамениті марки можуть бути захищені від несанкціонованого використання щодо неоднорідних товарів і послуг. Таким чином, як правило, важче довести, що марка знаменита, а ніж добре відома».

Можна погодитись із тим, що жодний міжнародний акт щодо охорони добре відомих марок не виділяє знамениті марки в окрему групу та не надає їм спеціальної, більш високої охорони, однак думка щодо того, що в різних марок можливий різний ступінь відомості, є доцільною, оскільки існують торговельна марка, які відомі лише в певному секторі суспільства на певній території, а є торговельні марки, які відомі більшості населення різних країн світу [61, 171-174].

У п. 5 ст. 8 Регламенту № 2017/1001 визначено, що в разі заперечення власником зареєстрованої більш ранньої торговельної марки в розумінні § 2 торговельна марка, на яку подано заявку, не реєструють, якщо вона є ідентичною більш ранній торговельній марці або схожою на неї, не зважаючи на те, чи товари або послуги, заявку на торговельну марку для яких подано, є ідентичними товарам або послугам, для яких зареєстровано більш ранню торговельну марку, схожими чи несхожими з такими, якщо – у ситуації з торговельною маркою ЄС – торговельна марка має репутацію в Союзі або – у ситуації з більш ранньою національною торговельною маркою – торговельна марка має репутацію у відповідній державі-члені та якщо використання без належної підстави торговельна марка, на яку подано заявку, приносить несправедливу вигоду від розрізняльних ознак або репутації більш ранньої торговельної марки чи шкодить таким її ознакам або репутації [73].

Поняття «торговельна марка з репутацією» походить із німецької юриспруденції, натомість на нормативному рівні ми можемо зустріти цю термінологічну конструкцію у п. 8.5 Регламенту ЄС 2017/1001 від 14 червня 2017 року «Про торговельну марку Європейського Союзу» (далі - Регламент), де однією з підстав для відмови у реєстрації позначення в якості торговельної марки виділено її тотожність чи схожість із зареєстрованою раніше торговельною маркою ЄС, коли така раніше зареєстрована торговельна марка має репутацію в ЄС, або, коли йдеться про раніше зареєстровану національну торговельну марку, якщо вона має репутацію у відповідній країні ЄС [73].

Застосування положень статті Регламенту № 2017/1001 вимагає дотримання ряду умов. По-перше, торговельна марка з репутацією повинна бути раніше зареєстрованою у відповідній юрисдикції. По-друге, має бути встановлена подібність або ідентичність між оскаржуваною заявкою і раніше зареєстрованою торговельною маркою. По-третє, використання позначення, на яке подано заявку, повинно створювати ризик отримання несправедливої вигоди або завдавати шкоди унікальності чи репутації вже зареєстрованої марки. Нарешті, таке використання має відбуватися без належного обґрунтування.

Для прикладу, у справі *General Motors* було пояснено, що під «репутацією» слід розуміти відомість торговельної марки серед значної частини громадськості. Зокрема, марка має бути достатньо впізнаваною, щоб споживачі могли встановити асоціативний зв'язок між нею і пізніше зареєстрованою маркою, навіть якщо вони стосуються різних товарів чи послуг. Такий зв'язок може призводити до негативного впливу на попередню марку. Власник торговельної марки з репутацією має продемонструвати, що вона відома у значній частині Європейського Союзу.

Коли торговельна марка здобуває репутацію, її функція виходить за межі ідентифікації комерційного походження товарів чи послуг. Вона стає

інструментом комунікації з споживачами, передаючи їм різноманітні повідомлення. Через це такі марки підлягають посиленому правовому захисту. Їх захищають від копіювання чи імітації, які можуть завдати шкоди їх відмітному характеру або забезпечити недобросовісну перевагу.

Паш Я. В. та Білоусова Н. О. на основі аналізу положень Регламенту ЄС 2017/1001 та судової практики ЄС, визначили ключові характеристики торговельної марки з репутацією:

- торговельна марка з репутацією повинна бути офіційно зареєстрованою в одній або кількох країнах Європейського Союзу;
- наявність репутації встановлюється виключно на основі доказів, поданих до національних судів у межах конкретної справи;
- торговельна марка з репутацією має бути відомою значній частині аудиторії, яка зацікавлена у відповідних товарах або послугах. Водночас така відомість не обмежується лише колом споживачів продукції чи послуг, що випускаються під цією маркою [74];
- використання торговельної марки повинно бути інтенсивним, охоплювати широкий географічний регіон і тривати значний період;
- торговельна марка має бути асоційована з певною цінністю, яку визнають споживачі;
- компанія-власник повинна здійснювати суттєві інвестиції у просування бренду;
- завдяки репутації така марка отримує вищий рівень захисту, ніж звичайна зареєстрована торговельна марка;
- особливістю правової охорони торговельної марки з репутацією є захист від використання схожих або ідентичних позначень незалежно від того, чи стосується таке позначення тих самих товарів і послуг, для яких зареєстрована марка, чи ні (принцип відсутності спеціалізації).

Варто зазначити, що хоча Регламент передбачає необхідність, щоб торговельна марка з репутацією була відомою серед значної частини

суспільства, він не встановлює чіткого відсоткового показника такої відомості [73]. На основі визначених ознак торговельної марки з репутацією науковці сформулювали таке визначення. Торговельна марка з репутацією у законодавстві ЄС — це зареєстрована марка, яка, на підставі судового рішення у конкретній справі, визнається відомою серед значної частини громадськості на території ЄС чи окремих країн-членів. Така марка отримує охорону незалежно від дотримання принципу спеціалізації.

Щодо добре відомих торговельних марок, їм притаманні такі особливості:

- статус добре відомої торговельної марки може бути присвоєний навіть незареєстрованій марці;

- цей статус надається відповідно до рішення компетентного органу (в Україні - Апеляційної палати УкрНОІВІ або суду).

- добре відомі торговельні марки захищаються як за принципом спеціалізації (ст. 6 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності) [22], так і без нього (ст. 16 Угоди ТРІПС) [60];

- відомість або визнання такої марки поширюється на значну частину суспільства;

- інтенсивність, широке географічне охоплення та тривалість використання є важливими критеріями;

- добре відомі марки мають певну цінність, яку асоціюють із брендом;

- значні інвестиції у рекламу та інші засоби популяризації також є характерною ознакою [75, С. 80-81].

Отже:

- обсяг публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки в Україні регулюється статтею 6 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності, статтею 16 ter Угоди ТРІПС та частиною 3 статті 6 Закону України про торговельні марки. Відповідно до цих норм, добре відомої торговельній марці забезпечуються охорона через такі механізми,

як відмова в реєстрації, визнання недійсності вже зареєстрованих тотожних або подібних позначень, а також заборонено використання імітованих, перекладених чи споріднених позначень, якщо їх використання може спричинити ймовірність сплутування.

- обсяг публічно-правової охорони торговельної марки з репутацією, передбачений статтями 8.5 та 9 Регламенту ЄС 2017/1001 від 14 червня 2017 року, призводить до заборони використання або запобігання реєстраційному позначенню, якщо воно є ідентичним або схожим з такою торговельною маркою. Це положення діє незалежно від того, чи є товари або послуги, для яких подано заявку на нову марку, ідентичними або подібними до тих, що захищені більш ранньою торговельною маркою.

Таким чином, ми визначили, що добре відома торговельна марка та торговельна марка з репутацією не є тотожними правовими категоріями, оскільки вони характеризуються рядом відмітних ознак, але при цьому їм притаманні і ряд спільних характеристик.

Щоб отримати статус «знаменитої», торговельна марка повинна бути широко визнаною серед загальної аудиторії споживачів країни як позначення джерела товарів або послуг її власника. Натомість для визнання марки «добре відомою» достатньо, щоб цільова аудиторія споживачів була обізнана про неї на певній території країни. Відомо, що «знаменита» марка має значно вищий рівень впізнаваності порівняно з «добре відомою» і тому користується розширеною правовою охороною.

У контексті законодавства ЄС репутація торговельної марки може бути обмеженою вузькою цільовою групою, наприклад, спеціалістами у певній галузі. Запровадження спеціального правового режиму охорони для добре відомих торговельних марок має на меті запобігти недобросовісній конкуренції. Крім того, така охорона спрямована як на захист прав власників, оскільки незаконне використання таких марок може завдати значних економічних збитків та нашкодити діловій репутації компанії, так

і на захист інтересів споживачів. Недобросовісне використання добре відомих марок може вводити покупців в оману щодо походження товару чи його виробника, що має негативні наслідки для ринку.

Паш Я. В. та Н. О. Білоусова зазначають про наявність певної прогалини, що може призвести до неналежного захисту майнових прав та інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності. Зокрема, у абз. 3 ч. 3 ст. 6 Закону про торговельну марку однією із підстав для відмови у реєстрації позначення як торговельної марки є тотожність або схожість з незареєстрованою добре відомою торговельною маркою, але таке формулювання не враховує ризик схожості позначення, поданого на реєстрацію, із зареєстрованою добре відомою торговельною маркою. Тому, на думку науковців, доцільним доповнити абзаци 3, 4 частини 3 статті 6 Закону про торговельну марку зареєстрованими торговельними марками, які визнані добре відомими в Україні [75, С. 77].

Як зазначає О.Ш. Чомахашвілі, деякі науковці виділяють також знамениті торговельні марки. У сучасному світі є марки, які з огляду на свою виняткову цінність стоять дещо осторонь інших відомих позначень. Вони мають силу самостійної привабливості, що проявляється незалежно від товарів і послуг, які ними позначаються [76].

Мироненко Н. М. у своєму дослідженні зазначає, що законодавство ЄС розрізняє добре відомі торговельні марки та торговельні марки «з репутацією». Хоча ці поняття є різними, між ними існує значний ступінь спільності. Для отримання посиленого захисту торговельної марки з репутацією в Європейському Союзі необхідно, щоб така марка була зареєстрована. У той час як загальновідомі знаки, відповідно до статті 6 *bis* Паризької конвенції, зазвичай захищаються лише від використання ідентичних або схожих позначень для подібних товарів, торговельні марки з репутацією, зареєстровані в ЄС, мають більш широкий захист. Зокрема, він поширюється на різні товари й послуги та спрямований на запобігання

завданню шкоди їх репутації чи характеру, а також отриманню несправедливих переваг [77, С.83].

Торговельні марки, які стали широко відомими у світі та асоціюються з певною країною, часто отримують статус національних брендів. Наприклад, у Франції такими є *Chanel*, *Lacoste*, *Christian Dior*, *Kenzo*, *Nina Ricci*. У Швейцарії цей список включає бренди, як-от *MBT (Masai Barefoot Technology)*, створений у 1996 році, *Omega*, історія якого починається з 1848 року, *Patek Philippe* із 179-річною традицією, або *Piaget*, зареєстрований у 1943 році.

Зокрема, торговельні марки, що досягли рівня національних брендів, можуть поєднуватися з територіальними позначеннями, такими як "Swissness" чи швейцарський хрест у Швейцарії. Це додаткове територіальне маркування підкреслює якість товарів і сприяє їхній репутації. Хоча такі позначення діють самостійно, вони створюють синергію, сприяючи одночасно популяризації виробника і його продукції чи послуг.

В Україні, на жаль, відсутнє легалізоване використання територіальних торговельних марок, таких як "Україна". Хоча окремі товари можуть містити інформацію про місце походження або локацію виробничих потужностей, немає чітких умов для використання територіальних марок щодо різних груп продукції чи послуг. З огляду на прагнення України до євроінтеграції, доцільно було б перейняти європейський досвід. Запровадження територіальних торговельних марок як на державному рівні, так і на рівні окремих регіонів із встановленням спеціального правового режиму, схожого на "Swissness", могло б сприяти розвитку національних брендів. Такий підхід міг би поєднувати механізми захисту торговельних марок і географічних зазначень походження продукції [77, С.83].

В науковій літературі досліджувалися правові аспекти поняття пародії на торговельну марку в межах вільного використання об'єктів авторського права наступними вченими: Е.П. Гавриловим, В.О. Колосовим, О.М. Коршаковою, Л. Р. Майданик, А.С. Штефан, В.М. Троцькою. Наприклад, у своєму дослідженні Л.Р. Майданик вказує, що аналіз доктринальних положень, вітчизняного законодавчого регулювання, а також судової практики дає підстави зробити висновок про можливість застосування поняття пародія лише в авторському праві, що зумовлено правовою природою цього інституту. Деякі ознаки пародії притаманні використанню зареєстрованої торговельної марки третіми особами з метою висміювання лише в некомерційних цілях [78, С. 47]. Наприклад, апеляційний суд США у справі *Louis Vuitton Malletier* проти *Haute Diggity* виніс рішення про можливість здійснення пародії на торговельну марку. Американський виробник продукції для тварин *Haute Diggity* почав виробництво та розповсюдження нових жувальних іграшок для собак під назвою «*Chewy Vuiton*». Відомий виробник товарів класу люкс *Louis Vuitton Malletier*, який володіє правами на торговельну марку «*Louis Vuitton*», звернувся до суду за захистом своїх прав на торговельну марку, порушених діями компанії *Haute Diggity*. Суд у рішенні зазначив, що такі дії компанії *Haute Diggity* є пародією, оскільки наявне висміювання торговельної марки *Louis Vuitton*. Крім того, у судовому рішенні було зазначено про несхожість між товарами, які виробляє компанія *Haute Diggity* під позначенням «*Chewy Vuiton*», і товарами *Louis Vuitton Malletier* [79].

У деяких країнах Європейського Союзу, крім звичайних торговельних марок, правовий захист поширюється також на інші види позначень. Зокрема, стаття 11 *ter* Кодексу промислової власності Італії передбачає охорону історичних торговельних марок, які мають статус

національного інтересу. Італійське патентне і торгівельне відомство створило спеціальний реєстр для таких марок.

Право на охорону історичної торговельної марки може бути отримано, якщо марка була зареєстрована понад п'ятдесят років тому. Додатковою умовою є можливість підтвердити безперервне використання цієї торговельної марки для реалізації товарів або послуг, які виготовлялися компаніями, історично пов'язаними з територією Італії протягом щонайменше п'ятдесяти років.

Після реєстрації такі торговельні марки отримують право використовувати спеціальний логотип «Історичний бренд національного інтересу». Впровадження цього логотипу було здійснене Міністерством економічного розвитку Італії відповідно до статті 185 *bis* Кодексу промислової власності Італії [80].

Обсяг публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки в Україні визначено у статті 6 *bis* Паризької конвенції про охорону промислової власності, статті 16 Угоди ТРІПС, а також у частині 3 статті 6 Закону про торговельну марку. Виходячи із наведених норм, охорона добре відомій торговельній марці надається у напрямку відмови в реєстрації, визнання недійсним вже існуючої реєстрації або заборони використання тотожних, схожих, споріднених позначень, позначень, що імітують, є перекладами добре відомої торговельної марки, якщо в результаті такого використання є ймовірність сплутування.

Схожість до ступеня сплутування – це така властивість однієї торговельної марки по відношенню до іншої, яка може складати враження у споживачів, що товари/послуги марковані нею, є такими ж, як і товари чи послуги, марковані торговельною маркою, яка була раніше зареєстрована, і виготовляються/надаються однією і тією ж особою. Таким чином схожість до ступеня сплутування – це по-перше, відносна підстава для відмови в наданні правової охорони певному позначенню, як впливає зі змісту ст. 8

Регламенту (ЄС) 2017/1001. По-друге, відповідно до тлумачення Суду, певний ризик, що товари або послуги марковані позначеннями схожими між собою будуть вважатися такими, що виробляються/надаються певним одним виробником (або пов'язаною з ним особою) [81]. Аналогічний підхід застосовується і в законодавстві та правозастосовній практиці України, як ми вказували вище – у статті 6 Закону про торговельну марку.

Встановлення схожості може проводитися «виключно на підставі порівняння домінуючих елементів, лише за умови, що всі інші елементи такої торговельної марки є незначними».

Для отримання статусу добре відомої в Україні, торговельна марка має пройти процедуру визнання факту відомості компетентним органом, який визначить обсяг її прав, а саме: дату, з якої торговельна марка може стати добре відомою; перелік товарів і послуг відповідно до класів МКТП, для яких торговельна марка отримає захист; установлення зв'язку торговельної марки з компанією-власником або/та компанією-виробником.

Така процедура визначена Законом про ТМ та Регламентом Апеляційної палати УКРНОІВІ, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 23 листопада 2023 р. № 17768 [82].

Відповідно до Регламенту для визначення того, чи є торговельна марка добре відомою в Україні, можуть також розглядатися:

- відомості про кількість реєстрацій та строки їх дії, якщо торговельну марку зареєстровано в інших країнах;
- відомості про рішення щодо визнання торговельної марки добре відомою в інших країнах, прийняті компетентними органами цих країн;
- відомості про факт використання торговельної марки в інших державах, зокрема в тих, що мають давні економічні і торговельні зв'язки з Україною.

Для отримання рішення про визнання знаку добре відомим власник знаку подає заяву. Однією з важливих частин додатків до заяви є надання

документів, зазначених в заяві як докази викладених у ній обставин, які мають містити фактичні дані, що підтверджують наявність факторів, які можуть впливати на визнання торговельної марки добре відомою в Україні стосовно товарів і/або послуг, щодо яких вона використовується. Такими даними можуть бути ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства. Заявник може надати будь-яку інформацію, а орган зобов'язаний взяти до уваги будь-які обставини, що свідчать про добре відомість знака. Найчастіше засобом доведення популярності служать опитування споживачів та виявлення суспільної думки. Відомість торговельної марки в певному колі споживачів може підтверджуватися результатами опитування з питання доброї відомості торговельної марки в Україні, проведеного дослідницькою організацією, яка спеціалізується в галузі проведення соціологічних або маркетингових досліджень. Опитуванням має бути охоплено принаймні шість населених пунктів різних географічних регіонів України з кількістю населення не менше 500 тис. [83, С. 130].

Важливою умовою визнання факту доброї відомості визначається дата, з якої добре відома марка отримує посилений правовий захист. Заявник має вказати дату, з якої він вважає свою марку добре відомою в Україні стосовно товарів та/або послуг, що ним виробляються та/або надаються, навести відповідні фактичні дані, які підтверджують відомість на вказану дату. Компетентний орган розглядає наявність факту відомості саме на вказану заявником дату. Тобто факт відомості позначення визнається ретроспективно, на певну дату в минулому. Отриманий захист добре відомих торговельних марок поширюється безперервно, доки позначення не буде визнано таким, що втратило свою відомість [81]. До такої дати не застосовуються строки давності, що є важливим для заявника.

Щодо публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки в Україні, то вона здійснюється двома шляхами:

- Визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою УКРНОІВІ [82].
- Визнання торговельної марки добре відомою судовою інстанцією в Україні.

На ці органи покладається складне завдання - дослідити всі відомості, оскільки загальновідомі торговельні марки заслуговують на додатковий стандарт захисту щодо «звичайних» торговельних марок, тонка грань розділяє законодавство та застосування цих стандартів [84, Р. 39].

Дослідження більш детальної процедури надання статусу торговельній марці добре відомою двома органами (Апеляційною радою та судами України) ми розглянемо в розділі другому нашого дослідження.

За результатами системного аналізу поданих доказів Апеляційна палата Національного органу інтелектуальної власності, як компетентний орган державної влади, приймає рішення про визнання торговельної марки добре відомою.

Перелік факторів, що враховуються Апеляційною палатою, включає:

- рівень визнання знака в суспільстві;
- тривалість, обсяг і географічний район використання знака;
- рекламну активність (тривалість і обсяг);
- успішність захисту прав на знак;
- інші фактори, що підтверджують добру відомість.

Проте Заявник має право надавати докази, які виходять за межі визначених факторів. Перелік не є обов'язковим, що дає можливість заявникові використовувати інші аргументи для доведення доброї відомості знака.

У Спільних рекомендаціях зазначено, що рішення про визнання знака добре відомим залежить від обставин конкретної справи: в одних випадках можуть бути наявні всі визначені фактори; в інших – лише деякі.

Є ситуації, коли перелічені фактори можуть бути відсутні, але рішення базується на інших додаткових доказах, що підтверджують добру відомість [10, С. 212].

На жаль в Українському законодавстві не має процедури припинення правової охорони добре відомої торговельної марки, на відміну від законодавства інших держав, де можливе рішення органа виконавчої влади з питань інтелектуальної власності у випадках втрати добре відомим торговельним знаком своїх ознак [85]. Було б доречним і в законодавстві України внести такі зміни.

Наприклад, деякі науковці пропонують доповнити Закон наступною статтею: «Підстави припинення правової охорони добре відомих знаків»: «Підставами припинення правової охорони добре відомих знаків є:

1. Відмова власника від права на добре відомий знак.
2. На підставі прийнятого рішення про дострокове припинення правової охорони добре відомого знака у зв'язку з його невикористанням.
3. На підставі прийнятого за заявою зацікавленої особи рішення судом про дострокове припинення правової охорони добре відомого знака в разі його перетворення в позначення, яке увійшло в загальне вживання як позначення товарів певного виду.
4. У випадках втрати добре відомим торговельним знаком, ознак, за допомогою яких він став добре відомим» [61, С. 173.].

Деякі наукові джерела вказують, що популярність торговельної марки визначається здатністю споживача ідентифікувати торгіву марку на рівні, достатньому для її ідентифікації та обрання. Інформацію про рівень популярності легко одержати в ході опитування потенційних покупців про відомі їм товарні марки у рамках досліджуваного класу. Виокремлюють такі типи відомості:

- «Популярність-впізнання» – марка випереджує потребу та призводить до неї (споживач впізнає марку і розуміє, що потребує товару

цього типу). Це мінімальний рівень популярності, має особливе значення в місцях продажу в момент вибору набору необхідних товарів.

- «Популярність-пригадування» – потреба передую вибору марки і призводить до неї (споживач відчуває потребу в товарі цього типу і купує впізнану марку). Здатність пригадати є важливою в момент вибору конкретного товару.

- «Пріоритетна обізнаність» посідає першочергове місце у свідомості споживача і забезпечує виняткові позиції марки в процесі купівлі товарів певної категорії [86].

Вказана інформація використовується для:

- визначення позиції марки у свідомості покупців, тобто частки потенційних покупців;

- встановлення «трійки» найбільш відомих марок, які є прямими конкурентами у свідомості потенційних покупців (кількість разів, коли в тесті на спонтанну популярність марка розміщується на першій, другій та третій позиції);

- зіставлення спонтанної популярності та популярності з підтримкою (деякі марки та компанії-виробники погано запам'ятовуються, хоча вони легко впізнаються, в тесті на спонтанну можливість згадати вони одержують низький бал порівняно з тестом на популярність з підтримкою);

- порівняння співвідношення між показником відомості та часткою ринку кожної марки з середнім співвідношенням для даного ринку (деякі марки реалізують свою відомість краще за інших);

- побудова одномірної шкали інтервалів, заснована на законі порівняльних суджень, цей метод використовують для виміру відстані між марками по шкалі популярності;

- ідентифікації споживчої зони з найнижчою популярністю (порівнюють показники спонтанної популярності та популярності з підтримкою для різних груп споживачів) [86].

Євтушенко Г.В. виділив показники, які характеризують торговельну марку на споживчому ринку: рівень відомості серед споживачів; лояльність до торговельної марки; репутація компанії-виробника; якість, яка сприймається та поширеність у системі збуту. За виділеними показниками підприємство має можливість визначити рівень сформованості торговельної марки, тому потребує постійного моніторингу стану її конкурентоспроможності. Крім того, сьогодні торговельна марка є найціннішим нематеріальним активом підприємства. Отже, покращуючи зазначені маркетингові показники сформованості торговельної марки, за рахунок маркетингового інструментарію має збільшуватися і вартість торговельної марки [87].

Порівняно з торговельною маркою, обсяг публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки є розширеним [76, с. 269]. Рассомахіна О. А. вважає, що публічно-правовій охороні добре відомої торговельній марці надається так званий пільговий режим правової охорони [67].

Добре відомі торговельні знаки, на відміну від звичайних, користуються високим ступенем відомості у споживачів товарів та послуг, що визначає наявність спеціальних умов їх охорони.

Ми підтримуємо дві думки, визначені вище, і в обґрунтування надаємо наступні пояснення:

- щодо розширеного обсягу публічно-правової охорони торговельної марки, то Законом про торговельну марку передбачені права власника зареєстрованої торговельної марки, способи захисту своїх прав. Щодо добре відомої торговельної марки, то обсяг прав власника такої марки не вказано законом, вочевидь тоді власник користується загальними правами визнаними не лише національним законодавством, але й міжнародними нормами. Саме тому можна говорити про розширений обсяг публічно-правової охорони добре відомого позначення на відміну від торговельної марки.

- щодо надання пільгового режиму правової охорони добре відомого позначення, то законом передбачено строк дії свідоцтва для торговельної марки - 10 років від дати подання заявки до УКРНОІВІ і продовжується УКРНОІВІ за клопотанням власника свідоцтва щоразу на 10 років, за умови сплати збору. Наразі публічно-правова охорона добре відомого позначення не обмежується у строках і більш того, не передбачений порядок дострокового припинення такої охорони (крім оскарження рішення апеляційної палати до суду).

Публічно-правова охорона добре відомого позначення, визначеного судом відіграє важливе значення у подальшому захисті порушених прав, однак роль судів у системі правової охорони не надто міцна. Насправді існують справи, коли суди були залучені до останньої стадії спору. Однак слід зазначити, що у цих випадках суд відіграв радше роль органу, що переглядає адміністративні рішення ніж вирішення спорів між сторонами (власниками торгових марок та порушників). Тим часом правовласники часто прагнуть активнішої та ефективнішої участі суду у вирішенні спорів. Порушені питання породжують дискусії та потребують подальшого дослідження, зокрема і в частині більш глибокого дослідження судової практики визнання позначень добре відомими з застосуванням різного виду підвідомчості, питань доцільності застосування поняття «добре відомий» в контексті наявного в процесуальному законодавстві терміну «загальновідомий» щодо обставин, що не потребують доказування [87, С. 398].

Якщо проаналізувати рішення судів про надання торговельній марці статусу добре відомої марки, то можна дійти до висновку, що в основному таку категорію справ розглядають господарські суди України, однак, якщо виходити із загальних норм судочинства, то дана категорія справ може розглядатися і судами загальної юрисдикції і адміністративними судами і новоствореними судами з питань інтелектуальної власності. Тоді, вочевидь,

якщо виникає така плутанина, надалі можливі і різні правові позиції щодо однотипних ситуацій.

Публічно-правова охорона добре відомої торгової марки може мати розширений обсяг, а саме не залежати від спорідненості товарів і послуг. Детальний аналіз кожної ознаки правової охорони добре відомої торговельної марки свідчить про її особливе місце в системі засобів індивідуалізації. Така особливість зумовлена низкою характеристик правового статусу добре відомої торговельної марки, таких як підстава набуття правової охорони, незалежність правової охорони від реєстрації, наявності факторів, що свідчать про добру відомість знака, ретроспективний характер правової охорони та в окремих випадках незалежність правової охорони від спорідненості товарів і послуг.

Правова охорона добре відомої торговельної марки свідчить про її особливе місце в системі засобів індивідуалізації. Така особливість зумовлена низкою характеристик правового статусу добре відомої торговельної марки, таких як підстава набуття правової охорони, незалежність правової охорони від реєстрації, наявності факторів, що свідчать про добру відомість знака та інше.

У підсумку можна зазначити, що публічно-правова охорона добре відомої торговельної марки є значно ширшою порівняно з публічно-правовою охороною торговельної марки. Це зумовлено значно вищою економічною цінністю добре відомої торговельної марки.

В публічно-правовій охороні добре відомого позначення відіграють роль:

- Апеляційна палата, яка приймає рішення про визнання торговельної марки добре відомою в Україні або відмову у такому рішенні.

- суди України (при чому можемо говорити про всі юрисдикції), які приймають рішення щодо визнання торговельної марки добре відомою, скасуванні такого рішення, заборону використання торговельної марки,

зобов'язання компетентного органу внести до переліку добре відомих в Україні торговельну марку та інше [89, С. 167].

1.3. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в законодавстві інших країн

Вперше на міжнародному рівні поняття добре відомого товарного знаку було закріплено у визначному акті, яким встановлювалась міжнародна правова охорона об'єктів права промислової власності - Паризькій конвенції з охорони промислової власності від 20 березня 1883 року в ст. 6 bis, яка була внесена до Конвенції в 1925 р. Так, в даній статті зазначалося, що «держави Союзу зобов'язуються або з ініціативи адміністрації, якщо це допускається законодавством цієї держави, або за поданням зацікавленої особи відхиляти або визнавати недійсною реєстрацію або забороняти застосування товарного знаку, який являє собою відтворення, імітацію або переклад іншого знаку, що здатні викликати змішування зі знаком, який за визначенням компетентного органу держави реєстрації або держави застосування вже являється в цій державі добре відомим в якості позначення, яке використовується для ідентичних або схожих продуктів»; також зазначалося, що це положення розповсюджується і на випадки, коли суттєва складова знаку являє собою відтворення такого добре відомого знаку або імітацію його, яка може викликати змішування з цим знаком [90].

Багато держав взяли базові положення Паризької конвенції та Угоди ТРІПС в основу національного законодавства, що стосуються торговельних марок. При цьому, законодавства країн мають певні відмінності у питаннях регулювання добре відомих торговельних марок. Зокрема, слід почати з термінологічних аспектів. Паризька конвенція не містила жодних визначень, який саме знак повинен визнаватися добре відомим і критеріїв

такого визнання. Мабуть, цей факт вплинув на законодавства різних держав світу, відповідно до яких і термінологія для розглядуваного явища, і його правовий режим часто варіюються. Отже, відсутня термінологічна визначеність щодо даного поняття.

Відтак Кодекс інтелектуальної власності Франції оперує поняттями добре відомого і знаменитого (фр. 'renomme') товарного знаку. В Кодексі промислової власності Бразилії зустрічаємо термін 'notorious' (англ.), найточніший еквівалент якому знаходимо в російській мові — «пресловутый товарный знак» (український переклад «горезвісний» має виражене негативне забарвлення). В японському законодавстві про товарні знаки і недобросовісну конкуренцію, на ряду із добре відомими і знаменитими знаками, використовується також поняття широко відомого знаку (англ. widely-known mark). З позиції законодавства В'єтнаму розрізняються добре відомі і широковідомі товарні знаки, де законодавство В'єтнаму визначає «добре відому торговельну марку» як марку, широко відому серед споживачів на території В'єтнаму» (ст. 4 (20) Закону) [91]. Торговельна марка може бути визнана «добре відомою» незалежно від факту реєстрації чи використання позначення у В'єтнамі [30, с. 119]. Визначення поняття «знаменита торговельна марка» немає. Різниця між поняттями «добре відомої» та «знаменитої» також не визначена. У доктрині вважають знамениту марку більш відомою ніж добре відому. Однак цей термін «знаменита» рідко згадується у судовій практиці. Також, у В'єтнамі існує концепція «широко використовуваних та визнаних торговельних марок» (англ. варіант: «widely used and recognized trademarks») яка використовується у випадках, що вказують на те, що торгові марки, які мають відомість недостатню для того, щоб вважати їх загальновідомими або відомих [30, с. 116]. Отже, можна зробити висновок про встановлення у законодавстві В'єтнаму мінімальних стандартів захисту відомих марок.

Існуючі категорії, що прагнуть розширити цей захист ще не набули достатнього розвитку.

У китайському Законі про товарні знаки (редакція 2013 року) загальновідомі товарні знаки визначаються як ті, що отримали широке визнання серед певної частини громадськості в Китаї. Індійське законодавство пропонує більш розширене тлумачення цього поняття: згідно з підпунктом (zg) статті 2 Закону про товарні знаки 1999 року, загальновідомий товарний знак стосується будь-яких товарів чи послуг і визначається як знак, що став відомим для значної частини населення, яка користується відповідними товарами чи послугами. У таких випадках використання цього знака для інших товарів або послуг може бути сприйняте як ознака зв'язку у торговельних або сервісних відносинах із власником знака.

Щодо В'єтнаму, то там визначення загальновідомого товарного знака міститься у статті 4(20) Закону про інтелектуальну власність 2005 року. У ньому зазначається, що загальновідомий товарний знак — це знак, який є широко впізнаваним серед споживачів по всій території країни [92, С. 27].

Згідно з німецьким Законом «Про реформу законодавства щодо торговельних марок», правова охорона надається торговельній марці, якщо вона вважається добре відомою відповідно до вимог статті 6 bis Паризької конвенції з охорони промислової власності (пункт 3 параграфа 4 розділу 1 частини 2). Згідно з цим законодавством, не можуть бути зареєстровані торговельні марки, що є тотожними або подібними до вже відомих знаків (пункт 1 параграфа 10 розділу 2 частини 2). Окрім цього, можливість надання доказів про відомість знака передбачена на етапі розгляду заперечень проти реєстрації знаків в процесі їх подання до реєстрації в органах Відомства, а також після реєстрації – в судовому порядку [93, С. 20].

Якщо ж говорити про Польщу, на відміну від України, тут існують три різні терміни на позначення добре відомої торговельної марки. Різницю між ними визначити доволі важко, адже ні в польському законі про промислову власність, ні в міжнародних актах, ні в актах права ЄС досі не існує єдиного чітко визначеного поняття добре відомої торговельної марки. Проте терміни функціонують у правовій системі, в доктрині, а також в господарській діяльності, тому розуміти їх значення варто виходячи з практики.

З огляду на розпізнавання знаку споживачами та ступінь знайомості з ним, на сьогодні в Польщі існують такі види торговельних марок: загально відома торговельна марка; реномована торговельна марка (торговельна марка з репутацією); відома торговельна марка, яка одночасно є і загально відомою, і реномованою. Усі три поняття дійсно дуже схожі між собою, тому більш доречним видається говорити не про існування трьох різних знаків, а про три рівні правової охорони [94].

Перший з них – визнання знаку таким, що має репутацію (*renomowany znak towarowy*). Такий знак має бути зареєстрованим у патентному відомстві, а власникові необхідно довести, що це таке позначення, яке викликає у споживачів асоціацію з високою якістю товарів та послуг, позначених цим товарним знаком, символізує перевірену якість.

Відповідно до Рішення апеляційного суду у Вроцлаві від 17.12.2008 р. (I ACa 988/08), торговельна марка з репутацією – це позначення, відоме значній частині споживачів товарів та послуг, які воно позначає. Воно має велику рекламну цінність, що виникає з усталеного у свідомості споживачів переконання про дуже високу якість товарів, які ним позначаються.

Прикладами торговельної марки з репутацією можуть слугувати такі всесвітньо відомі позначення як Red Bull, L'oreal, Adidas, Gucci. Водночас варто зауважити, що найбільший відсоток торговельної марки з репутацією

(як і загально відомих) належить вітчизняним компаніям-виробникам, що свідчить про неабияку зосередженість на національному ринку.

Наступним рівнем є визнання знаку загально відомим. Така торговельна марка є аналогом української добре відомої торговельної марки. Під цим поняттям розуміють позначення, що є відомим та впізнаваним серед принаймні половини потенційних споживачів. Однак воно не є зареєстрованим в національному патентному відомстві.

Цікавим є той факт, що для визнання знаку загально відомим не обов'язкова наявність товарів чи послуг на території Польщі. Якщо за допомогою довготривалої рекламної кампанії або будь-яких інших медіа-засобів знак став впізнаваним серед більшості потенційних споживачів, це може також слугувати підставою для визнання його загально відомим.

Щоб отримати статус загальної відомості, торговельна марка повинна бути: відомою на більшості території Польщі; співвідноситися з певним окресленим колом товарів чи послуг потенційними споживачами, які проживають на території Польщі; бути широко відомою серед потенційних споживачів, що означає – серед більше ніж половини осіб такої групи.

Щодо третьої категорії – відомі товарні знаки (*sławne znaki towarowe*) – це торговельна марка, що є загально відомими та водночас знаками з репутацією. Такі знаки повинні бути зареєстровані в національному патентному відомстві, вони мають сильнішу охорону [94].

Згідно з Законом Великобританії 1994 року, статус добре відомого знака розглядається як відносна підстава для відмови у наданні правової охорони. Закон визначає такі знаки як «попередні», тобто ті, що мають пріоритет у праві. Відповідно до статті 10 (3) цього закону, власнику добре відомого знака надається право подавати позов проти реєстрації ідентичного знака третьою особою для різних товарів, таким чином запобігаючи можливості «ослаблення» або «розмивання» репутації добре відомого знака [95].

Відповідно до чинного закону Китаю «Про товарні знаки»: добре відома торговельна марка — це торговельна марка, яка широко відома відповідній загальній громадськості і має достатньо високу репутацію [96, Р. 54].

Кодексу інтелектуальної власності Франції містить положення як про добре відомі, так і про знамениті знаки. Добре відомі знаки — це ті, що відомі значній частині професійних кіл, які займаються виробництвом або торгівлею товарами, що марковані відповідним знаком. Натомість знамениті знаки є такими, які користуються популярністю серед значної більшості споживачів як у Франції, так і за її межами. Такі знаки мають незалежну комерційну цінність, яка не залежить від категорії товарів, для яких вони використовуються.

Визнання знака добре відомим або знаменитим можливе виключно за результатами судового розгляду. У процесі вирішення спору суд враховує доводи обох сторін і оцінює схожість або ідентичність позначень, які є предметом спору. При цьому статус добре відомого знака визначається на момент розгляду справи, оскільки рівень відомості знака може змінюватися з часом [97].

Схожість торгових марок повинна визначатися за вербальними та зображувальними ознаками. Зображувальна схожість торгових марок встановлюється шляхом пошуку та визначення коду відповідного торгового знаку Віденської класифікації — ще одного інструменту класифікації товарів та послуг ВОІВ. Віденська класифікація являє собою ієрархічну систему, що складається зі 114 категорій та 1887 секцій, і, відповідно, всі існуючі торгові марки, які мають у своєму складі зображувальний елемент, віднесені до тих чи інших категорій з описом самого зображення. Результатом збігу коду Віденської класифікації нової торгової марки з кодом, який вже існує в базі даних, є перелік схожих торгових марок.

Словесна схожість визначається за допомогою порівняння слів чи словосполучень, заявлених на реєстрацію, з усіма існуючими словесними елементами торгових марок. Пошук словесної схожості в базах даних торгових марок повинен здійснюватися відповідним чином, беручи до уваги досить широкий спектр схожих марок [98].

Аналіз законодавства Литви та інших країн щодо регулювання статусу добре відомих знаків свідчить про різноманітні підходи до визначення та надання такого статусу. У Литві, згідно із Законом про товарні знаки від жовтня 2000 року, частина 3 статті 7 передбачає, що знак не може бути зареєстрований, якщо він ідентичний добре відомому знаку іншого власника, і якщо схожість може ввести споживачів в оману. Стаття 9 цього Закону дає визначення добре відомого знака, вказуючи, що він може бути визнаний таким у результаті використання або рекламування, якщо він добре відомий серед певних кіл громадськості.

Визнання знака добре відомим у Литві здійснюється через судову процедуру, і такі повноваження надані Вільнюському окружному суду.

В той самий час, у країнах ЄС не передбачено єдиної окремої процедури надання знаку статусу добре відомого. Це відбувається переважно у рамках судових спорів або процедур опротестування реєстрації знаків. На відміну від ЄС, у Китаї існує спеціальна процедура визнання знаків добре відомими. Власник знака подає відповідну заявку, сплачує мито (приблизно 640 доларів США), і після розгляду заявки компетентним органом (Відомством з інтелектуальної власності) може отримати сертифікат про визнання знака добре відомим. Інформація про такі знаки вноситься до національного реєстру, і публікується, а статус надається на строк три роки [99].

Таким чином, підходи до регулювання статусу добре відомих знаків значно варіюються залежно від країни, їхньої правової системи та практики захисту інтелектуальної власності.

Право ЄС у сфері охорони товарних знаків зазнало істотних змін у зв'язку з прийняттям в грудні 2015 р. нових директиви і регламенту: Директива (ЄС) 2015/2436 Європейського парламенту і Ради про зближення законів держав членів щодо товарних знаків набула чинності 13 січня 2016 року (попередня Директива 2008/95 / ЄС втрачає свою дію з 15 січня 2019 р.); Регламент (ЄС) 2015/2424 Європейського парламенту і Ради, що доповнює Регламент 207/2009 про товарний знак Співтовариства, набув чинності 23 березня 2016 р. Оновлене законодавство спрямоване на спрощення та гармонізацію процедури подачі заявки, правову визначеність окремих положень, покращення координації між регіональним та національними відомствами для удосконалення наднаціонального механізму охорони товарних знаків в межах всього ЄС [100, С. 201].

Отже, правова охорона добре відомих торговельних марок на рівні Європейського Союзу регулюється:

- Регламентом Європейського парламенту і Ради ЄС № 2017/1001 від 14 червня 2017 р. про торговельну марку Європейського Союзу (далі – Регламент № 2017/1001) [73];

- директивою Європейського парламенту і Ради ЄС 2015/2436 від 16 грудня 2015 р. про наближення законодавства держав-членів щодо торговельних марок (далі – Директива № 2015/2436) [101].

У Директиві № 2008/95/ЕС підтримувалась позиція, яка була запропонована Угодою ТРІПС про правову охорону добре відомих торговельних марок як відносно споріднених, так і неоднорідних товарів/послуг, якщо використання торговельної марки, імітуючи відому марку, призвело б до недобросовісного використання без правомірних підстав або спричинення шкоди розрізняльній здатності чи репутації добре відомої торговельної марки.

Директива Ради ЄС «Про наближення законодавства держав-членів, що стосується торговельних марок» (ст. 2) визначає, що торговельна марка

може складатися з будь-якого знака, який можна представити у графічній формі, зокрема слів, а також власних функцій торговельної марки встановлення походження товару індивідуалізація (вирізнення) товару реклама і піар індикатор якості товару імен, малюнків, літер, цифр, зображень товарів чи їхніх упаковок, за умови, що такі знаки здатні розрізняти товари чи послуги одного виробника від товарів, чи послуг інших виробників.

У п. 1 ст. 8 Регламенту № 2017/1001 серед відносних підстав для відмови в реєстрації торговельної марки зазначають ідентичність або схожість із більш ранньою торговельною маркою та ідентичність або схожість з товарами чи послугами, які охоплює торговельна марка, а також існує ймовірність сплутання частиною громадськості на території, на якій більш рання торговельна марка перебуває під охороною, та ймовірність сплутання охоплює ймовірність асоціації з більш ранньою торговельною маркою [73].

П. 1 (d) ст. 5 Директиви № 2015/2436 визначено, що торговельна марка не підлягає реєстрації або, якщо її зареєстровано, підлягає визнанню недійсною, якщо:

- вона є ідентичною більш ранній торговельній марці і товари чи послуги, на реєстрацію торговельної марки для яких подано заявку або для яких зареєстровано торговельну марку, є ідентичними товарам чи послугам, для яких охороняється більш рання торговельна марка;

- через ідентичність або схожість із більш ранньою торговельною маркою й ідентичність або схожість із товарами чи послугами, які охоплюють торговельні марки, існує ймовірність сплутання частиною громадськості; імовірність сплутання охоплює ймовірність асоціації з більш ранньою торговельною маркою [101].

Під «більш ранніми торговельними марками» розуміють такі торговельні марки, які на дату подання заявки на реєстрацію торговельної

марки або, у відповідних випадках, на дату пріоритету, заявленого для заявки на реєстрацію торговельної марки, є добре відомими у відповідній державі-членові в тому значенні, у якому слова «добре відомий» уживаються у ст. 6 bis Паризької конвенції.

Міжнародна правова охорона торговельних марок не є досконалою. Серед найбільш поширених проблем цієї охорони можна виділити:

- відсутність єдиних способів оцінки схожості до ступеня змішування, на відміну від звичайних асоціацій, в контексті порушення прав на торговельну марку;
- вироблення критеріїв «належного» використання торговельної марки з метою збереження прав на марку;
- обсяг охорони загальновідомих торговельних марок у разі використання на несхожих товарах[102, С. 842].

Саме тому для уточнення правової охорони добре відомих торговельних марок були ухвалені Спільні рекомендації стосовно положень щодо охорони добре відомих торговельних марок у 1999 р. Асамблеєю Паризького союзу з охорони промислової власності та Генеральною асамблеєю ВОІВ на 34-й сесії засідань Асамблей держав-членів ВОІВ (далі – Спільні рекомендації). Відповідно до Спільних рекомендацій, у п. (b) ст. 4 «Торговельні марки, що конфліктують» зазначено, що незалежно від товарів та (чи) послуг, для яких торговельна марка використовується або є предметом заявки на реєстрацію, або зареєстрована, ця торговельна марка вважається такою, що суперечить добре відомим торговельним маркам, якщо ця торговельна марка або її значна частина являє собою відтворення, імітацію, переклад або транслітерацію добре відомої торговельної марки та якщо виконано щонайменше одну з таких умов:

- використання цієї торговельної марки могло б вказувати на зв'язок між товарами та (чи) послугами, для яких ця торговельна марка використовується, є предметом заявки на реєстрацію або зареєстрована, а

також якщо це могло б завдати шкоди інтересам власника добре відомої торговельної марки;

- використання цієї торговельної марки, найімовірніше, завдасть шкоди або несправедливо послабить відмітний характер добре відомої торговельної марки;

- використання цієї торговельної марки могло б недобросовісно використовувати переваги розрізняльного характеру добре відомої торговельної марки [103].

У більшості країн світу для отримання правової охорони торговельна марка повинна бути зареєстрованою у національному або регіональному державному органі влади. Власник торговельної марки в праві заборонити іншим особам використовувати свою марку або схожі з нею позначення стосовно товарів і послуг, аналогічних чи схожих з його власними, якщо таке використання може призвести до введення споживачів в оману. У багатьох країнах на загальновідомі торговельні марки поширюється такий режим правової охорони, який передбачає заборону їх використання способами, які завдають їм шкоди, ослабляють репутацію або призводять до незаконного вилучення прибутку за рахунок репутації відомої марки [104].

Жоден із міжнародних актів, що регулює обіг товарних знаків, не визначає поняття добре відомого товарного знаку. Однак, виходячи із розглядуваної вище норми Паризької конвенції, можемо стверджувати, що добре відомий товарний знак повинен бути визнаний таким відповідним органом держави, в якій вотребується охорона; він захищається від відтворення в іншому знаку, який використовується як такий відносно тих же або споріднених товарів і послуг, що і добре відомий знак; добре відомий знак підлягає зазначеній правовій охороні незалежно від факту його реєстрації в державі, в якій така охорона вотребується, або в інших державах (не додержується так званий принцип територіальності товарного

знака). На основі аналізу міжнародних актів варто зазначити, що визначення поняття «загальновідомої торговельної марки» відсутнє. Такий стан речей, на нашу думку, здається логічним, оскільки кожна держава повинна, спираючись на міжнародні стандарти, сформулювати своє поняття даної категорії, відповідно до національних особливостей та правових принципів, що існують в країні.

В публікаціях науковців США вирізняються знамениті (famous), добре відомі (well-known) і такі, що мають добру репутацію (reputed) товарні знаки [105].

У Сполучених Штатах Америки статус «знаменитої» торговельної марки (famous mark) має ключове значення для захисту прав власників таких знаків від різних форм несанкціонованого використання, включаючи контрафакцію та «розмивання» їхнього відмінного характеру. Основні положення цього інституту регулюються розділом 43(с) Акта Ленема (Lanham Act), який є основним федеральним законом у сфері торговельних марок.

Основні аспекти правового регулювання знаменитих торговельних марок у США:

Критерії визначення «знаменитої» марки:

- Торговельна марка повинна бути «відмітною за своєю суттю» або мати «набуту відмінність».
- Знаменитість визначається судом або Відомством з винаходів і торговельних марок США (USPTO) під час розгляду відповідних справ.
- Під час оцінки знаменитості враховуються такі фактори як ступінь визнання марки серед загального населення США, тривалість і географічний обсяг використання марки, інтенсивність реклами, просування та обсяг продажів, пов'язаних із маркою, реєстрація марки у федеральному реєстрі.

Захист від «розмивання» (dilution). «Розмивання» визначається як зменшення здатності марки ідентифікувати та розрізняти товари або послуги незалежно від конкуренції чи ймовірності сплутування [81, С.112].

Існують два види розмивання:

- Розмивання шляхом розмиття: використання знака, що послаблює унікальність знаменитої марки.
- Розмивання шляхом зневаги: використання, що може негативно вплинути на репутацію знаменитої марки.

Особливості захисту:

- Захист надається незалежно від того, чи товари або послуги, що позначені ідентичним або схожим знаком, конкурують із товарами чи послугами власника знаменитої марки.
- Захист від несанкціонованого використання поширюється навіть у випадках, коли немає очевидної загрози введення споживачів в оману.

Механізми захисту:

- Власник знаменитої марки може подати позов до суду про припинення несанкціонованого використання знака.
- До можливих заходів захисту належать судова заборона, компенсація збитків та конфіскація прибутків, отриманих внаслідок порушення.

Американська правова система надає знаменитим торговельним маркам значно ширший захист порівняно зі звичайними знаками, зосереджуючи увагу на захисті їхньої репутації та відмінності. Цей підхід слугує важливим інструментом боротьби з недобросовісними практиками в комерції та сприяє забезпеченню справедливості на ринку [106].

Тож можна зазначити, що торговельні марки з репутацією, добре відомі торговельні марки та знамениті торговельної марки є ступені визнання суспільством торговельної марки. Добре відому торговельну

марку досить часто ототожнюють з брендом, зважаючи на відсутність визначення в нормативних документах [107]. Дослідження терміну «бренд» ми проводили в підрозділі 1.2.

За оцінками експертів BOIB першу десятку добре відомих знаків посідають такі торгові марки: 1) McDonalds, 2) Coca-Cola, 3) Disney, 4) Kodak, 5) Sony, 6) Gillette, 7) Mercedes – Benz, 8) Levy's, 9) Microsoft, 10) Marlboro [108].

Знамениті торговельні марки мають виняткову цінність і стоять осторонь всіх інших позначень та мають силу самостійної привабливості, що виявляється незалежно від позначених ними товарів і послуг. Йдеться про такі позначення, як Dior, Kodak, Coca-Cola, Rolls-Royce тощо. Апеляційний Суд Парижа зазначив, що торговельна марка, що має добре ім'я (знаменита торговельна марка), – це марка, що відома значній частині населення, є привабливою незалежно від товарів і послуг, які нею позначаються [1].

Законодавство Японії торговельні марки поділяє на чотири види: звичайні, торговельні марки з репутацією, добре відомі торговельні марки та знамениті. При цьому вважається, що не кожна торговельна марка з репутацією є добре відомою, а добре відома торговельна марка може не бути знаменитою [96, Р. 56.].

Зазвичай добре відомі торговельні марки мають позитивну репутацію, високу якість товарів і послуг, що асоціюються з відповідною торговельною маркою та є популярними серед населення.

Президент Міжнародної асоціації з товарних знаків Фредерік Мостерт вказував, що знамениті товарні знаки передбачають вищий ступінь відомості порівняно із добре відомими знаками і виступають як особливий вид останніх; саме через вищий ступінь відомості знамениті знаки отримують ширшу правову охорону (тобто, охорону стосовно неспоріднених товарів\послуг) [109]. Природно, що товарні знаки, які

вважаються всесвітньо відомими, потребують посиленого захисту, в тому числі і від їх недобросовісного використання відносно неспоріднених товарів/послуг тим, для яких цей знак зареєстровано, оскільки це може завдати пряму чи опосередковану шкоду розрізняльній здатності і репутації знака, які часто напрацьовуються десятиріччями із залученням значних ресурсів. Наприклад, визнаний добре відомим і беззаперечно всесвітньо знаменитий відносно годинників товарний знак Rolex був зареєстрований індонезійською фірмою для виробництва і продажу сигарет. Враховуючи, що в європейських країнах існує тенденція до утвердження здорового способу життя, а сама компанія Ролекс вже тривалий час виступає спонсором спортивних заходів, можна стверджувати про нанесення такою реєстрацією прямої шкоди репутації компанії [110].

В країнах загального права, зокрема США, товарний знак має тенденцію радше до зазначення лояльності споживача, а не належності виробника. Він надає продукції образ, на якому товарний знак засновано. Ключовим чинником є реакція споживача. Споживач може надати перевагу певному типу продукції не через те, що за допомоги товарного знака можна визначити джерело походження, яке споживач оцінює, а тому, що товарний знак як такий має певну вартість. Якщо товарний знак набув незалежної вартості, юридичний захист не буде залежати від ймовірності змішування щодо джерела походження. Цінність товарного знака для власника вже не визначається лише тим, що він дає можливість споживачеві пізнати, які товари належать власнику, а які ні. Товарний знак розглядається як захищений, якщо він має власну вартість. Іншими словами, він захищений проти "знецінення". Змішування не завжди призводить до судової відповідальності за "знецінення", як захисний інтерес суди визначили розрізнявальну силу товарного знака позивача. Навіть за умов відсутності конкуренції і будь-якого змішування, використання знака іншими підриває імідж товарного знака [111, с. 199-200].

Положення Паризької конвенції та Угоди ТРІПС, які вступають у мінімальні стандарти захисту торговельних марок, застосовуються також у США. Однак американське законодавство доповнює та розширює ці стандарти, особливо щодо захисту відомих марок. Таким чином, у Законі Ленхема закріплено поняття відомих торговельних марок, що доповнює концепцію добре відомих марок, уже представлену раніше [112].

З кінця 1920-х років у США почала розвиватися доктрина розмивання (дилюції) торговельних марок, яка стала основою для подальшого формування доктрини знаменитих марок. У січні 1996 року був прийнятий Федеральний закон про дилюцію торговельних марок [113].

Спочатку Закон Ленхема був орієнтований на захист прав споживачів, забороняючи використання торгових марок у випадках, коли це могло спричинити змішування, помилку або введення в оману (15 USC § 1114(1)(a)) [114, с. 51]. Протест з ухваленням Федерального закону про дилюцію торговельних марок було введено заборону на пізнання, які розмивають розрізнення здатності знаменитих марок, якщо навіть ймовірність змішування серед споживачів буде відсутня.

Таким чином, знамениті торговельні марки отримали розширений захист, який забороняє використовувати такі позначки для абсолютно різних товарів або послуг, не пов'язаних із товарами, для яких зареєстровано знамениту марку.

Закон про дилюцію торговельних марок зазнав критики через наступні недоліки:

- невизначеність поняття "зменшення розрізняльної здатності" знаменитої марки. Закон не встановлює чіткий критерій, за яким можна застосувати, коли саме відбувається дилюція (розмивання унікальності) торговельної марки;

- складність виявлення характеру шкоди, що виникає внаслідок дилюції;

- відсутність чітких стандартів для доведення шкоди. Закон не дає відповідь

- проблема обґрунтування шкоди гудвіла за відсутність змішування [114, с. 52].

Через ці недоліки американські суди часто обмежено тлумачили положення закону, що ускладнювало його реалізацію на практиці. У відповідь на це Конгрес США в 2006 році прийняв оновлений закон - Закон про реформу дилюції торговельних марок (Trademark Dilution Revision Act), який вносить певну ясність у поняття "знаменитої марки".

Новий закон визначає знамениту марку як таку, що "широко визнана загальним колом споживачів у США як визначення джерела товарів або послуг". Для оцінки знаменитості марки було запропоновано чотири ключові фактори:

- тривалість та обсяг реклами марки;
- показники обсягу і міри продажів;
- фактичне визнання марки;
- відповідність процесуальним критеріям реєстрації [115, с. 18].

Американське законодавство висуває вищі вимоги до рівня визнання знаменитих марок, ніж до добре відомих, зокрема тих, що регулюються стандартами ТРПІС. Якщо для добре відомих марок достатньо визнання у відповідних розділових колах або середній цільовій аудиторії, то для відомих марок потрібно ширше визнання серед загального населення. Це забезпечує знаменитим маркам значно ширший обсяг правової охорони.

У Європейському Союзі, поряд із добре відомими торговельними марками, існує окремий механізм надання правової охорони торговельним маркам із репутацією. Цей підхід подібний до американського захисту знаменитих марок і спрямований на охорону комерційної цінності та унікальності марок із високим рівнем впізнаваності.

Правова охорона торговельних марок із репутацією в ЄС визначається:

Директивою ЄС № 2015/2436 (щодо гармонізації законів держав-членів про торговельні марки) та Регламентом № 2017/1001 (щодо торговельної марки ЄС).

Ключові положення захисту Директиви № 2015/2436 вказують:

- право перешкоджати використанню схожих позначень (власник торговельної марки з репутацією може запобігти реєстрації або використанню позначення, що є ідентичним або схожим. Це правило застосовується незалежно від того, чи стосуються товари або послуги однієї, чи різних категорій.

- захист від несправедливої вигоди або шкоди (забороняється використання схожої торговельної марки, якщо воно принесло б несправедливу вигоду від розрізняльної здатності або репутації більш ранньої марки; шкодило б репутації або розрізняльній здатності торговельної марки з репутацією). Захист поширюється навіть на випадки, коли товари чи послуги не є конкурентними або подібними.

Умови застосування вказаних правил - торговельна марка повинна мати репутацію в державі-члені ЄС, де подано заявку на реєстрацію пізнішої марки або де вона зареєстрована.

Відмінності між добре відомими марками та марками з репутацією полягають у наступному. Добре відомі марки:

- підпадають під захист згідно з Паризькою конвенцією та Угодою ТРІПС;

- захист забезпечується у рамках певної цільової аудиторії.

Торговельні марки з репутацією:

- охоплюють значно ширшу аудиторію та отримують додаткові переваги, які стосуються захисту репутації та розрізняльної здатності;

- поширюються на випадки використання подібних знаків для несуміжних товарів чи послуг.

Вирішення спорів щодо схожості чи використання схожих позначень часто здійснюється через суди держав-членів або судові органи ЄС.

Отже, захист торговельних марок із репутацією у ЄС є розширенням базового рівня охорони, який забезпечують міжнародні угоди, такі як Паризька конвенція та Угода ТРІПС. Завдяки Директиві № 2015/2436 та Регламенту № 2017/1001 правовласники можуть ефективно захищати репутацію своїх марок від недобросовісного використання чи впливу на їхній імідж, навіть якщо товари чи послуги не є подібними. Цей механізм сприяє підтримці високих стандартів захисту брендів у ЄС [101].

Щодо різниці правової охорони загально відомих торговельної марки і торговельної марки з репутацією за законодавством Польщі:

1) загально відомий товарний знак не є зареєстрованим в національному патентному відомстві. Проте, з огляду на велику популярність та впізнаваність, він користується такою ж правовою охороною, як і зареєстровані знаки. Товарний знак з репутацією завжди є зареєстрованим для певних товарів та послуг.

2) охорона знаку з репутацією є набагато ширшою, адже надається щодо товарів та послуг не ідентичних і не подібних до тих, які були зареєстровані для цього знаку. Водночас загально відомий знак може охоронятися лише щодо тих товарів та послуг, для позначення яких він призначений і використовується.

3) критерії впізнаваності набагато вищі у знаку загально відомого. Від знаку з репутацією очікується, що він буде символізувати перевірену якість товарів та послуг, для яких був зареєстрований.

Отже, як і в більшості країн-членів ЄС, національне законодавство Польщі не передбачає процедури чи переліку особливих вимог, на які можна було б посилатися, визначаючи торговельну марку добре відомою.

Проте власникові варто пам'ятати про основні критерії, що склалися на практиці, за якими можна довести загальну відомість свого знаку.

Щоб бути визнаним загально відомим товарний знак повинен: володіти функцією товарного знаку, тобто вживатися в економічній діяльності для позначення певних товарів чи послуг; бути відомими серед принаймні половини потенціальних споживачів (тут варто зауважити, що споживачами, відповідно до польської судової практики, вважаються особи, зацікавленні у придбанні товару чи послуг, тобто певне окреслене коло осіб, а не загал всіх людей, що проживають на території країни); бути відомим на всій території країни або на значній її частині.

Таким чином, визнання торговельної марки добре відомою в Польщі є одним зі способів отримання правової охорони без потреби реєстрації. І хоча процедура є дещо складною, а критерії не чіткими, після успішного визнання торговельної марки добре відомою власник отримує багато незаперечних переваг [94].

Стаття 4 Директиви 2015/2436 регулює додаткові підстави для відмови у реєстрації товарних знаків, пов'язані з пріоритетом вже існуючих прав. Відповідно до цієї статті, реєстрація знака є неможливою або може бути визнана недійсною, якщо знак є ідентичним раніше зареєстрованому («старшому знаку»), а товари чи послуги, для яких використовуються ці знаки, також є однаковими.

Крім того, реєстрація знака не допускається, якщо він схожий із уже зареєстрованим або заявленим на реєстрацію знаком настільки, що може виникнути ризик плутанини серед споживачів. Цей ризик збільшується у випадку схожості товарів чи послуг, а також за умови, що у споживачів може виникнути асоціація з попереднім знаком, який має пріоритет. Використання поняття «асоціація» ускладнює процес доведення її наявності чи відсутності під час вирішення спорів щодо можливого введення споживачів в оману [101].

Частина 5 статті 4 Директиви дозволяє країнам ЄС закріплювати у національному законодавстві можливість надання згоди власником попереднього знака або іншого права з більш раннім пріоритетом на реєстрацію схожого знака [101].

Стаття 4 Директиви 2015/2436 забезпечує ефективний інструмент для захисту прав власників попередніх торговельних знаків, запобігаючи можливому введенню в оману споживачів або шкоді репутації "старших знаків". Водночас положення про "асоціацію" та можливість надання згоди надають гнучкість, яка дозволяє враховувати специфіку конкретних ситуацій у кожній державі-члені.

Стаття 5 Директиви 2015/2436 наділяє власників добре відомих знаків правом забороняти використання схожих до ступеня змішування знаків третіми особами, навіть якщо це стосується неоднорідних товарів. Такий підхід відповідає положенням Угоди ТРІПС, де в статті 16 зазначено, що під час визначення добре відомого знака слід враховувати його популярність серед відповідного сегмента споживачів, у тому числі популярність, що виникла внаслідок рекламної діяльності. Окрім цього, ТРІПС наголошує на необхідності охорони таких знаків навіть у випадках використання їх для неконкуруючих товарів [3].

Частина 1 статті 7 тієї ж Директиви встановлює, що власник товарного знака не може заборонити його використання щодо продукції, випущеної на ринок самим власником або за його згодою. Проте це правило має виключення, якщо існують обґрунтовані причини для обмеження подальшого розповсюдження товарів, особливо якщо їх стан було змінено або погіршено після виходу на ринок [101].

Національне законодавство окремих країн розкриває ці положення більш детально. Наприклад, відповідно до законодавства Німеччини, власник знака або комерційного найменування не має права забороняти його використання для товарів, що були введені в обіг на території держави,

у межах Європейського Союзу або Європейського економічного простору самим власником або за його згодою[94].

Торговельні марки, які стали добре відомими у світі та мають приналежність до конкретної держави, набувають статусу національних брендів за законодавством Європейського Союзу. До таких можливо віднести: Шанель, Лакосте, Кензо, Крістіан Діор, Омега, Патек Філіп. Ці бренди мають багаторічну історію та власну філософію компанії, що зумовлює цінність бренду для країни походження, а отже й зумовлює відповідні дії з боку держави щодо належного рівня правової охорони та захисту таких торговельних марок за рахунок функціонування розвинутого правового механізму публічного управління в цій сфері [46].

Однак треба зазначити, що авторитет монополій настільки широкий і не виправданий, що породжує комерційну незахищеність загальновідомих торговельних марок, у країнах, що розвиваються [84, Р. 41], тому охорона та захист торгових марок є досить актуальною темою не тільки в Україні, але і в інших країнах світу. Співпраця країн щодо удосконалення законодавства та механізму захисту торгових марок триває. Так, наприклад, INTA та Китайське національне управління інтелектуальної власності (CNIPA) провели дуже успішну віртуальну зустріч 1 лютого 2023 року. Вона включала продуктивну, відверту та дружню дискусію, зосереджену на сферах можливої співпраці в наступному році. Заступник комісара Лу висловив свою вдячність INTA як робочому партнеру. Генеральний директор INTA Етьєн Санс де Аседо високо оцінив прогрес CNIPA у вдосконаленні китайського законодавства та регулювання торговельних марок, його зосередженість на інноваціях та політиці, орієнтованій на інтелектуальну власність, і його рішучість у боротьбі з недобросовісними заявками на торговельні марки. Обидві сторони висловили високі сподівання щодо подальшого розвитку дружби, конструктивного діалогу та

плідної співпраці в Китаї та за його межами, зокрема на майбутній щорічній зустрічі Live+ 2023 року в Сінгапурі в травні 2023 року [116].

Варто відзначити, що проблема недобросовісної реєстрації знаків агентами або представниками власників залишається актуальною. Наприклад, трапляються ситуації, коли національний дистриб'ютор, діючи на основі договору про розповсюдження продукції іноземного виробника, без згоди власника реєструє його товарний знак на своє ім'я. Такий знак може використовуватися для маркування продукції, яка не пов'язана із діяльністю іноземного виробника.

Відповідно до законодавства Німеччини, такі дії вважаються незаконними. Реєстрація знака у подібних випадках підлягає анулюванню, а власник знака має право на компенсацію збитків за умови доведення факту комерційного використання знака [96, с. 73].

У політичних документах Європейським Союзом неодноразово підкреслювався успіх системи охорони торговельних марок в ЄС та вказувалося, що це було суттєвим вкладом в укріплення конкурентоздатності Спільноти. Разом з тим зазначалася необхідність вдосконалення системи охорони з досягненням більшої ефективності та прозорості та врахуванням нових змін щодо використання торговельних марок у комерції [117].

Регіональні системи захисту прав інтелектуальної власності набули значного значення в другій половині XX століття, що пояснюється прагненням країн до більшої уніфікації охорони об'єктів авторського права та промислової власності в межах економічних об'єднань. Одним із ключових аспектів для таких об'єднань є також впровадження спрощеного механізму патентування винаходів, промислових зразків, а також охорони торгових марок і географічних зазначень, що значно відрізняється від процедур міжнародних конвенцій.

На підставі згоди 25 з 27 країн ЄС Європейським парламентом та Радою у 2012 р. були схвалені Регламенти № 1257/2012 та № 1260/2012 щодо утворення єдиного патентного захисту та державами членами у лютому 2013 р. підписано Угоду про єдиний патентний суд [99, с. 77]. Створення єдиного патентного суду дозволить усунути паралельні судові розгляди в різних державах-членах ЄС; узгодити матеріальне патентне право, що стосується обсягу та обмежень набутих патентних прав, а також засобів правового захисту у разі їх порушення; підвищити юридичну визначеність щодо використання патентів за допомогою узгодженого прецедентного права у сфері порушення та дійсності патентів; забезпечить простіші, швидші й ефективніші судові процедури та зменшення витрат на вирішення патентних спорів.

В свою чергу можливість звертатися до Європейського патентного відомства для отримання єдиного патенту ЄС, який буде діяти в усіх країнах-членах ЄС як єдиний охоронний документ на підставі Регламенту ЄС №1257/2012 з унітарною дією без необхідності його визнання в кожній країні. При цьому єдиний патент ЄС співіснуватиме з національними патентами та європейським патентом.

Наявність Єдиного патентного суду, наділеного виключною юрисдикцією щодо розгляду всіх справ про порушення і визнання недійсними (анулювання) європейських та єдиних патентів ЄС, а також справ про порушення і дійсність свідоцтв додаткової охорони — свідоцтв, що видаються на підставі Регламенту ЄС №469/2009 щодо медичних продуктів або Регламенту ЄС №1610/96 щодо фітофармацевтичних продуктів [118].

В країнах ЄС, і в Україні широковідомий знак може отримати охоронний статус без обов'язкової попередньої реєстрації. В Україні це регулюється поняттям "добрий відомий знак", однак у законодавстві відсутній поділ таких знаків на категорії за рівнем їх популярності. Для

надання цього статусу необхідно чітко завантажити перелік товарів і послуг, на який розширюється дія знака. При цьому охорона може також стосуватися несуміжних товарів і послуг, якщо використання знака іншою стороною може створити асоціації між ним та власником і завдати йому шкоди.

У міжнародній практиці зустрічається термін «знаменитий знак», який вказує на надзвичайно високу впізнаваність. Такий знак асоціюється споживачами з одним конкретним власником незалежно від категорії товарів або послуг. Як завдяки, охорона таких ознак поширюється на всі категорії продукції, що є логічним для найбільш відомих брендів [119].

Висновки до розділу 1

У розділі розкрито зміст поняття “торговельної марки”, “торговельної марки з репутацією”, “добре відомої торговельної марки”, “знаменитої торговельної марки”, “історичної торговельної марки”, “патріотичної торговельної марки”.

Розкрито поняття “публічно-правової охорони добре відомої торговельної марки” в результаті чого зроблено ряд висновків, основними з яких є такі:

1. Визнання торговельної марки добре відомою надає додаткову охорону торговельній марці та звільняє її власника від зайвих проблем, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, що створює комфортну атмосферу для розвитку бізнесу. Серед основних переваг визначено:

1) правовий захист надається з моменту звернення заявника за захистом або до суду, або до Апеляційної палати. Це означає, що при сьогоdnішній реєстрації ви можете вказати та підтвердити більш ранню дату визнання торгової марки добре відомою, наприклад, 01.07.2000, з якої

надається весь розширений правовий захист, зокрема відстеження та запобігання всім можливим порушенням прав третіми особами.

2) після визнання торговельної марки «добре відомої», власник має право вимагати подавати заперечення проти визнання інших торговельних марок добре відомими, або визнання їх недійсними, якщо вони частково схожі, або відтворюють добре відому торговельну марку.

3) строк позовної давності щодо захисту добре відомої торговельної марки не включає основні засади з вимогою захисту до 3 років, тобто у добре відомої торговельної марки розширений строк судового захисту.

4) перелік добре відомих торговельних марок є загальнодоступним, що є додатковою підставою для захисту прав власника з боку третіх осіб.

5) отримання безстрокової правової охорони (торговим маркам такий строк визначається в 10 років).

2. Правова охорона добре відомої торговельної марки як в Україні, так і в інших країнах свідчить про її особливе місце в системі засобів індивідуалізації. Така особливість зумовлена низкою характеристик правового статусу добре відомої торговельної марки, таких як підстава набуття правової охорони, незалежність правової охорони від реєстрації, наявності факторів, що свідчать про добру відомість знака та інше.

3. Публічно-правова охорона торговельної марки є діяльністю спеціально уповноважених державою суб'єктів, які забезпечують правомірне використання торговельних марок та їх охорону. Вона має свої особливості, які знаходять відображення в об'єктах та суб'єктах такої охорони, заходах, які реалізуються в її межах, функціях, які вона виконує, та стадіях її здійснення. В публічно-правовій охороні добре відомого позначення відіграють роль:

- Апеляційна палата, яка приймає рішення про визнання торговельної марки добре відомою в Україні або відмову у такому рішенні.

- суди України (при чому можемо говорити про всі юрисдикції), які приймають рішення щодо визнання торговельної марки добре відомою, скасуванні такого рішення, заборону використання торговельної марки, зобов'язання компетентного органу внести до переліку добре відомих в Україні торговельну марку та інше.

4. Основними міжнародними актами у сфері визнання торгової марки добре відомою є: Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, яка є основною міжнародною угодою, що регулює відносини у сфері охорони прав на об'єкти промислової власності, і містить термін «добре відома торговельна марка», Угода ТРІПС, Регламент Європейського парламенту і Ради ЄС № 2017/1001 від 14 червня 2017 р. про торговельну марку Європейського Союзу; директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2015/2436 від 16 грудня 2015 р. про наближення законодавства держав-членів щодо торговельних марок № 2015/2436.

5. Серед функцій, які виконує публічно-правова охорона торговельної марки виділяємо: відрізняльну (ідентифікаційну), гарантійну, рекламну, інформаційну, охоронну, ідентифікаційну.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОБРЕ ВІДОМОГО ПОЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Суб'єкти публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні

Дослідження різних аспектів правового статусу суб'єктів прав інтелектуальної власності здійснювалось у працях багатьох науковців таких, як: О. Є. Аврамова, О. К. Віхляєв, Л. В. Золота, О. Д. Лубчук, Ю. С. Канарик, А. Г. Майданевич, О. П. Орлюк, Р. В. Падун, І. Е. Ревуцька, О. П. Світличний та ін.

Суб'єктами публічно-правового забезпечення у сфері охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності є спеціально уповноважені органи публічної адміністрації, які наділені владними повноваженнями, правами та обов'язками, що встановлені адміністративно-правовими нормами. Під суб'єктами публічної адміністрації розуміється широке коло уповноважених суб'єктів, які наділені різними за змістом і обсягом адміністративними повноваженнями. Поряд з органами виконавчої влади в публічному управлінні задіяні й інші суб'єкти, які організаційно не входять до системи органів виконавчої влади, а також як окремі фізичні особи, так і юридичні особи публічного та приватного права [120, с. 215]

Світличний О. П. виділяє насамперед такими публічними органами у досліджуваній сфері: Міністерство економіки України, Укрпатент, Антимонопольний комітет України та інші уповноважені органи публічної адміністрації, які наділені повноваженнями щодо реалізації, охорони та розвитку відносин у сфері охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Водночас діяльність публічної адміністрації передбачає використання адміністративно-правових норм, які являють собою різновид правових норм й відіграють важливу роль у регулюванні суспільних відносин у сфері охорони права інтелектуальної власності, виконують одну з основних функцій щодо забезпечення охорони суб'єктивних прав правовласників об'єктів права інтелектуальної власності, захисту суб'єктів господарської діяльності, прав і законних інтересів споживачів [121, С. 93].

В своєму дослідженні Римарчук Г.С. надав характеристику суб'єктам публічно-правового регулювання права інтелектуальної власності, зазначивши, що в Україні сформовано досить розгалужену організаційну систему органів, які забезпечують регулювання діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів інтелектуальної власності. На найвищому рівні він виділяє Верховну Раду України, яка займається питанням законодавчого оформлення прав інтелектуальної власності. У складі парламентського органу діють Комітет з питань науки і освіти та Підкомітет з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, до основних функціональних обов'язків яких включено розробку та розгляд проєктів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності, проведення наукових досліджень у сфері інтелектуальної власності та інформатизації.

До публічних органів виконавчої влади у сфері охорони прав інтелектуальної власності в Україні Римарчук Г.С. відносить:

- Кабінет Міністрів України;
- Міністерство освіти і науки України;
- Державну службу інтелектуальної діяльності;
- Антимонопольний комітет України;
- Міністерство юстиції України;
- Міністерство внутрішніх справ України;
- Державну податкову службу України;

- Державну митну службу України;
- Службу безпеки України;
- Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики;
- Державну службу з охорони прав на сорти рослин (до речі така служба ліквідована у 2011 році);
- Державна служба з питань регуляторної політики та підприємництва України.

Звичайно ж контрольно-виконавчі повноваження щодо державної політики у сфері інтелектуальної власності і здійснення керівництва вказаними органами належать Кабінету Міністрів України [122].

В практичній діяльності з метою охорони права інтелектуальної власності уповноважені державою органи публічної адміністрації, наділені владними повноваженнями, в межах визначеної компетенції приймають обов'язкові для інших суб'єктів рішення, реалізуючи в правозастосовній діяльності норми адміністративного права шляхом застосування диспозиції відповідної норми закону. Так Світличний О.П. під такою діяльністю розуміє регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність публічної адміністрації, їх посадових осіб, уповноважених забезпечити конституційні гарантії охорони та захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності, права та інтереси інших учасників правовідносин у сфері інтелектуальної власності [120, с. 94].

Яворська Т. В. та Ревак І. О. зазначають, що в Україні суб'єктами інтелектуальної безпеки відповідно до прийнятих нормативно-правових документів, зокрема Закону України «Про основи національної безпеки України», можуть бути всі передбачені ст. 4 суб'єкти забезпечення національної безпеки, зокрема: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний

банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; громадяни України, об'єднання громадян. При чому національна безпека розуміється в сенсі захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, а загроза національним інтересам і національній безпеці України - недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності [123, С. 128].

Добровольська К. Л. суб'єкти публічно-правової охорони прав інтелектуальної власності поділяє по різних функціям:

- Функцію регулювання, через відповідні законодавчо визначені повноваження, здійснюють: Міністерство економіки України через такі повноваження, як нормативно-правове регулювання; визначення пріоритетних напрямів розвитку сфери тощо; Міністерство аграрної політики та продовольства України через такі повноваження, як забезпечення формування баз даних про технології та/або їх складові, майнові права, зокрема про майнові права інтелектуальної власності, та доступ до них осіб, заінтересованих у використанні певної технології та/або її складових; Міністерство закордонних справ України через такі повноваження, як сприяння розвитку міжнародного освітнього та науково-технічного співробітництва України, захисту прав інтелектуальної власності; Міністерство культури та інформаційної політики через такі повноваження, як вжиття заходів для забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав; Міністерство цифрової трансформації через такі повноваження, як визначення цілей і завдань державної інформаційної політики, інтелектуальної власності та шляхів її реалізації; прийняття або внесення

змін до нормативно-правових актів з питань охорони інтелектуальної власності.

- Функція правореалізація належить таким органам державного управління, як Міністерство юстиції України (здійснює державну реєстрацію нормативно-правових актів); Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України (організовує винахідницьку, раціоналізаторську та патентно-ліцензійну роботу, здійснює управління правами на результати інтелектуальної діяльності та моніторинг їх використання, бере участь у заходах, спрямованих на їх правовий захист); Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти (вживає заходи до забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав з питань, що належать до його компетенції); Державна митна служба України (вживає заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів); Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (забезпечує створення і ведення Державного реєстру географічних назв, контролює використання та збереження географічних назв); Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти (вживає заходів до забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав).

- Функція контролю здійснюється такими органами державного управління як Державним агентством України з питань кіно у формі державного нагляду і контролю у сфері кінематографії; Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів у формі державного нагляду (контролю) у сферах охорони прав на сорти рослин, насінництва та розсадництва; Міністерством юстиції України у формі контролю за діяльністю науково-дослідних установ, які

проводять судову експертизу та належать до сфери управління Міністерства юстиції України, здійснення нормативно-методичного забезпечення їх діяльності; здійснення правової експертизи проєктів законів, інших актів законодавства, які подаються на розгляд суб'єктами права законодавчої ініціативи [124, С. 112].

Добровольська К.Л. вказує на організаційно-правовий механізм у нашому дослідженні ми доходимо до висновку, що це суб'єкти публічно-правової охорони, що наділені певними адміністративно-владними повноваженнями.

В свою чергу Хрідочкін А. В. досліджував митні органи як суб'єкти публічно-правових відносин у сфері права інтелектуальної власності. Суб'єктами митно-правових відносин також є державні органи, установи та структури, наділені прямими і непрямыми функціями та відповідальністю у сфері інтелектуальної власності, судові органи. Перелік таких органів викладено у «Національній стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року»: органи виконавчої влади (Міністерство економіки України, Міністерство внутрішніх справ України); державні органи зі спеціальним статусом (Генеральна прокуратура України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України), а також органи судової влади. Крім перерахованих, суб'єктами правовідносин у взаємодії митних органів з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності є Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України [125, С. 180].

Нині в Україні сформована законодавча база і система суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Підтвердженням цієї тези є той факт, що Україна є членом Світової організації торгівлі, необхідною умовою чого була обов'язкова відповідність національного законодавства нормам Угоди ТРІПС [3].

Загалом система органів державної влади, що забезпечують публічну охорону інтелектуальної власності, поділяється на дві умовні групи. Перша група включає органи, що беруть участь у правовій охороні загального характеру. Верховна Рада України здійснює законотворчу діяльність, встановлюючи правові норми для захисту прав інтелектуальної власності. Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію законів через центральні органи виконавчої влади, зокрема міністерства. Президент України виконує функції гаранта дотримання Конституції, законності та правопорядку, що також відносить його до суб'єктів правової охорони інтелектуальної власності.

До другої групи належать спеціалізовані органи, уповноважені на охорону прав інтелектуальної власності, зокрема Міністерство економіки України, яке відіграє ключову роль у сучасному правовому регулюванні цієї сфери. Ефективність захисту прав інтелектуальної власності значною мірою залежить від запровадження нових методів державного управління, спрямованих на стимулювання правомірної поведінки учасників правовідносин, а також на залучення громадськості до процесу охорони. Світова практика свідчить, що ефективна система громадського контролю можлива за умов гармонізації інтересів державних органів, правовласників та споживачів. Основним завданням громадських організацій у цій сфері є об'єднання зусиль ініціативних громадян, представників бізнесу, виробників і споживачів, що сприятиме формуванню громадянського суспільства в галузі інтелектуальної власності [126, с. 32].

Деякі науковці, наприклад, Кальнюк І.В. розглядають систему організації державного управління сферою інтелектуальної власності як складну трирівневу структуру: Мінекономіки є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності; ДСІВ є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і

координується Кабінетом Міністрів України через Першого віце-прем'єра міністра України — Міністра економічного розвитку і торгівлі і на який покладено реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності; державні заклади (підприємства, установи, організації), віднесені до сфери управління ДСІВ (державні підприємства “Український інститут інтелектуальної власності”, “Інтелзахист”, державна організація “Українське агентство з авторських та суміжних прав”).

Державне підприємство “Український інститут інтелектуальної власності” — це єдиний в Україні державний заклад експертизи, який проводить експертизу заявок на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів тощо) на відповідність умовам надання правової охорони, робить висновки експертизи за заявками, бере участь у підготовці до державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та офіційної публікації відомостей про них, забезпечує ведення відповідних державних реєстрів, є центром міжнародного обміну виданнями.

Державна організація “Українське агентство з авторських та суміжних прав” була створена для забезпечення здійснення державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір. На даний час зазначені функції виконує ДСІВ. Сьогодні згадане Агентство відповідно до статуту здійснює управління на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права.

Державне підприємство “Інтелзахист” було створене з метою організації і забезпечення ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, забезпечення процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, запровадження заходів з легалізації комп'ютерних програм і правомірного їх використання, ведення

реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення [126, С. 33].

В Україні традиційно діяла трирівнева система реалізації адміністративно-правових основ публічного управління у сфері інтелектуальної власності, що включала міністерство, центральний орган виконавчої влади із галузевою компетенцією, а також підпорядковані йому державні установи. Однак така модель на практиці була малоефективною. Часті зміни відомчої підпорядкованості та структури Державної служби інтелектуальної власності України (ДСІВ) не надто сприяли ефективній безперебійній діяльності установи.

З метою створення сучасної системи управління у сфері інтелектуальної власності було вирішено перейти до дворівневої моделі, яка успішно функціонує в багатьох країнах світу. Ця модель базується на концепції єдиного державного органу з відповідною галузевою компетенцією. У 2017 році реформу розпочали з ліквідації ДСІВ та її структури. Їхні функції передали Українському інституту інтелектуальної власності, який раніше був частиною ДСІВ. Відтоді Інститут став основним органом, відповідальним для виконання відповідних завдань [127, с. 423].

Ліквідація ДСІВ, замість завершення процесу формування дворівневої системи публічного управління у сфері інтелектуальної власності, спричинила появу численних питань, без відповіді на які створення сучасної системи в цій галузі неможливо. Наразі повноваження державного підприємства обмежуються лише процедурами набуття прав інтелектуальної власності та їх реєстрації, тоді як значна кількість важливих завдань залишаються поза його юрисдикцією. Це неможливе його визнання єдиним компетентним органом у сфері інтелекту

Водночас інтелектуальна власність є частиною забезпечення економічного розвитку країни. Її ефективність значною мірою залежить від активної міжнародної співпраці та стабільності роботи національного

патентного відомства, зокрема щодо охорони й захисту прав інтелектуальної власності. Проте пропонується модель реформи демонструє традиційний для України підхід: замість удосконалення чинного органу створюється нова структура. На практиці такі реформи часто затягуються, а очікувані результати або виявляються недосяжними, або досягаються лише частково [127, с. 417].

Досліджуючи систему адміністративних органів, що здійснюють охорону та захист прав інтелектуальної власності у сфері медицини й біотехнологій Глуценко Н.В. відносить наступних суб'єктів:

- Міністерство економіки, як головний орган уповноважений на формування й забезпечення реалізації державної політики в Україні у сфері інтелектуальної власності;

- Міністерство внутрішніх справ – орган забезпечує захист прав інтелектуальної власності шляхом протидії злочинності стосовно незаконного використання таких об'єктів;

- Міністерство юстиції України – головний орган який виконує координаційну роль у досліджуваних галузях;

- Департамент захисту економіки Національної поліції України, будучи у підпорядкуванні МВС безпосередньо протидіє злочинності в сфері інтелектуальної власності й на об'єкти в області медицини та біотехнологій;

- Державна Фіскальна Служба України здійснює захист прав на об'єкти інтелектуальної власності під час проведення зовнішньоекономічної діяльності, вживаючи необхідних заходів, спрямованих на недопущення переміщення через митний кордон країни заборонених медичних й біотехнологічних товарів, а також проводять перевірку на предмет наявності ліцензій на здійснення всіх видів господарської діяльності, патентів на винаходи й корисні моделі в області біотехнологій і медицини;

- Антимонопольний комітет розглядає питання про порушення антимонопольного та конкурентного законодавства, ухвалюючи рішення про припинення порушень, які є обов'язковими для виконання.

Отож, в Україні сформовані основні адміністративні інституції, діяльність яких спрямована на охорону й захист прав у сфері інтелектуальної власності. Функціонування вказаних структур має на меті забезпечити можливість практичної реалізації окремих конституційних положень. Кожен із охарактеризованих органів наділений певним колом повноважень, що дає змогу об'єднати їх у єдину цілісну систему [128, С. 85].

Простежується тенденція, що останнім часом в Україні змінюється уповноважений орган з питань інтелектуальної власності. І відтак, з 14.10.2020 вже створений НОІВ, а механізми не змінюються. Таким чином, на наш погляд, процес вдосконалення вітчизняного законодавства треба продовжити, залучивши для цієї роботи провідних фахівців. Це пов'язано з тим, що розглянуті закони мають дуже важливе значення, бо їх застосування суттєво впливає на розвиток країни [129, С. 85].

У 2020 році Закон України «Про охорону права на винаходи і корисні моделі» зазнав суттєвих змін, які переважно можна оцінити як позитивні [130]. Таким чином, завдяки нововведенню було створено Національний орган інтелектуальної власності - НОІВ, який має функціонувати як національне патентне відомство.

НОІВ виконує важливу роль, після цього саме цей орган забезпечує реалізацію повноважень у сфері патентного права: розгляд заявок, прийняття рішень за їх результатами, видачу патентів тощо. Крім того, НОІВ відповідає за захист прав інтелектуальної власності, зокрема через діяльність Апеляційної палати. Серед недоліків законодавчої техніки слід відзначити відображення окремого закону, який регламентував правовий статус Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ). Замість

цього, були внесені зміни до низки законів, таких як «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на компонування».

До всіх зазначених законів внесено уніфіковані положення, що включають визначення Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ), його повноваження (із конкретизацією для кожного об'єкта інтелектуальної власності в кожному окремому законі), правовий статус та компетенцію органів управління (зокрема керівника НОІВ і наглядової частини). ради), функції Апеляційної палати, гарантії її незалежності, а також незалежності експертів НОІВ. Окремо були закріплені положення про правовий статус атестаційної та апеляційної комісії НОІВ.

З огляду на це, прийняття окремого закону, який би регулював правовий статус НОІВ було б доцільно.

2020 рік охарактеризувався змінами в структурі державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16.06.2020 № 703-IX утворив Національний орган інтелектуальної власності [130]. Цим законом встановлена юридична конструкція, згідно з якою – НОІВ є статусом, а не юридичною особою: функції НОІВ виконує юридична особа публічного права. При цьому, Закон розмежував юридичних осіб публічного права у цій сфері: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки); НОІВ – функції якого виконує юридична особа публічного права, яка не є органом влади, проте є юридичною особою (організація), яка за майновою ознакою належить державі [130]. 13 жовтня 2020 року Уряд прийняв

розпорядження «Про Національний орган інтелектуальної власності», яким визначив, що ДП Укрпатент виконуватиме функції НОІВ [131].

Станом на 2020-2022 роки функції НОІВ виконує Укрпатент (відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.10.2020р. № 1267-р. [132, С. 68].

За підтримки ВОІВ на базі НОІВ створено Центр підтримки технологій та інновацій (TISC). Ведеться робота щодо відкриття таких центрів на базі провідних університетів України. Поряд із цим проводяться спільні робочі зустрічі щодо обговорення питань щодо змісту політики в галузі інтелектуальної власності в університетах і наукових установах із залученням представників МОН, НАНУ, національних галузевих академій наук, національних університетів, фахівців з питань ІВ [133, С. 10]

Одним із пріоритетних завдань TISC є підготовка спеціалістів і підвищення їхньої кваліфікації з питань інтелектуальної власності. На Навчально-науковий центр НОІВ покладено, зокрема, такі завдання щодо сфери інтелектуальної власності:

- 1) участь у формуванні відповідних типових програм для університетів;
- 2) участь у формуванні системи знань для всіх складників і рівнів освіти;
- 3) здійснення просвітницької діяльності;
- 4) проведення наукових досліджень і наукових заходів;
- 5) напрацювання пропозицій з формування відповідної державної політики [134, С. 107].

Структурним підрозділом НОІВ є Апеляційна палата, завданням якої є розгляд заперечень (проти висновків науково-технічної експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності та правової експертизи щодо документів, які подаються до НОІВ для внесення до державних реєстрів відомостей про об'єкти права інтелектуальної власності), заяв (про

непридатність об'єктів інтелектуальної власності для набуття прав інтелектуальної власності на них та визнання недійсними прав інтелектуальної власності та про визнання торговельної марки (знака для товарів і послуг, добре відомої в Україні), а також інших питань, що належать до її компетенції [127, С.420].

Про реформування системи у сфері інтелектуальної власності писали Максимчук А.І., Стефківський В.М., зокрема вони наголошували про перехід від трирівневої до дворівневої структури, надали характеристику основних державних органів, що здійснювали діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності за трирівневої структури та характеристику основних державних органів, що здійснюють діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності уже за дворівневої структури, а також оцінили перспективи подальшого розвитку та можливі шляхи вдосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [135, С. 1].

Анатолій Кодинець у своєму дослідженні наголосив на прийнятті низки законодавчих актів у сфері права інтелектуальної власності, зокрема у цих складних умовах виникли проблеми реалізації та захисту прав суб'єктів у сфері інтелектуальної власності, результатом розв'язання яких стало прийняття 1 квітня 2022 року Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» [136]. Позитивно оцінюючи зазначені положення Закону також наголосимо, що підстави зупинення строків поширюються передусім на фізичних та юридичних осіб — заявників та володільців охоронних документів. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності зобов'язаний як раніше, так і надалі забезпечувати виконання своїх функцій у повному обсязі (приймати заявки, клопотання, рішення за наслідками їх розгляду

тощо). Не зважаючи на позитивні риси Закону, слід, однак, вказати на його окремі недоліки. Передусім, це затягування процесу видачі охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності, щодо яких було подано заперечення. Підставою для такого зупинення є положення Закону про зупинення перебігу всіх строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків процедур набуття цих прав, в тому числі, строків подання заперечення проти заявки та строків оскарження рішення компетентного органу за заявкою в судовому порядку або до Апеляційної палати.

Отож заявник, який сплатив усі необхідні збори та отримав позитивне рішення про реєстрацію марки, щодо якої було подане заперечення, не зможе отримати свідоцтво на торговельну марку та реалізувати свої права інтелектуальної власності на весь час дії воєнного стану з огляду на гіпотетичну можливість оскарження цього рішення особою, яка подала заперечення [137].

Окрім того, «прикордонні заходи», запроваджені Угодою ТРІПС та Регламентом Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності надали митним органам широкі повноваження, дозволяючи їм тимчасово утримувати товари, підозрювані в порушенні прав інтелектуальної власності, а також зберігати блок товарів, щоб дали змогу правовласнику подати позов проти порушників (здебільшого це справи про контрафактну продукцію), запровадити судовий позов проти контрафакту [138].

Деякі патентні повірені виділяють наступні органи Державної системи управління інтелектуальною власністю в Україні:

- Комітет Верховної Ради України з питань науки та освіти;
- Міністерство освіти і науки України;
- Державний департамент інтелектуальної власності;

- Державне підприємство «Український інститут промислової власності» («Укрпатент»);
- Державне підприємство «Українське агентство з авторських та суміжних прав»;
- Інститут інтелектуальної власності і права Інститут;
- Апеляційна палата Державного департаменту інтелектуальної власності;
- Державне підприємство «Інтелзахист»;
- Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг Укрпатенту;
- Антимонопольний комітет України;
- Фонд патентної документації громадського користування;
- Громадські організації;
- Українська асоціація патентних повірених;
- Творчі громадські об'єднання України;
- Організації колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав;
- Інститути судової експертизи [139].

В період існування НОІВ (2020-2022 роки) доведено важливість створення в Україні національного патентного відомства, функції якого виконував Укрпатент. НОІВ розглядав заявки на винаходи, корисні моделі, приймав рішення за такими заявками, видав патенти, забезпечував можливість розгляду заперечень Апеляційною палатою, тобто виконував всі повноваження щодо надання правової охорони об'єктам патентного права та захисту прав на них у позасудовому порядку[132, С. 76].

З 8 листопада 2022 року, на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р “Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності”, державна організація “Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій” (УКРНОІВІ) було визначено суб'єктом, що виконує функції НОІВ.

Опановуючи чисельність та повноваження суб'єктів публічно-правової охорони добре відомого позначення, ми дійшли до висновку, що лише нещодавно на законодавчому рівні було сформовано визначення державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яке включає в себе, що це центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. Ці зміни були відображені у 2020 році шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» про який ми вже зазначали 16 червня 2020 року № 703-IX [130]. Варто зазначити, що такий і наразі текст Закону не дивлячись на зміну органу патентного відомства.

Однак при визначенні такої державної системи охорони були значні зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України. Зокрема, державна система охорони фактично зводиться до переліку суб'єктів, що входять до сфери управління одного центрального органу виконавчої влади.

Однак, така державна система має забезпечувати гарантії прав і свобод людини що визначають зміст і спрямованість діяльності української держави (стаття 3 Конституції України). Тобто в системі мають бути задіяні усі дотичні органи влади та інші суб'єкти, що сприяють всебічному забезпеченню (охороні) прав осіб на результати своєї інтелектуальної діяльності (стаття 41 Конституції України). Перш за все це стосується належного нормативного регулювання відповідних відносин на законодавчому рівні.

Що стосується суб'єктного складу державної системи, слід урахувати також, що на сьогодні відповідно до закону державна система охорони прав інтелектуальної власності, зокрема, об'єднує діяльність: митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України (Глава 57); виконавця під час виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (статті 432, 897 Цивільного кодексу України); осіб у рамках договірних відносин щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності (стаття 1107 Цивільного кодексу України) та у сфері захисту авторського і суміжних прав (відповідно до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»), а також включає судовий захист прав інтелектуальної власності. Тобто йдеться про складові, які у сфері охорони прав інтелектуальної власності системно функціонують в Україні не лише в межах управління одного державного органу [140].

Крім того, зазначені зауваження стосовно створення самого такого органу як УКРНОІВІ:

1) «державна організація» - УКРНОІВІ, - наділяється владними повноваженнями «здійснення міжнародного співробітництва у сфері правової охорони інтелектуальної власності і представлення інтересів України з питань охорони прав на промислові зразки у Всесвітній організації інтелектуальної власності та інших міжнародних організаціях відповідно до чинного законодавства», УКРНОІВІ «виконує функції "Національного відомства" та "Відомства", передбачених Гаазьким і Женевським актами до Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків» (частини друга і третя нової статті 2¹ зазначеного Закону), а також здійснює «функції "відомства, що отримує", "Міжнародного пошукового органу" та "Органу міжнародної попередньої

експертизи" відповідно до Договору про патентну кооперацію» (наприклад, зміни до Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі").

Звертаємо увагу, що відповідні приписи містять узагальнені формулювання, що не дозволяють, у тому числі згідно із Законом України «Про приєднання України до Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазького акта, прийнятого 28 листопада 1960 року, та Женевського акта, прийнятого 2 липня 1999 року) визначити обсяг повноважень УКРНОІВІ як суб'єкта відповідних відносин. Це у свою чергу, не відповідає частині другій статті 19 Конституції України про визначення виключно Конституцією і законами України меж повноважень органів державної влади. Звертаємо також увагу, що, пропоновані норми є юридично некоректними й з огляду на сумнівну правову природу УКРНОІВІ.

2) «функції НОІВ» - однієї з головних ланок пропонованої державної системи правової охорони інтелектуальної власності, - «виконує юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та визначена Кабінетом Міністрів України».

Зазначена державна організація наділяється владними повноваженнями (частина друга зазначеної статті) та діє на підставі «законів, актів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статуту, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності» (частина четверта зазначеної статті).

Однак, згідно з частиною другою статті 5 Конституції України «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ

здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування».

Таким чином, наділення організації владними повноваженнями не відповідає, на думку Головного юридичного управління ВРУ, частині другій статті 5 Конституції України [140].

Кондратенко К.В. вказує, що сьогодні систему організації охорони інтелектуальної власності становить НОІВ, повноваження якого визначені Законом, функції виконує Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», а також інші державні інституції правової охорони інтелектуальної власності: Міністерство економіки України; Національна поліція України; Департамент кіберполіції; Державна митна служба України; Міністерство культури та інформаційної політики України; Державне агентство України з питань кіно; Антимонопольний комітет України; Вищий суд з питань інтелектуальної власності, який ще не сформовано [141, С. 85].

Пріоритетами діяльності УКРНОІВІ є:

новий рівень співпраці зі Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO) та фахове представлення інтересів України у WIPO;

активізація співпраці з Офісом з інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO), Європейським патентним відомством (EPO) та Офісом з патентів та торговельних марок США (USPTO), національними ІР офісами інших країн;

розробка методичних рекомендацій щодо ІР експертизи з урахуванням досвіду EUIPO, EPO та USPTO й практики їх застосування;

запровадження широкої цифровізації процесів надання ІР офісом публічних послуг;

максимальне скорочення строків розгляду заявок на отримання правової охорони об'єктів ІВ та підвищення якості ІР експертизи;

постійне підвищення кваліфікації експертів ІР офісу з метою якісного виконання функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи (МПО/ОМПЕ);

розблокування атестації патентних повірених і якісно новий підхід, де пріоритетом є фаховість;

розробка інструментів підтримки іноваторів та бізнесу в рамках відновлення України від наслідків збройної агресії РФ проти України;

сприяння інноваційній діяльності у сфері національної безпеки та оборони в частині правової охорони ІР;

відновлення ролі ІР офісу в активізації винахідницької діяльності, створенні та використанні об'єктів ІВ;

запровадження ефективного діалогу з секторами науки та освіти в ІР сфері;

сприяння розвитку креативних індустрій, як складової ІР сфери;

діяльність ІР офісу як професійної платформи для комунікації бізнесу з державними інституціями в частині удосконалення захисту прав ІВ;

прозора і справедлива робота Апеляційної палати включно з повноваженнями щодо визнання недійсними прав ІВ;

сприяння розвитку в Україні застосування альтернативних способів вирішення спорів у ІР сфері;

створення Наглядової ради для дотримання транспарентності діяльності інституції;

активна просвітницька діяльність та підвищення рівня ІР культури;

запровадження в Україні правової охорони традиційних знань та традиційних виражень культури механізмами ІР;

навчання, підготовка й підвищення кваліфікації кадрів ІР сфери, у т.ч. у співпраці з Академією WIPO [142].

Статут УКРНОІВІ вказує, що дана організація є державною некомерційною організацією [143].

УКРНОІВІ є сучасним, фаховим, технологічним і прозорим хабом повного циклу для креатора, сконструйованого за принципом «єдиного вікна», здійснює підтримку авторської ідеї та відповідні охоронні документи, а також консультує власників інтелектуального продукту стосовно патентного супроводу і захисту, пошуку інвестора та шляхів комерціалізації інтелектуальної власності. ІР офіс УКРНОІВІ планує запустити повноцінний Центр медіації. Це новий інструмент для української системи інтелектуальної власності, який працює в усіх розвинутих економіках світу. Він допоможе креатору, винахіднику і бізнесу у вирішенні спорів [144].

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій не має на меті отримання прибутку, а лише спрямовує свою діяльність на надання відповідних послуг та реалізацію прав у сфері інтелектуальної власності. А от якщо порівнювати державну установу України з, наприклад, повноваженнями Патентного Бюро Республіки Болгарія, то останнє не лише бере державне мито, але й надає послуги населенню Болгарії за певну плату [145]. Крім того, на їх офіційному сайті електронний калькулятор автоматично розрахує плату за послуги не тільки за подачу заявки на об'єкт промислової власності, але і збори за нагороду, вторинні позови по об'єкту та інше [145].

Очільниця новоствореної установи – доктор юридичних наук Орлюк Олена Павлівна акцентує на прозорості діяльності, посилення експертного корпусу, залучення молодих перспективних кадрів, якісних інформаційних ресурсах та комплексності у своїй діяльності [146, С. 129].

Вказуючи про створення в Україні такого нового державного органу Європейського стандарту як УКРНОІВІ не можна не зазначити, що під час підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [147] передбачалося, що приведення законодавства України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до законодавства ЄС здійснюватиметься в три етапи:

1 етап: внесення змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності з метою виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

2 етап: внесення змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності після отримання Україною статусу кандидата на членство у Європейському Союзі;

3 етап: внесення подальших змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності, з урахуванням розвитку законодавства Європейського Союзу [148].

Разом з тим, незважаючи на значні організаційно-управлінські та нормативно-законодавчі зрушення у сфері забезпечення прав інтелектуальної власності в Україні до цієї пори є низка невирішених проблем, що можуть, певною мірою, гальмувати рух нашої країни до ЄС. Одним з невирішених питань на сьогодні є забезпечення нормативно-правового базису для ефективного функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Ще одним до кінця не вирішеним є питання щодо прийняття Верховною Радою України законопроектів із урегулювання різних аспектів у сфері інтелектуальної власності, зокрема, посилення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, що знаходяться на розгляді в різних Комітетах ВРУ інколи по декілька років. Визначення можливих шляхів вирішення означених проблем, а також пошук нових форм співпраці держави з носіями інтелектуального капіталу у контексті захисту їхніх прав в умовах діджиталізації й випереджаючого розвитку ІТ-технологій вимагає подальших досліджень у цьому напрямі [149, С. 46-47].

Здійснивши комплексний аналіз інституційної природи суб'єктів, наділених публічно-правовими повноваженнями у сфері охорони добре відомих позначень, нами здійснено наступні класифікації таких органів за критеріями, визначеними нижче.

Класифікація суб'єктів публічного контролю у сфері інтелектуальної власності за обсягом повноважень у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення:

Група	Суб'єкт контролю	Характеристика та повноваження
1. Органи загальної компетенції	Верховна Рада України	Законодавче забезпечення охорони ІВ, прийняття нормативно-правових актів
	Президент України	Гарантує дотримання Конституції та прав громадян, підписує закони, укази щодо політики в сфері ІВ
	Кабінет Міністрів України	Розробляє стратегії, затверджує програми та постанови у сфері інтелектуальної власності
2. Спеціалізовані органи та установи	Міністерство економіки України	Центральний орган виконавчої влади, формує та реалізує політику у сфері ІВ, координує підпорядковані установи
	НОІВ (Національний орган інтелектуальної власності)	Реєстрація об'єктів ІВ, розгляд заявок, ведення державних реєстрів
	Апеляційна палата НОІВ	Спеціалізований орган, що розглядає спори, пов'язані з наданням правової охорони ІВ
	Міністерство внутрішніх справ України (МВС)	Протидія злочинності, пов'язаній з незаконним використанням ІВ
	Департамент захисту економіки Нацполіції	Захист прав ІВ у сфері медицини, біотехнологій; боротьба з контрафактом
	Міністерство юстиції України	Координує діяльність органів у сфері правового захисту ІВ
	Державна фіскальна служба України	Митний контроль, перевірка ліцензій і патентів при ЗЕД, попередження переміщення контрафактної продукції
	Антимонопольний комітет України	Розглядає порушення конкурентного законодавства щодо ІВ, накладає обов'язкові до виконання рішення

Група	Суб'єкт контролю	Характеристика та повноваження
Інші спеціальні суб'єкти	Суди України	Вирішують спори у сфері інтелектуальної власності, у т.ч. щодо добре відомих позначень

У таблиці нижче представлено класифікацію суб'єктів публічного контролю у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення за такими критеріями:

- організаційно-правова форма;
- правові підстави діяльності;
- рівень здійснення контролю;
- характер ініціативи.

Суб'єкт	Організаційно-правова форма	Правові підстави діяльності	Рівень здійснення контролю	Характер ініціативи
Верховна Рада України	Орган державної влади	Конституційний орган	Центральний рівень	Інституційний контроль
Президент України	Орган державної влади	Конституційний орган	Центральний рівень	Інституційний контроль
Кабінет Міністрів України	Орган державної влади	Закон про КМУ, акти Президента	Центральний рівень	Інституційний контроль
Міністерство економіки України	ЦОВВ	Спеціальне законодавство	Центральний рівень	Інституційний контроль
НОІВ	Державна установа	Спеціальне законодавство	Центральний рівень	Інституційний контроль
Апеляційна палата НОІВ	Спеціалізований орган	Підзаконні нормативно-правові акти	Центральний рівень	Інституційний контроль
МВС України	ЦОВВ	Закон про поліцію, накази	Центральний рівень	Інституційний контроль
Департамент захисту економіки Нацполіції	Структурний підрозділ МВС	Внутрішні нормативи	Центральний/регіональний рівень	Інституційний контроль

Міністерство юстиції України	ЦОВВ	Закон "Про Мін'юст"	Центральний рівень	Інституційний контроль
Державна фіскальна служба України	Орган виконавчої влади	Митний кодекс, закон про ДФС	Центральний/регіональний рівень	Інституційний контроль
Антимонопольний комітет України	Державний колегіальний орган	Закон про конкуренцію	Центральний/регіональний рівень	Інституційний контроль
Суди України	Судова гілка влади	Конституція, процесуальне право	Центральний та місцевий рівні	Інституційний контроль

2.2. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою

Аналіз досвіду країн ЄС у сфері правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності та особливостей захисту цих прав не втрачає своєї актуальності в контексті набуття Україною статусу кандидата у члени Євросоюзу, за який проголосували 23 червня 2022 року лідери 27 країн ЄС. Водночас Єврокомісією була висунута низка вимог, які повинна виконати Україна. Подальша підготовка до членства передбачає реформування законодавства відповідно до принципів ЄС щодо охорони та захисту кожного громадянина та суб'єкта господарювання [150, С. 67].

Характеристика основних сучасних підходів до розуміння поняття, ознак адміністративного процесу та їх взаємозв'язків з ключовими видами адміністративних проваджень, що формують сучасну парадигму адміністративного процесу в Україні та країнах Європейського Союзу, з метою формування нових доктринальних поглядів на їх зміст та розвиток отримує особливий інтерес широкої наукової аудиторії [151, с. 51].

Малетич М.М. виділив серед основних суб'єктів адміністративних проваджень за зверненнями громадян такі групи осіб:

1) передбачені Конституцією України: громадяни, іноземці, державні службовці, юридичні особи публічного та приватного права, їх філії та представництва, тощо;

2) нові види суб'єктів, що запроваджуються в процесі взаємодії з міжнародними організаціями, громадськими організаціями іноземних країн: міжнародні правозахисні організації, з охорони публічного здоров'я, прав людини, біженців, мігрантів, що надають допомогу у реалізації певних видів адміністративних проваджень на вимогу закону, в порядку, визначеному урядом, парламентом [151, с. 66].

Серед нових суб'єктів адміністративних проваджень важливе місце посіли юридичні особи та їх види, що розвивалися у зв'язку з введенням нових форм власності, а також нові види публічних службовців, посадовців державної служби, уповноважених вчиняти нові функції та повноваження органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. Самостійними суб'єктами стали і громадські організації, політичні партії.

Питання адміністративного провадження підіймалися багатьма науковцями серед яких праці В. Авер'янова, О. Бандурки, Д. Бахраха, Ю. Битяка, В. Гаращука, І. Голосніченка, М. Джафарової, Е. Демського, І. Іванова, Ю. Козлова, Т. Коломоець, В. Колпакова, А. Коренєва, О. Кузьменко, І. Лазарєва, О. Лагоди, О. Мельникова, М., Малетич, О. Миколенка, Г. Петрова, Ю. Старілова, В. Тимощука, Ю. Тихомирова, Н. Тищенко та ін. Проаналізувавши дослідження науковців ми дійшли до висновку, що всі вони мають своє підґрунття, і в основному стосуються адміністративного процесуального порядку вирішення справ.

Малетич М.М. у дисертаційному дослідженні на підставі проведеного порівняльно-правового аналізу обґрунтував концептуальні положення оновлення вітчизняної системи адміністративних проваджень з урахуванням європейських доктринальних та аксіологічних засад, впроваджених в європейському законодавстві в середині ХХ – початку ХХІ

століття в контексті поглиблення європейської інтеграції та удосконалення взаємодії з приватними особами, що становить особливий науковий та практичний інтерес для впровадження подальших кроків адміністративно-правової реформи в Україні [151].

Непоодинокими є також наукові роботи, безпосередньо присвячені окремим питанням адміністративних проваджень, серед яких зокрема дисертаційні дослідження Я. Іваненко «Адміністративні неюрисдикційні провадження» [152], О. Крикун «Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення» [153], С. Форостяна «Неконфліктні провадження в адміністративному процесі» [154], І. Поляков «Перегляд рішень окружних адміністративних судів в апеляційному провадженні» [155] та інші. Водночас проблематика адміністративної юрисдикції в адміністративному процесі залишається невирішеною, дослідження епізодичними і неповними, наприклад, адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою УкрНОІВІ.

Більшість авторів (О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, Л.В. Коваль, М.М. Тищенко та інші) визначають провадження через поняття адміністративно-процесуальної діяльності, тобто як низку послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а в деяких випадках – й інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на розгляд і вирішення адміністративних справ. [156, С. 571].

Коломоєць Т.О. визначає адміністративне провадження як вид адміністративного процесу, який об'єднує послідовно здійснювані уповноваженим суб'єктом процесуальні дії щодо розгляду й вирішення індивідуальних справ [157, с. 216].

Джафарова М.В. під адміністративним провадженням розуміє основний елемент адміністративного процесу, що становить собою

системне утворення, комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених дій, які, по-перше, складають певну сукупність адміністративних процесуальних правовідносин, що відзначаються предметною характеристикою та пов'язаністю з відповідними матеріальними відносинами; по-друге, вказують на необхідність встановлення та обґрунтування всіх обставин і фактичних даних певної індивідуальної адміністративної справи; по-третє, обумовлюють необхідність закріплення, оформлення отриманих процесуальних результатів у відповідних актах-документах [156, С. 573].

Гончарук С.Т. зазначає, що адміністративне провадження це ряд дій компетентних органів щодо вирішення справ про адміністративні правопорушення [158, с. 59].

Сам Кодекс про адміністративні правопорушення не надає поняття такої дифініції як адміністративне провадження (КпАП України). Однак деякі науковці стверджують, що аналіз норм кодексу дає можливість виділити особливості такого провадження:

1) виникає на підставі вчинюваного адміністративного проступку й необхідності притягнення порушника до відповідальності; адміністративний проступок характеризується як протиправна, винна дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку передбачено адміністративну відповідальність;

2) реалізується чітко визначеним колом суб'єктів. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається КУпАП та іншими законами України;

3) специфіка процесуальних актів, до яких відноситься протокол, – підстава для порушення справи, постанова про накладення стягнення – результат розгляду; рішення приймається після завершення стадії

оскарження. Крім того, провадження в справах про адміністративне правопорушення характеризується оперативністю вирішення справи й активністю правозастосовних органів [159, С. 108].

В умовах сучасності заслуговує на увагу позиція Іванова І.Є. щодо розгляду адміністративного провадження у двох основних значеннях:

1) самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

2) юридичний інструмент регулювання суспільних відносин у спосіб застосування адміністративних санкцій [159, С. 108].

В науковій літературі вчені прив'язуються до адміністративного провадження в справах про адміністративні правопорушення, однак в нашому дослідженні ми говоримо про провадження, яке виникає при розгляді справи Апеляційною палатою НОІВ при визнанні торговельної марки добре відомою.

Нагадаємо, що основні вимоги до правової охорони добре відомих знаків в Україні визначено статтею 25 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Там міститься перелік факторів, які впливають на визнання знака добре відомим. Варто зазначити, що такою торговельна марка може бути визнана в Україні або Апеляційною палатою УКРНОІВІ, або у судовому порядку.

В деякій мірі можна говорити про здійснення Апеляційною палатою реєстраційних дій, оскільки на компетентний орган покладено обов'язок щодо торговельних марок, визнаних за рішенням Апеляційної палати добре відомими в Україні, вносити до Переліку торговельних марок, визнаних добре відомими в Україні, що ведеться НОІВ, та відомості про торговельну марку, яка за рішенням Апеляційної палати визнана добре відомою в Україні, опубліковуються в електронному офіційному бюлетені «Промислова власність» [82].

В даному випадку доцільно зазначати про правовстановлююче значення факту прийняття рішення про державну реєстрацію, внесення запису до відповідного державного реєстру та видачі відповідного державного свідоцтва, іншого документа, визначеного нормативним актом, або вчинення відповідного посвідчувального напису, а правоприпиняюче значення – факт виключення запису про державну реєстрацію у відповідному державному реєстрі [160, С. 30].

Колпаков В.К. справедливо вказував «що державна реєстрація є одним з елементів публічно-правового регулювання майнових відносин, форма позначення, забезпечення та захисту публічних інтересів у сфері дії цивільного права» [161, с. 239]. На жаль, українське законодавство не містить легального визначення терміна «реєстраційне провадження». Законодавство оперує поняттями «державна реєстрація юридичних осіб, підприємців», «державна реєстрація прав на нерухоме майно», «державний кадастровий облік», «реєстрація місця проживання» тощо або термінами типу «державна реєстрація нормативно-правового акта», визначаючи при цьому його складові елементи і встановлюючи правила реалізації [162].

Федько Ю.Б. державну реєстрацію розглядає як врегульовану адміністративно-правовими нормами процедуру, яка забезпечуючи фіксацію фактів передбачає внесення записів до державних реєстрів, регулює адміністративно-правові відносини з метою легітимації правового статусу юридичної особи, фізичної особи-підприємця, прав на нерухоме, рухоме майно, їх обтяжень та інших об'єктів державної реєстрації [163, С. 109].

Деякі науковці розглядають державну реєстрацію як юридичний факт. Так, наприклад, Майка Н.В. вважає, що державна реєстрація за своєю природою є правовстановлюючим юридичним фактом [164, С. 44]. Слободянюк С.О. зауважує, що державна реєстрація має не технічний, а правостворюючий та/або правопідтверджуючий характер і розглядається

як юридичний факт, що здійснюється відповідним реєструючим органом, її метою є мінімізація потенційної можливості порушень прав учасників обороту об'єктів нерухомості [165, с. 8].

Розкриття поняття і призначення реєстраційного провадження в першу чергу необхідно здійснювати через розгляд цілей і завдань інституту державної реєстрації, його ознак, принципів та їхньої правової природи. Як стверджує А. Красовська, із формулювання «державна реєстрація» випливає, що вона здійснюється лише державою, від імені якої виступають органи державної влади. Це пояснюється ставленням держави до значення державної реєстрації, її важливості для соціально-економічної ситуації в країні, забезпечення публічного правопорядку [166, С. 62–64.]. Задихайло О.А. стверджує, що реєстраційна діяльність покликана служити офіційним легальним визнанням правоздатності юридичних і фізичних осіб, законності їхніх дій, а також сприяти обліку повної і достовірної інформації про учасників діяльності [167, С. 382].

Вірно було б погодитися з думкою Болгар О.В. про те, що реєстраційне провадження відноситься до контрольно-наглядової функції державних органів виконавчої влади. Матеріальні норми інституту державної реєстрації встановлюються переважно цивільним законодавством, а здійснення реєстраційного провадження здійснюється адміністративно-процесуальними нормами. Реєстраційне провадження являє собою сукупність переважно адміністративно-процесуальних дій, здійснюваних уповноваженими законом органами реєстрації. Таким чином, реєстраційне провадження є важливим елементом правового регулювання суспільних відносин, що поєднує у собі як взаємопов'язані ознаки цивільно-правового методу (засобу), правової форми контрольно-наглядової діяльності (зовнішнього вираження діяльності органів реєстрації), так і адміністративної процедури його здійснення та реалізації [160].

І нарешті дане питання було врегульоване законом, яким визначалось, що адміністративне провадження - сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта [168].

Можливо таких розбіжностей не було б якби був прийнятий Адміністративно-процедурний кодекс України [169].

Однак при визнанні торговельної марки добре відомої є певні особливості - свідоцтво не видається.

При минулих наших дослідженнях, ми вже вказували про особливість визнання торговельною маркою добре відомою - це дата з якої можна визначити її добре відомою і така дата не збігається з датою подання компетентному органу заяви про визнання марки добре відомою. Так, наприклад, торгова марка «Marlboro» для 34 класу МКТП – тютюн, цигарки визнана добре відомою рішенням Апеляційної палати від 03.10.2012 р. з 01.01.2010 р.; торгова марка «Приватбанк» для 36 класу МКТП – фінансова діяльність, кредитно-грошові операції визнана добре відомою рішенням Апеляційної палати від 13.05.2009 р. з 01.01.2005 р.; торговельна марка «МОРОША» для товару 33 класу МКТП «горілка» визнана добре відомою рішенням Апеляційної палати від 17.12.2021 з 01.01.2016 р. і т. д [170]. При визнанні дати, з якої торговельна марка може бути визнана добре відомою, Апеляційна палата бере до уваги відомості про дату початку використання торговельної марки та про безперервність її використання.

Регламентом Апеляційної палати визначені Умови, при яких торговельна марка може бути визнана добре відомою в Україні [82]. Зокрема законодавець вказує на розгляд Апеляційною палатою факторів, які є доречними. Наявність доречних факторів повинна підтверджуватися відомостями, що містяться у відповідних документах, у яких представлені фактичні дані, які підтверджують добру відомість торговельної марки

стосовно товарів і/або послуг, щодо яких вона використовується, на вказану в заяві дату.

Законодавець не розкриває чіткого поняття «доречних фактів», але вказує на те, що використання або будь-яке просування торговельної марки може підтверджуватися, зокрема, відомостями про:

- види маркування товарів і/або застосування торговельної марки при наданні послуг;
- експонування товарів на виставках, ярмарках, зокрема міжнародних і/або національних. При цьому можуть надаватися відомості про кількість відвідувачів виставки, виставкових павільйонів тощо;
- використання торговельної марки в рекламі;
- комерційне використання торговельної марки в мережі Інтернет;
- заходи щодо просування торговельної марки.

Цікавим є позиція про застосування як доказ відомостей про торговельну марку в певному колі споживачів, що може підтверджуватися результатами опитування, проведеного дослідницькою організацією, яка спеціалізується в галузі проведення соціологічних або маркетингових досліджень. Опитуванням повинно бути охоплено принаймні шість населених пунктів різних географічних регіонів України з кількістю населення не менше ніж 500 тис. осіб. Кількість опитуваних повинна відповідати цілям об'єктивності опитування, у зв'язку з чим їх максимальна кількість не обмежується, а мінімальна повинна бути не менше ніж 500 опитуваних у будь-яких двох населених пунктах і не менше ніж 125 - у кожному іншому населеному пункті [82].

Так, наприклад, при визнанні зображення торговельної марки «Red Bull» добре відомою в Україні доводи, щодо високого ступеня відомості торговельної марки серед доречного кола споживачів ґрунтуються на Звіті про соціологічне опитування щодо оцінки рівня відомості торговельної марки «Red Bull & DOUBLE BULL DEVICE» серед споживачів в Україні,

проведеного ТОВ «Дослідницька компанія «ЮСС» у 2019 році. Дослідження проводилось у 6 найбільших містах України: Київ, Одеса, Харків, Дніпро, Запоріжжя, Львів. За результатами опитування, торговельна марка «Red Bull» відома переважній більшості представників досліджуваної цільової аудиторії - 93,8%, з яких 91,9% респондентів під цією торговельною маркою відомі безалкогольні енергетичні напої. 81,2% від кількості осіб-респондентів, кому відома торговельна марка, власником зазначили компанію Ред Булл ГмбХ. 82,2 % від кількості осіб-респондентів, кому відома торговельна марка, зазначили, що дізналися про марку до 01 січня 2016 року, 32,3% - до 2008 року, 25,6% - до 2013 року. Основним джерелом, звідки респонденти вперше дізнались про торговельну марку «Red Bull» назвали: особисте споглядання товарів (в магазинах, закладах громадського харчування тощо – 34,2% респондентів); особисте спілкування (дізналися від друзів, родичів, знайомих – 20,2%); зовнішню рекламу (8,9%); телебачення (22,2%), Інтернет (7%), спортивні змагання та/або культурно-розважальні заходи (1,9%), професійну діяльність (0,9%) [171].

Під час проведення дослідження було проаналізовано практику розгляду заяв Апеляційною палатою у 2019 році, зокрема щодо визнання певних торговельних марок добре відомими.

Наприклад, при визнанні ТМ «ГЕМАТОГЕН» Апеляційна палата звернула увагу на такі фактори:

- рівень визнання знака у відповідному секторі суспільства;
- тривалість, обсяг і географічний район використання знака;
- тривалість, обсяг і географічний район рекламної діяльності;
- тривалість і географію реєстрацій;
- випадки успішного відстоювання прав на знак [172].

При визнанні ТМ «ІЛЛЯШЕВ ТА ПАРТНЕРИ» та «ЗБІТЕНЬ, зобр.» були враховані схожі критерії, однак до уваги також бралася асоційована із знаком цінність [173, 174].

При визнанні ТМ «ЛУН» та «ТЕРLOCERAMIC» Апеляційна палата аналізувала:

- рівень визнання знака у відповідному секторі;
- тривалість, обсяг і географічний район використання;
- масштаби та географію рекламних кампаній;
- тривалість і географічний район реєстрацій.

Це свідчить про диференційований підхід Апеляційної палати до врахування критеріїв у процесі визнання знаків добре відомими, залежно від їхнього типу та контексту використання [175, 176].

Аналіз свідчить про наступні тенденції:

1. заявники зазвичай опираються на окремі аспекти, які підтверджують добру відомість знака;
2. перелік таких аспектів часто використовується як орієнтир для збору доказів та формування заяви;
3. акцент робиться на доказах, що демонструють визнання, використання та просування знака.

Таким чином, наявність релевантних факторів, які підтверджують добру відомість торговельної марки, є визначальною характеристикою такого статусу. Саме ці фактори виступають основою для надання правової охорони. Важливо зазначити, що охорона добре відомих торговельних марок має зворотну дію. Згідно з частиною 4 статті 25 Закону, зазначено: «З моменту, коли Апеляційна палата або суд визнає знак добре відомим в Україні, йому надається така ж правова охорона, як і зареєстрованому знаку» [85, С. 212].

Позиція по обсягу та географічному районі використання торговельної марки може бути представлена доказами продажу торговельної марки по

території України чи іноземним країнам. Так, наприклад, при визнанні торговельної марки «КОРОЛІВСЬКИЙ СМАК, зобр.» добре відомою в Україні подавались докази розповсюдження продукції «майонез» в асортименті за період 2010 – 2020 роки на всій території України, а також в країнах: Азербайджан, Ангола, Болгарія, Вірменія, Гвінея, Грузія, Ізраїль, Киргизька Республіка, Латвія, Литва, Республіка Молдова, Польща, Придністровська Молдавська Республіка, Словаччина, Швеція [177].

Опитування стосовно доброї відомості торговельної марки повинно бути репрезентативним для населення всієї України та проводитися з урахуванням цільової аудиторії.

Опитування стосовно доброї відомості торговельної марки, призначеної для продукції виробничо-технічного призначення, повинно проводитися серед фахівців, які є споживачами продукції даного виду і належать до виробничих, торгових та інших ділових кіл.

З 2024 року пом'якшені вимоги до опитування з питання доброї відомості торговельної марки в Україні, а саме: мінімальну кількість опитуваних змінено (зменшено) до 200 тис. осіб, а кількість осіб, опитуваних у будь-яких двох населених пунктах змінено (зменшено) до 70 осіб.

Опитування стосовно доброї відомості торговельної марки, призначеної для товарів народного споживання, повинно проводитися серед так званих середніх споживачів за ознаками віку, статі, освіти, соціального та матеріального стану, а також серед фахівців відповідних галузей промисловості, торгівлі [82].

Результати опитування певного кола респондентів - споживачів і фахівців мають дати відповіді на такі принаймні питання:

чи відома їм торговельна марка;

для яких товарів і/або послуг застосовується торговельна марка;

яка саме особа, на їх думку, є власником торговельної марки або виробником товарів, маркованих торговельною маркою, і/або надавачем послуг, для яких торговельна марка застосовується;

з якого часу їм відома торговельна марка;

що для них є джерелом інформації про торговельну марку.

Докази, які можуть бути використані для визначення того, чи є торговельна марка добре відомою в Україні не є обмеженими, можуть також розглядатися інші відомості, які, на думку її власника, свідчать про добру відомість його торговельної марки в Україні стосовно товарів і/або послуг, що ним виробляються і/або надаються. Таких доказів одразу може бути декілька факторів, що свідчать про добру відомість знака в Україні і, як показує практика, чим більше доказів, тим більша ймовірність на визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

У Польщі використання ТМ згідно зі статтею 154 Закону Республіки Польща «Про право промислової власності» буде вважатися розміщення цього знака на товарах, охоплюваних охоронним правом або на їх упаковках, пропозиція і введення цих товарів в обіг, їх імпорт, експорт, а також складування з метою пропозиції та введення в обіг, а також пропозиція або надання послуг під цим знаком. Це також розміщення знака на документах, пов'язаних з уведенням товарів в обіг або пов'язаних з наданням послуг. Дійсне використання товарного знака не може мати тимчасового характеру або бути одноразовим. Водночас Закон Республіки Польща «Про право промислової власності» визначає, що саме не можна вважати використанням знака. У п. 5 статті 169 вказаного закону зазначається, що дійсним використанням не вважається використання знака в рекламі товару, який не доступний на державному ринку і не виготовляється в країні на експорт. Не буде вважатися дійсним використанням ТМ у телефонних книжках або сертифікатах [178].

Говорячи про законодавство у сфері права інтелектуальної власності в Україні, то воно досить таки розгалужене і представлено цілою низкою законодавчих актів. Наприклад, у Франції процес кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності завершився у 1992 році, коли було ухвалено Кодекс інтелектуальної власності. У Філіппінах Кодекс інтелектуальної власності був прийнятий окремим законом у 1997 році, який регулює питання, пов'язані з патентами, торговельними марками, авторськими правами та комерційними найменуваннями. У Португалії цю сферу врегульовано Кодексом про авторське право і суміжні права (1985 р.) та Кодексом промислової власності (2003 р.). В Італії Кодекс промислової власності охоплює лише деякі аспекти інтелектуальної власності, тоді як авторські права та суміжні права регулюються спеціальним законодавством. Естонія з 2012 року працює над розробкою Кодексу інтелектуальної власності за підтримки Європейського Союзу. У Бельгії у 2015 році було прийнято Кодекс економічного права, в якому одинадцята книга присвячена положенням, що стосуються питань інтелектуальної власності [127, с.410].

Вважаємо, що й Україні потрібно кодифікувати законодавство у сфері права інтелектуальної власності задля зменшення великої кількості нормативно-правових актів у даній сфері.

При прийнятті остаточного рішення колегією Апеляційної палати враховуються, зокрема, такі фактори, якщо вони є доречними:

- ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства;

- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання торговельної марки;

- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування торговельної марки, включаючи рекламування чи оприлюднення та представлення на ярмарках чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких

торговельна марка застосовується;

тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію торговельної марки за умови, що торговельна марка використовується чи є визнаною;

свідчення успішного відстоювання прав на торговельну марку, зокрема країна (територія), на якій торговельну марку визнано добре відомою компетентними органами;

цінність, що асоціюється з торговельною маркою [82].

Щодо останнього, то «Макдональдс корпорейшн», аргументуючи цінність своїх знаків, подавала наступні докази: експертну оцінку якості, що асоціюється з товарними знаками компанії, надану консалтинговим підприємством; дані про належність знаків до числа найбільш дорогих, найбільш відомих, найбільш впливових міжнародних брендів. Крім того, можуть надаватися відомості про страховку товарного знака. Окрім того, законодавством передбачено, що знак не може бути визнаний Апеляційною палатою добре відомим в Україні, якщо колегією встановлено, що надані заявником матеріали не підтверджують добру відомість знака заявника на дату, указану в заяві [82].

Апеляційна палата надає оцінку та здійснює перевірку поданих документів та доказів, якими заявник обґрунтовує необхідність у визнанні знака добре відомим, перевіряє наявність чи відсутність факторів та обставин, на підставі яких приймається рішення щодо доцільності визнання ТМ добре відомою. У рішенні Апеляційної палати про визнання ТМ добре відомою (в разі відсутності заперечення) можна побачити, що відсутній спір, який б зумовлював звернення до цього органу за захистом, тобто відсутні неправомірні дії з боку інших суб'єктів, які б могли вплинути на статус заявника з приводу прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Наведена практика свідчить, що у відносинах інтелектуальної власності визнання права може здійснюватися як стосовно засвідчення факту

первинного набуття прав, так і щодо підтвердження вже існуючого права [179, С. 376].

На офіційному сайті Державної системи правової охорони інтелектуальної власності надається доступ до різноманітних баз даних та інформаційно-довідкових систем, зокрема і до тих, що стосуються торговельних марок [180]. На сайті можна також здійснити і самостійний пошук за такими базами даних: "Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг"; "Відомості про добре відомі знаки в Україні"; "Електронна версія акумулятивного офіційного бюлетеня "Промислова власність", "Заявки на знаки для товарів і послуг, прийняті до розгляду".

На думку Ромашко, А.С., Литвин, О.В., Кравець, В.О. до переваг відноситься: пошук нумераційний; пошук іменний, пошук за типом рішення, пошук за Ніццькою класифікацією, пошук за Віденською класифікацією, пошук за ключовими словами, пошук за кольорами. До недоліків відносять: інформація надається починаючи з бюлетеня 4/2006, відсутня можливість пошуку за заявками, Відсутня можливість пошуку за Мадридською системою [181, С. 207]. Однак нам імпонує пошукова система ТМ, визнаних добре відомими за роками прийняття рішень Апеляційної палати [170]. Єдиним недоліком цього пошуку визнаємо наповнення лише з 2011 року.

З дня введення в Україні воєнного стану припиняється перебіг строків, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності та підзаконними актами. Перебіг цих строків поновлюється з дня, наступного за днем скасування воєнного стану, з урахуванням часу, що минув до їх зупинення. Якщо строк продовження дії охоронного документу на об'єкт інтелектуальної власності або строк підтримання чинності майнових прав на нього припадає на день введення в Україні воєнного стану, чи на дату

після неї, відповідна дія вважається вчиненою вчасно, якщо вона вчинена не пізніше дев'яностого дня, наступного за днем скасування воєнного стану. Майнові права інтелектуальної власності, строк чинності яких спливає 24 лютого 2022 року, або протягом дії воєнного стану, залишаються чинними, до дня, наступного за днем скасування воєнного стану. З моменту скасування воєнного стану, чинність майнових прав інтелектуальної власності може бути продовжена у встановленому порядку [182].

Що стосується оскарження дій Апеляційної палати в адміністративному порядку, то розгляд заперечень по суті в апеляційному засіданні Апеляційною палатою, зокрема в режимі відеоконференції, тимчасово зупинено. Проте, за клопотанням учасників розгляд заперечення може бути проведений в порядку письмового провадження на підставі наявних матеріалів. У якості висновку можна зазначити, що законодавцями здійснено заходи з захисту інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану спрямовані на зменшення негативного впливу на економічний розвиток в Україні та ефективне відновленню діяльності державної системи правової охорони інтелектуальної власності після нашої перемоги і закінчення війни [183, С. 744].

За результатами розгляду заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні Апеляційна палата приймає одне з таких рішень про:

- задоволення заяви та визнання торговельної марки добре відомою в Україні;

- відмову в задоволенні заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні [82].

Адміністративне провадження Апеляційної палати полягає у здійсненні адміністративних процедур, які мають особливу цінність для захисту прав та законних інтересів особи внаслідок їх зумовленості та вмонтованості у конкретну правову, а ширше — у соціальну культуру [184,

с. 487].

В.П. Тимошук у контексті вказаного питання першочергово звертає увагу на те, що оскільки адміністративна процедура являє собою саме зовнішнє правозастосування у сфері публічного управління, то співвідношення між категоріями «адміністративна процедура (процедури)» і «управлінська процедура (процедури)» пропонується проводити за характером – відповідно, зовнішньої або внутрішньої – спрямованості діяльності адміністративного органу. Не можна не погодитися із позицією автора щодо заперечення позиції щодо використання категорії «адміністративні процедури» у множині у випадку, коли ототожнюються категорії «процедура» та «дія», оскільки процедура, як правило, передбачає певну сукупність дій спрямованих на досягнення певного результату. Крім того, процедура може передбачати прийняття процедурних рішень [185, с. 9-10].

Бойко І. розглядає адміністративну процедуру як сукупність правил, придатних для прийняття адміністративних актів, а в деяких випадках, також їх виконання, що слугує нормативною підставою для діяльності публічної адміністрації, основним призначення якої є забезпечення реалізації та захист прав приватної особи.

Значення цих правил полягає в наступному:

- адміністративна процедура – це стандарт діяльності публічної адміністрації з вирішення справ щодо приватної особи шляхом прийняття актів, якими таким особам надаються права або на них покладаються обов'язки, а також у деяких випадках і виконання таких актів;

- адміністративна процедура вміщує найкращі принципи, практики діяльності публічної адміністрації, що дозволяють впровадити концепцію належного (доброго) адміністрування у практичну діяльність;

- адміністративна процедура дозволяє захистити особу від свавілля публічної адміністрації;

- адміністративна процедура упереджує від конфліктів, дозволяє ефективно вирішити їх, а також знижує навантаження на судову систему;
- адміністративна процедура як прояв європейської конвергенції наближає Україну до стандартів Європейського Союзу у сфері публічного адміністрування [186, С. 234-235].

Якщо говорити про принципи, які закладені в адміністративній процедурі, то таким дослідженням присвячували свої праці Бойко І. та Тептюк Є. П – голова Черкаського районного суду [187, С. 170-172]. Відповідно до їх досліджень принципи Конституції рівні принципам адміністративній процедурі, що свідчить про наближення законодавства України до Європейським нормам та гарантуванням заявників ефективного розгляду їх заяв.

Для України категорія «адміністративна процедура» є доволі новою. Хоча завдання ухвалити Адміністративно-процедурний кодекс було поставлено Президентом України у Концепції адміністративної реформи в Україні ще в 1998 році [186, С. 233], а Закон, як ми бачимо, був прийнятий лише у 2022 році. Таким чином, досить багато вчених досліджували та закликали на нормативному рівні врегулювати порядок діяльності органів публічної адміністрації та їх посадових осіб, вказуючи на захист прав та законних інтересів суб'єктів звернення за адміністративною послугою у відносинах з державою, сприяння обмеженню проявів бюрократизму, свавілля та корупції з боку публічних службовців та забезпечення реалізації принципу верховенства права в українському соціумі [184, с. 487]. Законодавець, прийнявши Закон України «Про адміністративну процедуру» врегулював відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі

визначеної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина [168].

Якщо говорити про значення адміністративної процедури, то адміністративна процедура захищає приватну особу від незаконних дій публічної адміністрації. Особливістю відносин між державою та громадянами все ще залишається перевага публічних інтересів над приватними. Історичний конфлікт між інтересами держави та приватної особи призвів до розвитку процесу захисту прав людини у законодавстві та на практиці. Державна влада дбає про публічний інтерес як уособлення найбільш значимих для суспільства ідей та цінностей, і може зазіхати на права й свободи приватної особи, забезпечуючи його. Адміністративна ж процедура, на думку вчених, це інструмент захисту основних прав людини в державних відносинах [188].

Провадження у справах з публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві являє собою законодавчо врегульований порядок здійснення процесуальних дій щодо вирішення конкретної адміністративної справи, однією із сторін якої є суб'єкт владних повноважень, а іншою – підвладний суб'єкт публічних правовідносин. До стадій провадження у справах з публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві необхідно віднести такі:

- 1) відкриття провадження у справі;
- 2) підготовче провадження;
- 3) розгляд справи по суті;
- 4) апеляційне провадження;
- 5) касаційне провадження;
- 6) перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами;

7) виконання судових рішень в адміністративних справах [189, С. 708].

Якщо говорити про адміністративні процедури, то дослідники адміністративного права виділяють чотири основні стадії адміністративної процедури. Проте аналіз характерних особливостей адміністративних процедур дозволяє визначати в їх структурі ще й додаткові стадії (етапи). Першою стадією адміністративної процедури вважають початок адміністративного провадження та підготовку справи до розгляду. Для цієї стадії характерний збір необхідної інформації, її аналіз та підготовчі дії до розгляду справи.

Другою стадією є розгляд і вирішення справи. Основним для стадії рахується дослідження матеріалів, аналіз доказів та ухвалення рішення на основі висновків експертів та інших фахівців, огляд та інше [190, с. 13]. Результатом цієї стадії є прийняття обґрунтованого акту – рішення, що передбачає його остаточне редагування, підписання, присвоєння акту порядкового номера.

Третя стадія характеризується оформленням рішення та доведення його до відома учасників справи. Деякі автори виділяють допоміжний етап для даної стадії – опротестування рішення, адже він характерний не для кожної справи. Оскарження передбачає перегляд ухваленого рішення, законність та обґрунтованість винесеної постанови, а також чи була дотримана встановлена законом процедура адміністративного провадження в цілому. Результатом факультативного етапу третьої стадії може бути: залишення постанови без зміни, а скарги без задоволення; скасування постанови й надсилання справи на новий розгляд; скасування постанови й закриття справи [191, с. 95–96].

Четвертою стадією є звернення до виконання адміністративного рішення. Остаточна стадія адміністративної процедури полягає в кінцевій реалізації винесеного в справі рішення. Ця стадія є найважливішою, адже

без неї вся процедура втрачає свій сенс. Але з іншого боку в адміністративно-правових відносинах можливе припинення відносин між громадянами/організаціями та органами державного управління після винесення рішення, що означає закінчення адміністративно-процедурного процесу [192, С. 23].

Однак при розгляді заяви про визнання ТМ добре відомою, Апеляційна колегія керується чітким Регламентом, в якому передбачені такі стадії розгляду заявки про визнання ТМ добре відомою:

1. Розгляд заяви про визнання ТМ добре відомою в Україні.

2. Прийняття рішення апеляційної палати. За результатами розгляду заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні приймається одне з таких рішень про:

- задоволення заяви та визнання торговельної марки добре відомою в Україні;

- відмову в задоволенні заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

3. Третя стадія це оскарження рішення Апеляційної палати в суді. Якщо ж проаналізувати Регламент, то доволі цікавою є провадження для об'єктів права інтелектуальної власності і прийняття рішень Апеляційною палатою. Отож, перераховуємо стадії, притаманні всім об'єктам права інтелектуальної власності:

I. Провадження стосовно заперечення.

II. Провадження стосовно апеляційної заяви.

III. Порядок визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

IV. Рішення Апеляційної палати.

V. Оскарження рішення Апеляційної палати.

VI. Оприлюднення рішення Апеляційної палати.

Перша стадія характерна для розгляду заперечення і передбачає встановлення наявності або відсутності підстав для скасування рішення

компетентним органом щодо заявки, за якою подано заперечення, у межах мотивів, викладених у запереченні чи під час його розгляду, та на підставі зібраних у справі за запереченням матеріалів.

За результатами розгляду заперечення приймається одне з таких рішень про:

задоволення заперечення повністю або частково, скасування рішення УКРНОІВІ та реєстрацію об'єкта інтелектуальної власності;

задоволення заперечення повністю або частково, скасування рішення УКРНОІВІ та повернення заявки на експертизу (у разі встановлення інших підстав для відмови в державній реєстрації об'єкта інтелектуальної власності чи порушення порядку проведення експертизи заявки);

задоволення заперечення повністю або частково, скасування рішення УКРНОІВІ та відмову в реєстрації об'єкта інтелектуальної власності;

відмову в задоволенні заперечення повністю та залишення рішення УКРНОІВІ чинним;

відмову в задоволенні заперечення повністю, скасування рішення УКРНОІВІ (у разі визнання помилковими підстав цього рішення та встановлення інших підстав, що перешкоджають задоволенню заперечення в повному обсязі чи частково) та відмову в реєстрації об'єкта інтелектуальної власності [82].

Друга стадія – провадження стосовно апеляційної заяви.

За результатами розгляду апеляційної заяви приймається одне з таких рішень про:

- задоволення апеляційної заяви повністю або частково, визнання недійсними прав на винахід, корисну модель чи промисловий зразок повністю або частково та опублікування про це відомостей в електронному офіційному бюлетені «Промислова власність»;

- відмову в задоволенні апеляційної заяви повністю.

На третій стадії при розгляді заяви про визнання ТМ добре відомою

закладаються необхідні передумови для належного та повного розгляду справи по суті та прийняття адміністративного рішення. Під час підготовки справи до розгляду та вирішення колегією враховуються, зокрема, такі фактори, якщо вони є доречними:

ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства;

тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання торговельної марки;

тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування торговельної марки, включаючи рекламування чи оприлюднення та представлення на ярмарках чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких торговельна марка застосовується;

тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію торговельної марки за умови, що торговельна марка використовується чи є визнаною;

свідчення успішного відстоювання прав на торговельну марку, зокрема країна (територія), на якій торговельну марку визнано добре відомою компетентними органами;

цінність, що асоціюється з торговельною маркою [82].

Особливе місце займають засоби доказування в адміністративному провадженні. Це є будь-які фактичні дані, на підставі яких колегія встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін чи подавця заяви, а також інші обставини, що мають значення для правильного розгляду заперечення, апеляційної заяви чи заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

Регламентом надається оцінка доказам, як і в процесах (цивільному, господарському):

- письмовим доказам - документи (у тому числі електронні документи), що містять дані про обставини, які мають значення для правильного розгляду заперечення, апеляційної заяви чи заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні;

- речовим доказам - предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для правильного розгляду заперечення, апеляційної заяви чи заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні. Речовими доказами є також магнітні, електронні та інші носії інформації, що містять аудіовізуальну інформацію про обставини, які мають значення для правильного розгляду заперечення, апеляційної заяви чи заяви про визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

- електронним доказам - інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема електронні документи (у тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі [82].

Однак в теорії можуть бути ще: 1) пояснення учасників адміністративного провадження; 2) документи; 3) дані відповідних національних електронних інформаційних ресурсів; 4) результати обробки (перевірки) даних в автоматичному режимі; 5) речі; 6) пояснення свідків; 7) висновки або пояснення експертів, консультації або роз'яснення спеціалістів. Належними є докази, які містять інформацію про обставини, що мають значення для вирішення справи. Адміністративний орган не бере до розгляду докази, які не стосуються обставин справи, належно обґрунтувавши таку відмову. Адміністративний орган не бере до уваги докази, одержані з недостовірних джерел [189, с. 690].

Розгляд адміністративної справи та прийняття адміністративного акту є без перебільшення центральною стадією усієї процедури. Закон про адміністративну процедуру передбачив одразу декілька різновидів провадження у справі, кожен з яких, природньо, має свої особливості. Зокрема:

- невідкладний розгляд та вирішення справи (якщо задоволення заяви не потребує додаткових документів та відомостей, залучення учасників адміністративного провадження чи осіб, які сприяють розгляду справи, проведення експертизи чи вчинення інших підготовчих дій, справа повинна бути вирішена невідкладно, крім випадку, якщо невідкладне вирішення справи впливає на об'єктивність і законність рішення або потребує не виправданих витрат часу та інших ресурсів;

- розгляд і вирішення справи у письмовому адміністративному провадженні (справа розглядається у такому порядку, якщо вона не може бути вирішена невідкладно і при цьому заслуховування учасників адміністративного провадження не проводиться;

- розгляд і вирішення справи в автоматичному режимі (у випадках та порядку, визначених законом, адміністративне провадження повністю або частково здійснюється адміністративним органом в автоматичному режимі (за допомогою програмних засобів, без втручання людини). При цьому Закон накладає обов'язок на адміністративний орган вживати заходів для розгляду справ в автоматичному режимі;

- розгляд та вирішення справи із заслуховуванням учасників адміністративного провадження (з метою забезпечення належного, об'єктивного та швидкого з'ясування обставин справи за рішенням адміністративного органу може проводитися слухання у справі).

Прийняття адміністративного акту є підстадією, яку виділяти в окрему самотійну навряд чи доцільно, тому що досить часто розгляд справи є доволі швидкоплинним і фактично одразу завершується

прийняттям адміністративного акту.

Апеляція, на відміну від всіх попередніх стадій, фактично є необов'язковою стадією, настання якої залежить виключно від волі заявника, який обирає порядок оскарження – адміністративний (в порядку передбаченому розділом шостим Закону України «Про адміністративну процедуру» чи у судовому порядку [189, с. 690].

Закон «Про адміністративну процедуру» передбачає, що у разі відсутності адміністративного органу вищого рівня скарга щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу подається до того самого адміністративного органу, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо при ньому утворено комісію з розгляду скарг. Такий адміністративний орган має статус суб'єкта розгляду скарги [168].

Як вбачається, Регламентом передбачена процедура адміністративного оскарження рішення Апеляційної палати, порядок розгляду в Апеляційній палаті заперечень проти рішень НОІВ щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, заяв про визнання прав на об'єкти інтелектуальної власності недійсними повністю або частково, заяв про визнання торговельної марки добре відомою в Україні, порядок організаційного і технічного забезпечення діяльності Апеляційної палати та вирішення інших питань, що належать до її компетенції [82]. Тому ми приходимо до висновку, що Регламент відповідає нормам Закону України «Про адміністративну процедуру». Саме наявність і застосування таких норм в теорії і виділяють як загальне та спеціальне оскарження всередині інституту адміністративного оскарження [193, С. 16–18].

8 червня 2024 року наказом УКРНОІВІ №93/2024 затверджено погоджений 17 червня 2024 року Міністерством економіки України

персональний склад Апеляційної палати, до якої увійшло 40 спеціалістів ІР сфери відповідно до визначеної спеціалізації стосовно об'єктів інтелектуальної власності:

- 19 осіб є спеціалістами щодо винаходів;
- 17 — географічних зазначень;
- 8 — компонування напівпровідникових виробів;
- 19 — корисних моделей;
- 19 — промислових зразків;
- 26 — торговельних марок [194].

Апеляційна палата — це колегіальний орган НОІВ для розгляду заперечень проти рішень національного органу інтелектуальної власності щодо:

- набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності,
- заяв про визнання прав на об'єкти інтелектуальної власності недійсними повністю або частково,
- заяв про визнання торговельної марки добре відомою в Україні,
- розгляду інших питань, що належать до його компетенції.

Робота Апеляційної палати має безпосередній вплив на захист прав та інтересів заявників у сфері прав інтелектуальної власності, її кількісний склад не викликає зауважень, оскільки станом на червень 2024 року на розгляді в Апеляційній палаті знаходилось 186 справ:

- 5 заперечень проти рішень за заявками на винаходи;
- 57 заперечень проти рішень за заявками на торговельні марки, подані 3-ми особами;
- 95 заперечень проти рішень за заявками на торговельні марки, подані самими заявниками;
- 5 апеляційних заяв про визнання недійсними патентів на винаходи (корисні моделі) повністю або частково;
- 3 апеляційні заяви про визнання недійсними патентів на промислові

зразки повністю або частково;

- 21 заява про визнання торговельної марки добре відомою в Україні [195].

Заслуговує на увагу позиція Регламенту щодо вимог до довіреності в частині надання заявником довіреності у довільній письмовій формі і не обов'язкового нотаріального посвідчення, а також позиція щодо довіреності, виданої іноземною особою, яка не потребує легалізації або апостилю. Вказані вимоги нами підтримуються з позиції відсутності бюрократії та зловживання посадовими особами НОІВ своїх повноважень щодо вимагання непотрібних зайвих документів, оскільки на практиці не раз зустрічалися з подібними випадками.

А от позиція з Пленумом Апеляційної палати, який скликається для вирішення питань з удосконалення організації її роботи, узагальнення практики застосування Апеляційною палатою законодавства з питань інтелектуальної власності, забезпечення однакового застосування Регламенту та законодавства у сфері інтелектуальної власності, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності викликає незадоволення з позиції того, що це не законодавчий орган з питань інтелектуальної власності, навіть не міністерство, яке має право законодавчої ініціативи шляхом подачі проєктів нормативно-правових актів на розгляд до КМУ.

Відповідно до частини восьмої статті 37 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» для вирішення питань, визначених Конституцією України та вказаним Законом, у Верховному Суді діє Пленум Верховного Суду. Склад і порядок діяльності Пленуму Верховного Суду визначаються Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Відповідно до статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Пленум Верховного Суду України є колегіальним органом, до складу якого входять усі судді Верховного Суду [196].

Пленум Верховного Суду України - найвища в Україні судова та організаційно-методологічна інстанція системи судів загальної юрисдикції. Пленум правосуддя не здійснює, а забезпечує правильне і однакове застосування законів судами і дає роз'яснення і тлумачення норм права за допомогою прийняття постанов [197]. Таким чином, на нашу думку Пленум Апеляційної палати називати не доречно.

2.3. Адміністративна юрисдикція з визнання торговельної марки добре відомою судом

Найчастіше «юрисдикцією» позначаються підвідомчість, підсудність справ, і навіть система відповідних юрисдикційних органів.

Вербіцька М.В. під юрисдикцією адміністративного суду вказує, що це правовий інститут, що містить сукупність юридичних ознак (властивостей) адміністративної справи, на основі яких закон визначає суд, що має право та зобов'язаний розглянути таку адміністративну справу й вирішити її по суті [198, с. 201].

Про належність (неналежність) конкретного публічно-правового спору до юрисдикції адміністративного суду, її відмежування від інших видів судової юрисдикції можна судити за сукупної наявності зовнішніх ознак публічно-правових відносин, з яких цей спір виник. Саме такі ознаки і є критеріями адміністративної юрисдикції. Відсутність принаймні одного з критеріїв унеможливорює висновок про належність конкретного публічного-правового спору до юрисдикції адміністративного суду.

Відтак, суддя Верховного суду, доктор юридичних наук Володимир Бевзенко критеріями адміністративної юрисдикції виокремлює:

1. Публічно-правові (адміністративно-правові) відносини.
2. Рішення, дії, бездіяльність суб'єктів владних повноважень або

виконання носіями публічних повноважень обов'язків, передбачених законодавством.

3. Присутність у спірних правовідносинах суб'єкта владних повноважень, суб'єкта делегованих повноважень або носія публічних повноважень.

4. Здійснення суб'єктом адміністративного повноваження, спір про право чи обов'язок у сфері публічного адміністрування.

5. Законодавство, яке закріплює повноваження суб'єктів у сфері публічного адміністрування (адміністративне законодавство чи адміністративна норма, якими врегульовано спірні правовідносини) [199, С. 145].

Розглядаючи адміністративну юрисдикцію, треба сказати, що вона є складовою більш загального поняття, ніж термін «юрисдикція». Зазвичай останній трактується, як ми вже зазначали, сукупністю правочинів відповідних державних органів вирішувати правові суперечки та відносини щодо правопорушень, тобто оцінювати дії суб'єкта права з погляду їх правомірності, застосовувати юридичні санкції до правопорушників. Найчастіше «юрисдикцією» позначаються підвідомчість, підсудність справ, і навіть система відповідних юрисдикційних органів. Визначаючи місце юрисдикції в адміністративному процесі, треба виходити з широкого розуміння останнього та його поділу на різновиди, одним з яких є адміністративно-юрисдикційний процес, здійснюваний у двох формах: провадження у справах про адміністративні правопорушення та провадження у суперечках, що виникають з адміністративних правовідносин. Ця діяльність здійснюється переважно органами виконавчої влади, до компетенції яких належить розгляд та вирішення справ у галузі адміністративної юрисдикції, адміністративних спорів, притягнення до відповідальності та застосування різних заходів державного примусу з метою захисту охоронних правовідносин [200, С. 93-94].

Гудим І. Зазначає, що під «адміністративною юрисдикцією» треба вважати діяльність щодо розгляду та вирішення адміністративно-правових конфліктів (справ про адміністративні правопорушення та суперечки, що виникають з адміністративних правовідносин), що здійснюється уповноваженими на те адміністративними органами або судами з дотриманням відповідної процедури. Визначаючи місце юрисдикції в адміністративному процесі, треба виходити з широкого розуміння останнього та його поділу на різновиди, одним з яких є адміністративно-юрисдикційний процес, здійснюваний у двох формах: провадження у справах про адміністративні правопорушення та провадження за суперечками, що виникають з адміністративних правовідносин [200, С.96].

Широкий зміст адміністративної юрисдикції охоплює встановлений законом порядок розгляду й вирішення індивідуальних (адміністративних) справ, що виникають у сфері державного управління, спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами) та у відповідних випадках загальними (звичайними) судами. В юридичній літературі підкреслюється відсутність охоплення широким підходом розгляду справ в адміністративних судах і заміна класичного розуміння процесу широким і вузьким тлумаченням цього терміну. Необхідно зазначити і те, що питання про види адміністративно-юрисдикційної діяльності залишаються дискусійними, єдиної концепції з цього приводу не вироблено. Крім того, в юридичній літературі трапляються суперечливі погляди щодо віднесення до адміністративної юрисдикції заходів адміністративного примусу [201, С. 233].

Деякі вчені адміністративну юрисдикцію поділяють на три види, зокрема виділяють:

- судову адміністративну юрисдикцію (підсудність справ відповідно до законодавства про судову систему);

- позасудову адміністративну юрисдикцію (підвідомчість справ органам виконавчої влади відповідно до встановленої структури);

- альтернативну адміністративну юрисдикцію [202, С. 14–20].

Надобко С. В. зробив висновок про те, що відносини у сфері інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правової охорони можна розглядати як комплекс заходів, здійснюваних уповноваженими суб'єктами, спрямованих на врегулювання та захист адміністративно-правових відносин, що виникають у процесі здійснення та реалізації особистих немайнових та майнових прав від протиправних посягань, а також попередження правопорушень під загрозою застосування заходів адміністративного примусу [203].

В даний час з огляду на високий рівень незаконного використання інтелектуальних прав, гострою проблемою сучасного економічно розвиненого суспільства стає забезпечення сприятливих умов для розвитку і захисту інтелектуальної власності - одного з особливо значущих правових інститутів. В умовах ринкової економіки і загострення конкурентної боротьби роль державної політики щодо забезпечення ефективного правового захисту інтелектуальних прав - найважливішої умови динамічного розвитку економіки, заощадження національного культурного потенціалу і розвитку інновацій - зростає з кожним днем. Тому пошук шляхів модернізації і реформування законодавства щодо юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є досить актуальним [204, с. 65].

З приводу визнання знаку добре відомим у судовому порядку існує певна неврегульованість, оскільки в Україні взагалі відсутній правовий механізм даної процедури. Зважаючи на те, що в даних справах відсутній спір про право, вони мають розглядатися в порядку окремого провадження як виду непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або

відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав (ч.1 ст.293 Цивільного процесуального кодексу України).

Однак ч.2 зазначеної статті серед переліку справ, що розглядаються судом в порядку окремого провадження, не містить згадки про визнання добре відомими знаків для товарів та послуг. Натомість ч.3 даної статті містить вказівку на «інші справи у випадках, встановлених законом». Однак вважаємо дане формулювання таким, що є недостатнім для чіткого закріплення правового механізму визнання у судовому порядку знаків добре відомими, та може призвести до правової плутанини та невизначеності в даній сфері. Тому вважаємо доцільним доповнити ч.2 ст.293 ЦПК пунктом «визнання добре відомими знаків для товарів та послуг» [205, С. 135].

Аналіз судової практики щодо справ, пов'язаних із захистом інтелектуальної власності, зокрема визнання торговельної марки добре відомою, свідчить, що такі справи розглядаються в межах різних видів судочинства. Наприклад, якщо позов про визнання торговельної марки добре відомою подається до суду загальної юрисдикції в регіоні, слід враховувати, що судді, які розглядають такі справи, часто не мають достатнього рівня спеціалізації та знань у цій сфері. Це особливо актуально, оскільки серед критеріїв визнання торговельної марки добре відомою є її популярність у відповідному сегменті ринку, тривалість використання, результати опитувань, оцінка цінності тощо. Для належної оцінки цих факторів потрібна висока професійна підготовка. В результаті до переліку добре відомих торговельних марок можуть потрапляти ті, що не повною мірою відповідають законодавчим критеріям.

У випадку, коли питання розглядається Апеляційною палатою,

залучаються спеціалісти, що забезпечує обґрунтоване й кваліфіковане прийняття рішення. Подібна ситуація спостерігається і в системі господарських судів, які мають значний досвід у розгляді справ, пов'язаних із об'єктами інтелектуальної власності. Найбільша кількість таких справ припадає на Господарський суд міста Києва, що обумовлено розташуванням Міністерства економіки України у столиці, яке часто виступає відповідачем у цих справах [119].

Законом передбачено два способи набуття ТМ добре відомою: Апеляційною палатою та судом. Який спосіб обрати - вирішує заявник, тому на законодавчому рівні звинувачувати особу у обранні способу визнання ТМ добре відомою не має підстав.

У більшості європейських країн, зокрема в Італії, захист прав інтелектуальної власності здійснюється в рамках цивільного судочинства. У цьому порядку розглядаються спори, пов'язані з оскарженням свідоцтв на торговельні марки, а також випадки незаконного використання цих марок третіми особами.

Варто зазначити, що в деяких країнах ЄС, таких як Німеччина, існує чітке розмежування юрисдикції у справах, пов'язаних із правами інтелектуальної власності. Зокрема, загальні суди розглядають такі справи в порядку цивільного судочинства, тоді як певні спори передаються до Федерального патентного суду, який спеціалізується на розгляді цих питань [150, С. 68].

До речі, якщо Законодавство Німеччини визначає, що державну реєстрацію торговельної марки можуть отримати тільки фізичні та юридичні особи, товариства, здатні набувати права та нести обов'язки, що здійснюють підприємницьку діяльність, то українським законодавством такого обмеження не існує [206]. Такі вимоги передбачені і за Законом Республіки Польща «Про право промислової власності» [77, С. 81].

Законодавство щодо охорони прав на торговельні марки, як, власне, і

всі спеціальні закони у сфері інтелектуальної власності, можна умовно поділити на дві частини: ту, що стосується правового регулювання набуття прав, і ту, що стосується їх захисту. У цивілізованому світі давно існує розуміння, що для вирішення конфліктів у цій доволі складній сфері слід створювати спеціалізовані суди з інтелектуальної власності.

Ухвалений у новій редакції у 2017 році Господарський процесуальний кодекс України містить норми щодо юрисдикції Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності [207, С. 187]. Відповідно до цих норм, новоутворений суд розглядає такі категорії справ у першій інстанції:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтва, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду

виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [208].

Вищий суд з питань інтелектуальної власності де-юре було створено Указом Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» 29 вересня 2017 року [209]. Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності оголошений 30 вересня 2017 року. Станом на сьогодні він досі триває.

Проект Закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності включено до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, але прийнято не було [210]. Наразі процедура формування, інстанційність, повноваження та навіть назва Вищого ІР суду викликають чи мало запитань, критики та зауважень з боку юридичної спільноти [147, С. 129].

Створення спеціалізованих судів у сфері інтелектуальної власності – це практика, якої дотримуються багато зарубіжних країн: Німеччина, Фінляндія, Великобританія, Швейцарія та інші. І це є усталеним підходом до організації правосуддя, враховуючи таку складну специфіку як об'єкт права інтелектуальної власності [211, С. 68].

Законом Італії № 168/2003 від 27 червня 2003 року були створені спеціалізовані палати з питань інтелектуальної власності, які діють у межах загальних судів. Вони займаються розглядом цивільних та кримінальних справ (як у першій, так і в апеляційній інстанціях). Ці палати функціонують у 12 економічно значущих округах, зокрема в таких містах, як Мілан, Турин, Генуя, Трієст, Венеція, Болонья, Флоренція, Рим, Неаполь, Барі, Катанія та Палермо.

Склад палат формується з суддів, які мають відповідну юридичну освіту та досвід у вирішенні спорів, пов'язаних із правом інтелектуальної власності, включно з недобросовісною конкуренцією. Оскільки судді

спеціалізованих палат мають виключно юридичну кваліфікацію, у випадках, пов'язаних із промисловою власністю, вони зобов'язані призначати експертизи та залучати фахівців для об'єктивної оцінки доказів і встановлення обставин справи [151, С. 69].

Розгляд та вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності нерідко вимагає спеціальних професійних знань і практичних навичок, які часто відсутні у суддів, унаслідок цього значна кількість прийнятих рішень переглядаються вищими інстанціями. Не можна не відзначити, що спори у сфері інтелектуальної власності традиційно належать до одних із найбільш складних. Значною мірою ці обставини зумовлюються специфікою таких спорів, судова практика щодо яких характеризується достатньою різноманітністю. Досить часто суддя, який розглядає спір у сфері інтелектуальної власності, змушений поряд із вирішенням суто правових питань (про наявність чи відсутність права, факту правопорушення, розміру заподіяної шкоди тощо) також досліджувати технічні аспекти, що належать до предмета доказування (наприклад, питання схожості конфліктних позначень, використання у виробі відповідача всіх ознак, включених до незалежних пунктів формули винаходу, що охороняється патентом позивача, застосування сукупності суттєвих ознак промислового зразка тощо). Сприяти вирішенню таких питань має судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності [212, С. 10].

Поки до суддів не ставляться вимоги щодо кваліфікації з питань права інтелектуальної власності, але в проєкті закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» ставляться вимоги до суддів з питань підтримання кваліфікації суддів у Всесвітній організації інтелектуальної власності та спеціалізованих міжнародних організацій [213].

В чинному законодавстві України запозичені норми ЄС щодо застосування висновку експерта у галузі права. Застосуванню висновків у цивільному судочинстві присвятили свої праці, наприклад, А. Штефан, Ю.

Рябченко, В. Круковес, в адміністративному судочинстві – С. Федчук, О. Константий, у господарському судочинстві – В. Дрішлюк, І. Бутирська. М. Гетманцев досліджував правову природу висновків експерта у галузі права [214], О. Кармаза проаналізував процесуально-правовий статус експерта у галузі права [215], І. Озерський присвятив своє дослідження питанню експертизи в галузі права як нової форми застосування спеціальних знань юридичного психолога [216].

Це нове поняття, але вже широко застосовується суддями України. Однак, на відміну від висновка експерта, висновок експерта в галузі права не є обов'язковим при винесенні рішення суддею. Так, експерт із питань права має відповідний статус, що насамперед визначається положеннями, зафіксованими у трьох процесуальних кодексах – ЦПК України, ГПК України та КАС України. При цьому вказані кодекси розмежовують статус експерта та статус експерта з питань права. І хоча первинні засади правового регулювання статусу експерта з питань права йдуть одразу ж після розкриття правового статусу експерта (наприклад, у ЦПК України ст. 72 “Експерт”, а ст. 73 “Експерт з питань права”), але підхід до статусу та доказового значення для суду їхніх висновків у кодексах принципово різний. Так, відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 76 ЦПК України доказами є будь-які дані, які встановлюються, зокрема, висновками експертів та іншими засобами, серед яких немає висновків експертів у галузі права. Ба більше, у частинах 1 та 2 ст. 115 ЦПК України прямо вказано на те, що висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду. При цьому суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань. Водночас варто звернути увагу на те, що статті 114 та 115, які присвячені висновку експерта у галузі права, розміщено у главі 5 “Докази та доказування”. Ідентичний підхід має місце і в ГПК України та КАС

України [217, С. 248].

На практиці зустрічаються різні випадки щодо залучення експертів та зловживання ними своїми правами. На вирішення судових експертів у сфері інтелектуальної власності зазвичай виносяться два пов'язаних між собою запитання: «Чи є позначення, нанесене на об'єкт дослідження, та ТМ тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати?» «Який розмір матеріальних збитків нанесено власнику ТМ внаслідок неправомірного використання торговельної марки на контрафактній продукції?». При розрахунку розміру матеріальних збитків, судовий експерт керується вимогами чинного законодавства та визначає (в більшості випадків) упущену вигоду власника ТМ від ймовірних доходів, які він отримав би, якби його право не було порушене, та розраховується як добуток вартості оригінальної продукції, кількості контрафактної продукції та ставки роялті для певних товарів [218, С. 93].

Якщо говорити про кваліфікацію суддів, то, наприклад, італійський суддя має лише «юридичні знання», тому він, як правило, зобов'язаний призначити експерта в цій категорії справ з метою отримання технічних знань, необхідних для вирішення справи [219].

У низці європейських країн судді, які розглядають технологічні спори, можуть самі мати технічну освіту. У таких випадках залучення експерта не є обов'язковим. Наприклад, в Апеляційній раді Європейського патентного відомства працюють як судді з юридичною освітою, так і фахівці з технічними знаннями [220].

Відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу Італії, експерт у судовому процесі виконує роль «помічника» судді. Призначення експерта є одним із небагатьох випадків, коли суддя в Італії самостійно використовує свої повноваження, незалежно від волі сторін. Водночас італійська правова система визначає, що висновки, підготовлені експертом, не є обов'язковими для судді, який розглядає справу [151].

У своїй дисертаційній роботі Андрейцева Олена Борисівна виділила загальні та спеціальні способи захисту об'єктів права інтелектуальної власності [221]. Запропонувала системи способів захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності поділивши їх на три рівні способів захисту:

- 1) загальні способи захисту (на рівні ст. 16 ЦК України);
- 2) спеціальні інституційні способи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі промислової власності (на рівні ст. 432 ЦК України);
- 3) спеціальні окремі способи захисту прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності на рівні відповідних глав ЦК України (глави 39, 43, 44, 45 ЦК України).

В цивільному законодавстві України, як і в законодавствах інших країн, питання захисту прав розкриваються в аспекті застосування тих чи інших способів захисту. Разом з тим, норми про загальні положення щодо їх застосування (підстави, предмет, сфера застосування) у законодавствах відсутні.

Ірина Булгакова наводить постанову Касаційного Господарського Верховного Суду від 11 грудня 2018 року у справі № 910/4071/17 за позовом «R&A BAILEY & CO» до ТОВ «КОТНАР-М» і ТОВ «Торговий дім «Медіатрейдінг» про визнання торговельних марок добре відомими та припинення порушення прав інтелектуальної власності [222].

За словами Ірини Булгакової, гарно ілюструють судову практику з цього питання такі сформовані позиції:

- у вирішенні спорів, пов'язаних із визнанням недійсними свідоцтв на знаки для товарів і послуг з підстав невідповідності зареєстрованих знаків умовам надання правової охорони, для з'ясування питань, що потребують спеціальних знань (зокрема про те, чи займає певний елемент домінуюче положення в зображенні знака; чи є підстави вважати, що знак може вводити споживача в оману щодо місця походження та якості товарів,

позначених цим знаком; які частини зображення є тотожними з іншим зображенням; чи є схожими знаки настільки, що їх можна сплутати тощо), з дотриманням принципів змагальності, рівності та диспозитивності господарському суду необхідно, якщо схожість не має очевидного характеру, призначати судову експертизу, не перебираючи на себе не притаманні суду функції експерта (постанова КГС ВС від 6 лютого 2020 року у справі № 910/2503/18);

- початок перебігу позовної давності для звернення з позовами про визнання недійсними свідоцтв України на знаки для товарів і послуг не може автоматично збігатися з датою публікації відомостей про реєстрацію знака для товарів і послуг. Це право пов'язане, зокрема, з початком виникнення відповідного конфлікту на ринку щодо оспорюваного позначення, наприклад, із початком використання спірного позначення на ринку (постанова КГС ВС від 28 травня 2020 року у справі № 910/13119/17);

- для визначення початку перебігу строку позовної давності у справах про визнання недійсними свідоцтв України на знак для товарів і послуг необхідно визначити початок конкуренції у використанні спірного позначення між позивачем та відповідачем. При цьому слід враховувати, що, за змістом статті 261 ЦК України, початок перебігу позовної давності збігається з моментом виникнення в зацікавленої сторони права на позов, тобто можливості реалізувати своє право у примусовому порядку через суд (постанова КГС ВС від 28 січня 2020 року у справі № 910/20564/16) [223].

На думку Гори М.А. визнання ТМ добре відомою вже є способом захисту прав інтелектуальної власності з чим, власне, не можна не погодитися [224].

Попередні та тимчасові заходи для захисту прав інтелектуальної власності можуть бути ухвалені суддею спеціалізованого суду в індивідуальному порядку. При цьому рішення за суттю справи ухвалюються колегією з трьох суддів. Такі заходи поділяються на три

основні типи:

Попередній арешт: цей захід надає позивачу право здійснювати обшук і вилучати товари, що порушують права, а також засоби, які використовувалися для їх виготовлення. Мета арешту полягає у забезпеченні доказів порушення та недопущенні подальшого обігу продукції.

Судова заборона: тимчасовий наказ, який вимагає припинення виробництва чи продажу товарів або послуг, що порушують права правовласника. Виконання такого наказу може супроводжуватися штрафами у разі невиконання або зволікання.

Опис доказів: цей захід дозволяє позивачу, за участі судового виконавця, експерта чи фотографа, здійснювати огляд і фіксацію продуктів або процесів, які, ймовірно, порушують законодавство.

При розгляді справи суд зобов'язаний встановити:

1) відповідність торговельної марки вимогам для реєстрації, які є ключовими для її правової охорони. Ці вимоги визначені законодавством країн ЄС і узгоджені з Регламентом Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 2017/1001 від 14 червня 2017 року щодо торговельної марки Європейського Союзу [225].

2) наявність порушення наданого законом обсягу охорони шляхом прямої імітації «або «порушення через еквівалентність»;

3) розмір збитків, компенсації, що вимагає правовласник від відповідача, особи, щодо якої позивач має припущення, що вона є порушником його прав, після встановлення факту порушення прав відповідачем [151, С. 71].

У спорах про визнання знака добре відомим залежно від конкретних обставин справи Компетентний орган повинен залучатися до участі у справі як відповідач або третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

Позивач, пред'являючи вказану вимогу про визнання знака добре відомим повинен довести:

- ступінь відомості чи визнання знака у відповідному секторі суспільства;
- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання знака;
- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування знака, включаючи рекламування чи оприлюднення та представлення на ярмарках чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких знак застосовується;
- тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію знака за умови, що знак використовується чи є визнаним;
- свідчення успішного відстоювання прав на знак, зокрема територія, на якій знак визнано добре відомим компетентними органами;
- цінність, що асоціюється зі знаком.

Так, в судовій справі за позовом Компанії «Тойота Джідошія Кабушікі Кайшія (Тойота Мотор Корпорейшн)» до Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України та особи_Х про визнання знака «LEXUS» добре відомим в Україні, визнання недійсним свідоцтва України на знак для товарів і послуг «LEXUS» суд встановив наступне.

Держдепартамент зареєстрував знак для товарів і послуг «LEXUS» та видав на ім'я відповідача-2 особи_Х свідоцтво на знак. Висновком судової експертизи було встановлено, що: позначення «LEXUS» станом на травень 2004 року мало високий ступінь відомості та визнання його у відповідному секторі суспільства для товарів 12 класу МКТП «автомобілі та деталі до них, що належать до 12 класу»; цінність знака, яка асоціювалася з позначенням «LEXUS», була високою та визнаною у суспільстві;

використання знака для товарів і послуг за свідоцтвом відповідача-2 може ввести в оману споживача щодо особи, яка виробляє товар. Також згідно Звіту про соціологічне дослідження «Визначення рівня відомості знаку «LEXUS» в Україні» серед дорослого дієздатного населення міст України населенням 100 тис. і більше, було встановлено, що: обізнаність населення великих міст України про існування знаку «LEXUS» є досить високою; мешканці великих міст України достатньо добре проінформовані про власника та виробника продукції під знаком «LEXUS» («Тойота Мотор Корпорейшн»).

На підставі вищенаведеного суд позов задовільнив: визнав добре відомим в Україні знак «LEXUS» на ім'я Компанії «Тойота Кабушікі Кайшя (Тойота Мотор Корпорейшн)» щодо товарів 12 класу МКТП «автомобілі та деталі до них, що належать до 12 класу» з 24 травня 2004 року; визнав недійсним свідоцтво України на знак для товарів і послуг «LEXUS», належне відповідачу-2 особі Х. Рішення суду у вказаній справі є законним, оскільки позивач довів, що знак «LEXUS» є добре відомим в Україні для більшості населення та асоціюється для споживачів саме з ім'ям позивача. Визнання знака добре відомим може бути як способом захисту права, так і способом надання знаку правової охорони.

Зокрема, заявник може звернутися до Апеляційної палати Державної служби інтелектуальної власності України про визнання знака для товарів і послуг добре відомим в Україні. Апеляційна палата розглядає таке звернення відповідно до чинного законодавства і може прийняти рішення про визнання знака заявника добре відомим. Відмова у визнанні знака добре відомим може бути оскаржена до суду [100].

В Україні судові спори щодо захисту прав інтелектуальної власності у сфері fashion-індустрії ще не досить поширені. Донедавна поширеним способом захисту своїх колекцій дизайнери обирали переважно торговельну марку. За словами радника, керівника ІР/ІТ практики «Тейлор

Вессінг Україна» Іларіона Томарова американська судова система визначила, що авторське право не охороняє фасон одягу, тому що воно не охороняє функціональність. Одяг винятково функціональна річ, що призначена прикривати людське тіло та зігрівати його від холоду.

Тому Верховний суд США в одній із суперечок вирішив: елемент, що включений до дизайну утилітарного виробу, може охоронятися авторським правом, якщо він концептуально відокремлюється від виробу. Верховний Суд для таких випадків встановлює двоетапний тест для оцінки можливості відокремлення:

1) такий елемент може сприйматися як дво- чи тривимірний витвір мистецтва окремо від виробу;

2) такий елемент може бути кваліфікований як охороноздатний, образотворчий чи графічний твір [226].

Труднощі, пов'язані з відсутністю ясності у захисті добре відомих ТМ, наприклад, будинків моди, полягає в тому, що непередбачувані результати, як правило, надають перевагу ТМ, що належать відомим будинкам моди, у деяких випадках перешкоджаючи розвитку невеликих і менш відомих дизайнерів. Динамічна конкуренція, заснована на творчості, страждає, і, як правило, результатом є консолідація та передбачуваність. Більші будинки мають більше можливостей справлятися з витратами та невизначеністю, пов'язаними з пошуком правових шляхів захисту та відшкодування, яке часто є дорогим (оскільки необхідно надати багато доказів набутої відомості) і потребує багато часу. Загалом, ми робимо висновок, що права інтелектуальної власності в індустрії моди мають відповідний шлях, враховуючи її особливості конкурентоспроможності і вони не полягають в тому, щоб розширити захист інтелектуальної власності більше, ніж зараз, зокрема щодо нетрадиційних торгових марок [41].

Відповідальність за порушення патентних прав у вигляді

відшкодування шкоди може наставати лише за одночасної наявності таких умов:

- 1) факту протиправної поведінки відповідача;
- 2) шкоди, завданої суб'єктові прав інтелектуальної власності;
- 3) причинно-наслідкового зв'язку між протиправною поведінкою особи та завданою шкодою;
- 4) вини особи, яка заподіяла шкоду.

Саме позивач (володілець патенту) повинен довести наявність перших трьох умов. Тому при доведенні факту порушення дуже складно стягнути збитки з порушника, оскільки часто складно поррахувати конкретний розмір завданої шкоди і довести причинний зв'язок між протиправною дією і шкодою. ЦК України дає змогу власнику прав обрати такий спосіб захисту, як стягнення компенсації замість відшкодування збитків (ст. 432). Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» також містить норму про те, що суди відповідно до їхньої компетенції розв'язують, зокрема, спори про компенсації. Однак для належного правового регулювання механізму стягнення компенсації доцільно в законі передбачити умови стягнення компенсації, її розмір тощо. Такі законодавчі зміни можуть надати володільцям патентів на винаходи (корисні моделі) можливості не тільки припиняти порушене право, а й стягувати майнове відшкодування [133, С. 73-74].

При визначенні того, чи є торговельна марка добре відомою в Україні, можуть розглядатися, зокрема, такі фактори, якщо вони є доречними:

- ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства;
- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання торговельної марки;
- тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування торговельної марки, включаючи рекламування чи оприлюднення та

представлення на ярмарках чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких торговельна марка застосовується;

- тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію торговельної марки за умови, що торговельна марка використовується чи є визнаною;

- свідчення успішного відстоювання прав на торговельну марку, зокрема територія, на якій торговельну марку визнано добре відомою компетентними органами;

- цінність, що асоціюється з торговельною маркою [2].

До речі, список цих питань не обмежений, і про це вказує Постанова Пленума Вищого господарського суду від 23.03.2012 № 5 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності» [227].

З'ясування деяких з перелічених факторів щодо конкретної торговельної марки потребує спеціальних знань, а отже, господарські суди у справах про визнання торговельної марки добре відомою мають залежно від змісту наведених факторів призначати судову експертизу або витребувати необхідні відомості від сторін чи інших учасників судового процесу.

До таких відомостей належать, зокрема, результати соціологічних опитувань, які проводяться Апеляційною палатою [227].

На думку Крижної В.М. видається, що потрібно скористатися зарубіжним досвідом і виключити можливість визнання торговельних марок добре відомими у судовому порядку. Якщо цього не буде зроблено, то хоча б передбачити в законодавстві, що особа, чию торговельну марку визнано добре відомою має можливість посилається на цю обставину у відносинах з третіми особами і ставити питання про захист своїх прав лише з моменту внесення відомостей про цю добре відому торговельну марку до Державного реєстру. Такий підхід забезпечить існування єдиного

Державного реєстру добре відомих торговельних марок і можливість реалізації права інших осіб на інформацію [228, С.189].

Дана інформація нами підтверджується, адже визнання ТМ добре відомою компетентним органом включає в собі ведення відповідного переліку, який є загальнодоступним [171], а визнання ТМ добре відомою в судовому порядку не включає в себе обов'язок компетентного органу включити дану марку до Переліку. Так, наприклад, рішенням Арцизького районного суду Одеської області від 23.09.2020 у справі справа № 492/962/20 визнано добре відомою в Україні торговельну марку « SALUTE BOSCO САЛЮТЕ БОСКО » на ім'я Науково-виробничого підприємства «НИВА» у вигляді Товариства з обмеженою відповідальністю щодо товарів 33 класу вин/ігристих, вин шампанського з 01 лютого 2009 року. Також визнано добре відомою в Україні торговельну марку «ТАЇРОВО БОСКО TAIROVO BOSCO» на ім'я Науково-виробничого підприємства «НИВА» у вигляді Товариства з обмеженою відповідальністю щодо товарів 33 класу вин/ігристих, вин шампанського з 01 лютого 2009 року [229]. В даних позовних вимогах відсутня позиція щодо зобов'язання Державного підприємства "Український інститут промислової власності" внести до переліку добре відомих в Україні торговельних марок на відміну від рішення Північного апеляційного господарський суду від 21.09.2021 справа № 910/20752/20 [230].

Ми перевірили виконання вказаного рішення і у Переліку не знайшли відповідної ТМ. Вочевидь, є сумнів щодо виконання частини четвертої статті 25 Закону, яка передбачає, що у разі визнання торговельної марки добре відомою в судовому порядку особа, торговельна марка якої визнана добре відомою, інформує НОІВ про таке рішення з метою внесення такої інформації до переліку добре відомих в Україні торговельних марок та здійснення публікації в Бюлетені [2].

На думку Мінченко Наталії неюрисдикційна форма захисту прав на

ТМ, що передбачає самостійні дії власника або його представника, без звернення до державних органів захисту, наприклад, лист-попередження із зазначенням шкоди, бувають достатніми для врегулювання ситуації [231].

Але, все ж таки, якщо доведеться звертатися до суду, то дієвими будуть наступні позови:

- визнання свідоцтва України на торговельну марку недійсним;
- припинення несанкціонованого використання торговельної марки або позначення, схожого з нею настільки, що їх можна сплутати, для таких самих або споріднених товарів;
- дострокове припинення дії свідоцтва через невикористання торговельної марки;
- усунення з товару, його упаковки незаконно використаної торговельної марки або знищення виготовлених зображень торговельної марки або позначення, схожого з нею настільки, що їх можна сплутати;
- вилучення відповідного товару з цивільного обороту;
- укладання та виконання ліцензійних договорів; визнання недійсними договорів про передачу прав на торговельну марку;
- відшкодування збитків.

У справах про припинення порушення прав на торговельну марку слід встановлювати фактичні обставини, пов'язані з використанням або невикористанням такого позначення, тобто чи використовує відповідач спірне позначення, і якщо використовує, то яким чином та для яких саме товарів (послуг) тощо. Відповідні позовні вимоги не будуть задоволені судом, якщо позивач не доведе факт несанкціонованого використання торговельної марки. Власник відповідного свідоцтва на торговельну марку має право звернутися до суду з позовом про захист своїх майнових прав на торговельну марку шляхом заборони неправомірного використання цієї торговельної марки (або заборони використання позначень, схожих з нею настільки, що їх можна сплутати) у мережі Інтернет, зокрема на сторінках

веб-сайта та у відповідному доменному імені [231].

Особливістю захисту добре відомих торговельних марок є дата з якої починається захист, і ця дата не повинна збігатися із датою винесення судового рішення. Так, наприклад, корпорація звернулася до господарського суду з вимогою визнати недійсним свідоцтво України на знак для товарів і послуг, власником якого було товариство, а також зобов'язати Державний департамент інтелектуальної власності при Міністерстві освіти і науки України внести відповідні зміни до Державного реєстру свідоцтв.

Погоджуючись із прийнятими судовими рішеннями, Вищий господарський суд зазначив наступне. Згідно з пунктом 3 статті 6 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", не можуть бути зареєстровані як торговельні марки позначення, які:

- є тотожними або подібними настільки, що це може призвести до сплутування з іншими знаками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи, якщо вони стосуються тих самих або споріднених товарів чи послуг;

- охороняються без реєстрації відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, зокрема, знаки, що визнані добре відомими відповідно до статті 6-bis Паризької конвенції про охорону промислової власності.

Відповідно до пп.1 і 4 ст.25 цього Закону, охорона прав на добре відомий знак базується на положеннях ст.6-bis Паризької конвенції та положеннях Закону України. Визнання знака добре відомим здійснюється апеляційною палатою або судом. З моменту визнання такого знака добре відомим в Україні він отримує таку ж правову охорону, якби був заявлений на реєстрацію в Україні. Ця охорона також поширюється на товари та послуги, не пов'язані з тими, для яких знак було визнано добре відомим, якщо використання цього знака іншою особою може викликати асоціацію

із власником знака або завдати шкоди його інтересам.

Суд встановив, що на момент подання товариством заявки на реєстрацію знака для товарів 11-го та 21-го класів Міжнародної класифікації товарів і послуг, цей знак вже був визнаний добре відомим стосовно корпорації. Відповідно, використання знака відповідачем могло сприяти хибному враженню споживачів про зв'язок між товариством та корпорацією, що могло завдати шкоди інтересам останньої.

У судових рішеннях також зазначено, що з моменту визнання торговельної марки позивача добре відомою, її правова охорона поширюється на всі товари корпорації, незалежно від того, чи є вони спорідненими із товарами, які виробляє відповідач (Постанова ВГС від 23.03.2010 №21/404).

Цікавим прикладом визнання торговельної марки добре відомою є випадок із маркою «Корвалол». Цей лікарський засіб був створений ще за часів Радянського Союзу на Київському хіміко-фармацевтичному заводі ім. Ломоносова, який згодом перетворився на акціонерне товариство «Фармак». У травні 1993 року «Фармак» подав заявку на реєстрацію торговельної марки «Корвалол», яка включала два варіанти написання — кирилицею та латиницею. На той момент компанія була єдиним виробником цього препарату як у радянський період, так і після здобуття Україною незалежності.

Згодом популярність «Корвалолу» стала причиною того, що інші фармацевтичні компанії, такі як ПрАТ «Фармацевтична фірма Дарниця», почали намагатися зареєструвати цей знак на себе. Зокрема, було подано заявки на такі позначення, як «Корвалол-Дарниця», і навіть видано відповідні свідоцтва.

Ця ситуація є хибною, адже фармацевтичні препарати, зокрема «Корвалол», сприймаються споживачами як певний продукт, незалежно від назви виробника. В аптеці клієнти зазвичай запитують просто «Корвалол»,

без уточнення, хто є виробником, що сприяє змішуванню товарів різних компаній. Подібні випадки, коли однакові препарати ідентифікуються за найменуванням виробника, є поширеними, але це здебільшого стосується міжнародних непатентованих назв лікарських засобів - речовин, які вважаються суспільним надбанням [120].

У справах про визнання торговельних марок добре відомими постає питання хто буде виступати відповідачем у суді? Зазвичай Мінекономіки залучалось до участі у цих категоріях спорів, як особа, рішення або охоронні документи якої були предметом спору. Частина друга, розділу II Прикінцевих та перехідних положень Закону встановила, що НОІВ є функціональним правонаступником Мінекономіки щодо окремих функцій та повноважень з реалізації державної політики у сфері права інтелектуальної власності [2]. Відтак, якщо предметом спору є оскарження наказу Мінекономіки про затвердження рішення Апеляційної палати, Укрпатент варто залучати до справи в якості співвідповідача. У справах про визнання недійсними прав інтелектуальної власності (охоронних документів), варто здійснювати заміну Мінекономіки на Укрпатент, оскільки останній є функціональним правонаступником, зокрема в частині виконання функцій з ведення державних реєстрів [232].

Аналіз практики України щодо визнання позначень добре відомими торговельними марками виявляє низку проблемних аспектів.

По-перше, рішення про визнання приймається одноособово суддею або ґрунтується на висновку експерта у сфері інтелектуальної власності, що також є індивідуальною думкою. При цьому не проводяться опитування чи інші форми громадського аналізу, які застосовуються, наприклад, в Апеляційній палаті.

По-друге, цей механізм інколи використовується для подання позову до фіктивного відповідача, який фактично є пов'язаною особою позивача. Такий підхід дозволяє без реальних перешкод визнати позначення добре

відомим і безстроково користуватися перевагами цього статусу.

По-третє, відсутність доступу до загального реєстру позначень, визнаних добре відомими судом, створює додаткові труднощі. Така інформація є важливою для розуміння, які позначення не можна використовувати, щоб не порушити права інших осіб, і які знаки можуть бути об'єктами охорони у відношенні певних товарів чи послуг.

Згідно з пунктом 3 статті 6 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", не підлягають реєстрації позначення, що є тотожними або подібними до ступеня змішування з уже визнаними добре відомими. Інакше це може призвести до негативних наслідків для власника свідоцтва, оскільки воно може бути визнане недійсним через невідповідність умовам правової охорони (пункт 1 статті 19 Закону).

Водночас питання доступу до інформації щодо знаків, які визнані добре відомими в Україні за рішенням Апеляційної палати, вирішено досить чітко. Як уже зазначалося, ці знаки вносяться до спеціального Переліку знаків, визнаних добре відомими в Україні Апеляційною палатою.

До цього переліку включаються такі відомості:

- дата набрання чинності рішенням про визнання знака добре відомим в Україні;
- дата, на яку знак було визнано добре відомим;
- повне найменування та місцезнаходження юридичної особи - власника знака;
- прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи - власника знака;
- зображення знака;
- перелік товарів і/або послуг, для яких знак отримав статус добре відомого в Україні.

Відомості про знаки, які були визнані добре відомими за рішенням Апеляційної палати, публікуються в офіційному бюлетені.

До того ж логічно було б публікувати і саме судові рішення, щоб розуміти підстави для прийняття саме такого рішення судом (оскільки, на жаль, не всі судові рішення відображаються в реєстрі, особливо, якщо вони винесені давно). Інформація з цього реєстру досить наглядно показує існуючі недоліки у зв'язку з можливістю визнання торговельної марки в судовому порядку. Зокрема, наглядно видна тенденція зловживання правами. Подається позов до так званого технічного відповідача, з яким існує попередня домовленість, і ставиться вимога про припинення порушення прав і визнання бажаного позначення добре відомою торговельною маркою. У більшості випадків ця схема проводиться через суди загальної юрисдикції, в яких, на жаль, відсутня спеціалізація і низька обізнаність суддів з питаннями інтелектуальної власності. Розгляд справ у цьому випадку проводиться без відповідачів, ніхто нічого не заперечує, відповідно суд приймає рішення, яке потім ніхто не оскаржує. Це слугує однією з причин прийняття рішень, в яких визнається позначення добре відомою торговельною маркою, яке на справді таким не є. Такі ситуації зводять нанівець ефективність правової охорони торговельних марок, оскільки при цьому, наприклад, взагалі не досліджується питання, чи відповідає позначення умовам надання правової охорони. Сумнівною видається визнання судом торговельної марки добре відомою щодо правовласника - фізичної особи. Наприклад, Рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від 23 грудня 2016 року по справі № 760/19924/16-ц задоволено позов Козаченко Анни Леонідівни та Товариства з обмеженою відповідальністю «МІЛК БАР» та станом на 01 червня 2016 року на їх імена визнано комбіноване позначення «MILK BAR» добре відомим знаком в Україні для товарів 30 класу Міжнародної класифікації товарів і послуг: «Кава, чай, какао; кондитерські вироби; морозиво; шоколадні напої» та послуг 43 класу: «послуги із забезпеченням їжею та напоями: барів, кафе, кафетеріїв, ресторанів, ресторанів самообслуговування, снєк-барів;

кейтерингових послуг щодо забезпечування їжею та напоями» (позов розглянуто за місяць, причому встигли навіть залишити його без руху і усунути недоліки). Видається, що потрібно скористатися зарубіжним досвідом і виключити можливість визнання торговельних марок добре відомими у судовому порядку. Якщо цього не буде зроблено, то хоча б передбачити в законодавстві, що особа, чия торговельну марку визнано добре відомою має можливість посилалися на цю обставину у відносинах з третіми особами і ставити питання про захист своїх прав лише з моменту внесення відомостей про цю добре відому торговельну марку до Державного реєстру. Такий підхід забезпечить існування єдиного Державного реєстру добре відомих торговельних марок і можливість реалізації права інших осіб на інформацію [228, С. 187-190].

Якщо суддя при видачі судового рішення керується правилами Регламенту № 1215/2012 Ради ЄС про юрисдикцію, визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах, то дія наказу може бути поширена на інші країни, де було порушено свідоцтво або патент ЄС [233].

І на останок, якщо рішення, про визнання Торговельних марок добре відомими апеляційною палатою загальнодоступні і сформовані, то судові рішення мають хаотичний характер і досить таки об'ємні, тому згрупувати їх у один додаток неможливо, оскільки Єдиний державний реєстр судових рішень за даними параметра пошуку «визнання торгової марки добре відомою» містить 2261 документ [234].

Висновки до розділу 2

На підставі розгляду питань, які увійшли до розділу другого можна дійти до наступних висновків.

1. Суб'єкти публічно-правової охорони добре відомого позначення – це державні органи та установи, які наділені конституційними повноваженнями щодо встановлення: факту публічності торговельної

марки, факту порушення права особи (юридичної особи), якій належить ця торговельна марка в будь-якій формі, застосування будь-якої форми фіксування та/або припинення порушення такого права.

Встановлено суб'єкти публічно-правової охорони, які мають загальну юрисдикцію в публічно-правових правах щодо охорони прав на добре відоме позначення (Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки (як головний орган уповноважений на формування й забезпечення реалізації державної політики в Україні у сфері інтелектуальної власності), Міністерство освіти і науки, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції України, Національна поліція України, Державна митна служба України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет, УКРНОІВІ, Укрпатент та інші установи та організації, підпорядковані УКРНОІВІ) та суб'єкти, які наділені спеціальними правами щодо визнання торговельної марки добре відомими (Апеляційна палата, суди).

2. Визначено, що система охорони права інтелектуальної власності досить часто зазнавала реформування, так, у 2020 році створено новий орган публічної охорони прав інтелектуальної власності, який зазнав оптимізації уже в 2022 році. Відтак, створено зовсім новий за своєю природою публічно-правовий орган охорони – Національний офіс інтелектуальної власності, який наділений не лише повсякденними повноваженнями реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності, але й відповідає вимогам Європейських Директив, зокрема має статус Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи.

Встановлено, що спрощення системи органів державної охорони прав інтелектуальної власності шляхом не розпорошення функцій НОІВ (дворівнева структура) позитивно впливає на охорону як об'єктів права інтелектуальної власності, так і добре відомих торговельних марок.

3. Досліджено адміністративну юрисдикцію з визнання ТМ добре відомими:

- позасудову адміністративну юрисдикцію (підвідомчість справ Апеляційній палаті);
- судову адміністративну юрисдикцію (підсудність справ відповідно до законодавства про судову систему).

Апеляційна палата, в рамках наданої компетенції, здійснює публічно-правову охорону ТМ в частині визнання таких об'єктів добре відомими, реалізуючи завдання й функції держави в одній із конституційних форм діяльності, а також наділена повноваженнями державно-владного характеру.

Виділено наступні стадії проваджень Апеляційної палати:

I. Проведення стосовно визнання торговельної марки добре відомою в Україні.

II. Прийняття рішення Апеляційної палати.

III. Оскарження рішення Апеляційної палати в суді.

Причому другорядними стадіями Апеляційної палати вважаються: провадження щодо заперечення та апеляційної заяви.

4. Підняті питання захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі торговельні марки судами України, зокрема проблеми застосування проваджень судами, актуальності діяльності Спеціалізованого суду, способів захисту добре відомих торговельних марок.

Встановлено, що способом захисту прав добре відомої торговельної марки в судовому порядку є встановлення такої марки добре відомою разом з відновленням порушених прав та припинення такої дії із застосуванням заходів компенсаційного характеру.

Залежно від суб'єкта, який здійснює охоронну функцію, усі форми захисту можна поділити на форми, в межах яких захист здійснюється компетентними органами, та форми, в межах яких захист здійснюється

самими суб'єктами захисту; в рамках першої форми потрібно виділяти захист у судовому порядку, адміністративному порядку; у рамках другої - самозахист та заходи оперативного впливу (способи захисту прав шляхом подання позову).

5. В законодавстві України відсутній механізм передачі відомостей про добре відомі торговельні марки, визнані судом для внесення УКРНОІВІ до переліку добре відомих в Україні торговельних марок та публікації в Бюлетені.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ДОБРЕ ВІДОМИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК

3.1 Поняття та співвідношення правової охорони і правового захисту добре відомих торговельних марок

Ніколи ще товарні знаки не відігравали такої потужної ролі на ринку та не формували світогляд і системи цінностей суспільства, як сьогодні. В даний час товарні знаки формують свідомість людей, зображення яких нерозривно пов'язані з певними товарами і послугами. І найбільша роль у такому значному впливі на споживача належить відомим торговим маркам. Природно, що в силу широкої свідомості, репутації та прихильності споживачів ця категорія знаків потребує особливого правового захисту, оскільки часто стає «ласим шматочком» для недобросовісних користувачів. Світова практика визнання та використання таких знаків нараховує близько ста років, і за цей час розроблено чимало ефективних механізмів їх правового захисту.

На сучасному етапі дослідження охорони добре відомих торговельних марок вирішальну роль відіграє ст. 6.bis Паризької Конвенції, яка вказує на те, що Країни Союзу зобов'язуються або з ініціативи адміністрації, якщо це допускається законодавством цієї країни, або на вимогу заінтересованої особи відхилити або визнати недійсною реєстрацію та заборонити використання товарного знака, являє собою відтворення, імітацію або переведення іншого товарного знака, здатний викликати змішання з товарною маркою, яка, згідно з визначенням компетентного органу країни реєстрації або країни подання заявки, вже добре відома у цій країні як позначення особи, яка користується привілеями цієї Конвенції, та використовується для ідентичних або подібних товарів (Паризька Конвенція, 1883).

У світовому товаристві об'єктам права інтелектуальної власності присвячується досить багато досліджень, оскільки людський потенціал досить трудомісткий та дороговартісний. Так, наприклад, Trappey, V., Chang, Ai-Che & Trappey, Amy J.C. конкретно говорять про охорону та в подальшому захист інтелектуальної власності шляхом методів штучного інтелекту, які допоможуть користувачам виявити потенційні проблеми з порушеннями та розробити стратегії для кращого захисту торговельних марок у глобально розподілених електронних торгових мережах [235, Р. 141].

Kulshrestha S., Pratap M. досліджують умови, при яких торговельна марка визнається загальновідомою [236, Р. 241].

Stanislav V., Marina V. Trubina досліджують функції торговельних марок, оскільки в теорії є позиція, якщо торговельна марка не виконує свої функції, то її не можна вважати загальновідомою [237, Р. 129]. Ciani J., Ghidini G., Atkinson V., & Van Caenegem W. зазначають про охорону та захист добре відомих торговельних марок, вказуючи на проблеми здійснення правового захисту прав власників таких марок шляхом звернення до суду через корумпованість використання їх марок більш відомими брендами [238, Р.1112].

Patricio Sáiz and Rafael Castro вказує на те, що історія торгових марок має багатообіцяюче та складне майбутнє і що на істориків покладається складне завдання при їх дослідженні [139, Р. 1107].

Охороні об'єктів права інтелектуальної власності в Національному університеті біоресурсів та природокористування України присвячував свої праці О.П. Світличний, Ю.С. Канарик, М.В. Пушкар.

Наше завдання дослідити загальновідомі торговельні марки на предмет їх захищеності та співставити поняття «охорона» та «захист» що є першим дослідженням в науковій літературі. Недостатній рівень наукового дослідження даної проблематики на національному рівні, а також початок

формування законодавчої бази в Україні, що відповідає загальновизнаним стандартам у сфері охорони та захисту добре відомих торговельних марок, визначає актуальність обраної проблематики дослідження.

В даному підрозділі ми проводимо аналіз правової охорони та правового захисту добре відомих торговельних марок в Україні, адже саме зараз добре відомі торговельні марки набувають актуальності, а тому потребують дослідження і висвітлення в наукових колах. Новизна нашого дослідження ґрунтується на тому, що це вперше в Україні дослідження де співставляється охорона та захист добре відомого позначення, оскільки такий об'єкт взагалі малодосліджений не лише в національній науці, але й на світовому полі.

Існує безліч відмінностей добре відомих торговельних марок у порівнянні зі звичайними товарними знаками у тому числі висока впізнаваність, широке використання та економічна цінність. Насамперед із цих причин загальновідомі товарні знаки стали важливим об'єктом промислової власності і займають значне місце в системі захисту прав інтелектуальної власності в усьому світі.

Факторами визнання торговельної марки добре відомою в Україні, можуть бути такі ознаки: ступінь популярності або впізнаваності бренду у відповідному секторі економіки; тривалість суспільного впізнання, ступінь та географічна область будь-якого використання знака або його просування, включаючи рекламу чи публікацію та представлення на ярмарках чи виставках товарів чи послуг, щодо яких використовується знак; тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій чи заявок на реєстрацію знака за умови, що він використовується чи визнається; докази успішного захисту прав на товарний знак, зокрема територію, на якій товарний знак визнано загальновідомим компетентними органами; цінність, пов'язана із брендом.

Значення загальновідомих знаків полягає в тому, що вони охороняються навіть без реєстрації, їх використання на територіях, що охороняються, не є обов'язковим, у ряді країн їх правова охорона поширюється не тільки на товари, які зробили їх загальновідомими, але і на всі товари та послуги. Слід зазначити, що захист прав на загальновідомий товарний знак регулюється не лише національними правовими нормами, а й міжнародними, а саме Паризькою конвенцією з охорони промислової власності, Угодою з торговельних аспектів інтелектуального права власності 1994 р., а також Законом України.

Відповідно до Закону охорона прав на добре відому торговельну марку здійснюється згідно із статтею 6 bis Паризької конвенції, Закону на підставі визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою або судом («Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», 1993). Отож нашим завданням є визначити, що входить в поняття охорони добре відомої торговельної марки, а що відноситься до поняття захисту добре відомої торговельної марки.

Почнемо з того, що, необхідно дослідити поняття «охорона» та «захист», яким чином вони співставляються, розмежовуються та як впливають на наш об'єкт права інтелектуальної власності. Якщо говорити про правову охорону добре відомої торговельної марки, то вона є значно ширшою порівняно з правовою охороною торговельної марки. Це зумовлено значно вищою економічною цінністю добре відомої торговельної марки. Не зважаючи на те, що визначення понять «правовий захист» і «правова охорона» використовуються досить широко, чіткого розмежування між ними немає. Я. Вавженчук, який досліджував співвідношення понять «охорона» та «захист» у трудовому праві дійшов до висновку, що чіткого розмежування між цими поняттями не має. На його думку, одні вчені ототожнюють дані поняття, інші ж – охорону відносять до здійснення захисних функцій осіб, права яких порушено [240]. Д.

Кушерець, досліджуючи питання охорони та захисту права власності у зобов'язальному праві, зазначає, що охорона відіграє роль при заключенні договірних зобов'язань, наприклад, заключення договору, що має на меті запобігти порушенням. Захист же виникає при активній фазі, коли необхідно захистити свої права при порушенні умов договору, коли до порушника застосовують приписи чи інші способи забезпечення позову [241].

Варто зазначити, що в законодавстві не визначено чітких понять термінів «охорона» та «захист», їх розмежування між собою, що призводить лише до наукових думок та пояснень даних категорій і цим самим викликає плутанину у термінологічному застосуванні юридичної науки [242].

Хоча для держави основною функцією є охорона та захист прав та законних інтересів її громадян, а також реалізація таких прав [243].

У судовій практиці існує думка, що кожен закон встановлює правила поведінки громадян в залежності від того, які відносини регулює той чи інший правовий акт. Разом із правилами поведінки встановлюються і правила охорони цього об'єкту від неправомірної поведінки. Дослідники С. Булавін і Т. Давидов відзначають, що найчастіше ці терміни використовуються як синоніми або поняття, близькі за змістом до цілей, завдань та методів. У той самий час вчені також іноді не розмежовують ці терміни [244].

Проаналізувавши терміни «охорона» та «захист» Р. Максимович зазначає, що їх об'єднує правова природа та конституційний пріоритет, насамперед особи і громадянина, а також діяльності держави та державних органів, направлених на забезпечення верховенства права. Науковець стверджує, що основна відмінність цих понять полягає у їх призначенні, оскільки об'єктом охорони є права та свободи людини, а захист покликаний на здійснення чогось задля охорони цих прав [245].

На думку Легенченко М. правову охорону слід розглядати як

встановлення правових засобів, вкладених у реалізацію суб'єктивного права та попередження його порушення і правове регулювання цих правовідносин. Дійсно, норми про захист прав становлять лише частину охоронних норм, що включають попередження порушень, та тих, що встановлюють імперативний механізм їх реалізації [246].

Галунько В.В. вважає, що не можна ототожнювати поняття «охорона» і «захист» і підтримує більшість членів наукової спільноти у даному висновку, оскільки «охорона» у юридичному розумінні означає позитивний стан права, спрямований на запобігання порушенню суб'єктивних прав та законних інтересів осіб, відображає статику правовідносин. У свою чергу, «захист» характеризується динамікою шляхом реалізації передбачених законом засобів і форм відновлення правового статусу потерпілого, притягнення винного до юридичної відповідальності та застосовуються тоді, коли суб'єктивне право вже порушено [247]. В.В. Галунко надає детальний аналіз терміну «охорона» зазначаючи, що йому притаманні захист прав та інтересів всіх громадян та утримання від певних дій шляхом загрози суспільною позицією [248].

Додамо, що Директива Ради 2008/114/ЄС від 8 грудня 2008 р. чітко зазначає, що «охорона» та «захист» це єдині поняття, застосовуються до всіх видів діяльності громадян і спрямовані на запобігання порушенню законних прав [249].

Доходимо до позицій, коли вчені вважають і висловлюються, що охорона є ширшим поняттям і включає в свій зміст захист прав та інтересів громадян [240]. Заслугує на увагу і позиція дослідників що охорона встановлює правовий режим, а захист вже застосовується після порушення такого правового режиму [244].

Ходєєва Н.В. доходить до певного висновку, відповідно до якого поняття «охорона права на інформацію про стан свого здоров'я» охоплює поняття «захист права на інформацію про стан свого здоров'я» [250].

Шумов П.В. у своєму дослідженні вказав, що термін «захист» у законодавстві вживається набагато частіше, оскільки питання захисту найбільш гостро постає у момент порушення чи посягань на права. Він вважає, що саме термін «захист» застосовується для визначення активної протидії порушенню прав і зниження негативних наслідків від певних порушень [251].

Риску у співвідношенні охорони та захисту підвела Желіховська Ю.В. Узагальнюючи позиції вчених з питання про співвідношення понять охорони та захисту вона сформулировала такі групи поглядів:

- 1) це різні, але подібні права;
- 2) це різні стадії існування суб'єктивного цивільного права;
- 3) суб'єктивне право на охорону, що включає право на захист;
- 4) право на захист ширше і включає право на охорону.

Таке різноманіття позицій базується на практично однаковому вихідному відношенні: як через охорону, так і через захист права особі дозволяється його належним чином реалізувати, а в разі порушення — відновити право. Можливо, саме це послужило підставою для висновку про те, що характер відмінностей викладених підходів до понять охорони та захист в жодному разі не дозволяє розглядати захист прав як самостійне правове явище по відношенню до охорони прав [252].

У юридичній науці поняття «правового захисту», загалом, трактується неоднозначно. Домінуючою є позиція, яка передбачає характеристику останнього як системи заходів, спрямованих на забезпечення недоторканості права, його здійснення та ліквідацію правопорушень. При цьому, під час визначення права на захист, основний акцент робиться на його державно-правовому характері, що спрямований на відновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку. В даному випадку захист розглядається як функція держави, яка у формі спеціальних заходів спрямована на припинення конкретних

правопорушень, відновлення порушених інтересів або забезпечення умов їх задоволення в інших формах.

Кожура Л.О. поняття "правовий захист" трактує як правову діяльність органів державного управління, що здійснюється на основі адміністративно-правових норм, що підкріплюються системою правових гарантій; суть яких полягає у забезпеченні та захисті правовими засобами прав осіб від протиправних дій із залученням правопорушників до юридичної відповідальності. З аналізу вищевикладеного можна дійти невтішного висновку, що об'єктом правового захисту є порушені законні права, свободи та інтереси фізичних осіб [253].

Гарбузюк К.Г. зазначає, що правову охорону доцільно відрізняти від правового захисту оскільки у них різні функціональне призначення. Аргументом сказаного може бути відома в теорії права думка О. Ф. Скакуна про те, що той самий суб'єкт, наприклад, суд, може охороняти і захищати, або навпаки, тільки захищати, наприклад, адвокат. При цьому об'єкт без охорони не охороняється [244]. І дійсно, охорона без захисту не можлива [254].

З юридичної точки зору та враховуючи той факт, що загальновідомі торговельні марки та відомі бренди є потужними нематеріальними активами для компаній і споживачів, міжнародна правова спільнота вимагає спеціального режиму для так званих «добре відомих торгових марок» у формі додаткового обсягу захисту. У цьому відношенні результати цього дослідження підтверджують зростаючий тиск з боку юридичної спільноти та державних установ щодо посилення законодавства про торговельні марки щодо захисту відомих брендів. На відміну від звичайного законодавства про товарні знаки, захист від розведення поширюється на використання товарного знака, яке не обов'язково може заплутати споживачів щодо виробника продукту. Натомість закон про захист від розведення спрямований на захист достатньо відомих і добре відомих

торговельних марок від втрати єдиної асоціації у свідомості громадськості з певним продуктом, що в кінцевому підсумку впливає на загальний капітал бренду та його фінансову вартість [255].

Канарик Ю.С. зазначає, що важливим кроком для охорони об'єктів права інтелектуальної власності вбачає реєстрацію об'єкта, як торговельної марки [256, С. 34]. Особливою формою державної реєстрації добре відомого торговельного знаку в Україні та іноземних країнах – є її визнання спеціальним компетентним органом, в той час як іншим торговельним маркам необхідно мати ознаку новизни. Якщо брати приклади визнання торговельних марок добре відомими в Україні, то у минулому році компетентним органом визнано наступні торговельні марки: Мороша, Intertool, RedBul, Королівський смак, серед минулих років можемо навести приклади – ukr.net, Rozetka, 1+1, Нова пошта, ТСН та інші.

Підсумовуючи наукові позиції, ми доходимо до думки, що поняття «охорона» та «захист» мають різні юридичні позиції, зокрема охорону надають при реєстрації того чи іншого об'єкта державними установами. Захист же настає при порушенні прав та законних інтересів на зареєстрований об'єкт власника такого об'єкту.

П.Ф. Немеш стосовно правового захисту торговельних марок зазначає, що будь-яке суб'єктивне право має реальне значення для його носія лише за наявності ефективної та злагодженої системи захисту. Тому, питання правового захисту відіграють основоположну роль у дослідженні механізму правової охорони торговельних марок [257, с. 109].

Для всіх торговельних марок охорона настає при здійсненні державної реєстрації торговельної марки, і тільки згодом, коли права власника торговельної марки порушено, він звертається за захистом свого права до судових органів. Однак вказане не є типовим для добре відомої торговельної марки. Особливістю добре відомої торговельної марки є те, що вона набуває статусу охоронного об'єкту права інтелектуальної

власності не з моменту державної реєстрації, а з моменту визнання її в країні. Іноземні джерела вказують на те, щоб довести визнання торгової марки загальновідомою найкращими доказами будуть представлені потенційними ліцензіатами, виробниками, розповсюджувачами товарів такої торгової марки, імпорту, експорту та використання споживачами конкретного товару. Опитування є життєво важливим фактором для встановлення обізнаності громадськості щодо визначення торговельної марки як загальновідомої. Офіс генерального контролера патентів, зразків і торговельних марок Індії підготував керівництво, яке називається чернеткою посібника з товарних знаків із зазначенням важливих факторів для визначення загальновідомості торговельної марки. Серед них є:

1. Знання в громадськості торговельної марки. Ступінь і обсяг просування товарного знака дуже важливий у вирішенні статусу торгової марки як відомої.

2. Обсяг використання торговельної марки. Обсяг продажу також є важливим фактором. Цьому фактору також буде приділено важливе значення при визначенні статусу загальновідомих.

3. Роль реклами. Торговельна марка може стати відомою в дуже короткі терміни використання враховуючи рекламу і технології.

4. Ступінь впізнаваності через рекламу і реєстрація на будь-якій географічній території [237, Р. 241].

Таким чином, правова охорона у добре відомої торговельної марки з'являється з ознакою її відомості.

3.2 Удосконалення системи публічно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні

Ефективне державне управління необхідне для становлення правової держави. В сучасних умовах започатковується встановлення міцної системи охорони й захисту прав інтелектуальної власності, яка була розпочата у

2016 році на меті якої стало не лише прийняття оновленого спеціального законодавства, до якого імплементуються норми Угоди про Асоціацію з ЄС та відповідні європейські стандарти у цій сфері (що було реалізовано у сфері промислової власності наприкінці 2019 – 2020 роках), але й проведення глибокої інституційної реформи, у першу чергу, на рівні виконавчої та судової влади.

Основні засади державного управління розглянуті у працях таких науковців, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Беляєв, Ю. Битяк, О. Боровський, С. Братель, В. Гаращук, І. Голосніченко, А. Гурін, Н. Даньшина, Я. Клейменов, Т. Коломоєць, Є. Кочерін, Д. Лученко, О. Макаренко, О. Маштакова, С. Ністратов, О. Ноздрачов, В. Опришко, І. Пахомов, О. Петришин, В. Писаренко, В. Сіренко, В. Шаповал, В. Шестак та ін.

Значний внесок у дослідження сфери права інтелектуальної власності зробили такі правники, як: Г. Андрощук, Ю. Бошицький, О. Бутнік-Сіверський, Е. Гаврилов, В. Дозорцев, В. Дроб'язко, Р. Еннан, В. Жаров, А. Козинець, Л. Комзюк, Н. Мироненко, Л. Новоселова, О. Орлюк, О. Підпригора, М. Пушкар, О. Світличний, О. Святоцький, О. Харитонова, О. Харитонов, О. Чомахашвілі, О. Штефан та ін.

Окремі питання проблематики контролю у сфері права інтелектуальної власності тією чи іншою мірою досліджували у своїх роботах Є. Булат, Г. Довгань, О. Головова, В. Дмитришин, О. Кадєтова, О. Кашинцева, О. Коротун, М. Паладій, Н. Троцюк. Однак системне дослідження проблем державного управління у сфері права інтелектуальної власності на добре відомі позначення відсутнє.

Про управлінські зміни у сфері інтелектуальної власності нами досліджувалось у підрозділі 2.1, але ми не можемо не згадати про початок таких змін 16 червня 2020 року з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного

органу інтелектуальної власності» № 703-IX та згодом прийняття розпорядження КМУ від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р «Про Національний орган інтелектуальної власності» [131] відтак функції Національного органу інтелектуальної власності покладені на ДП «Український інститут інтелектуальної власності».

Система державної публічно-правової охорони у сфері реалізації права інтелектуальної власності в Україні проходить етап становлення, її складають органи державної влади і посадові особи, наділені загальними чи безпосередніми контрольними повноваженнями стосовно діяльності суб'єктів сфери права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин у вказаній галузі.

Однак, на нашу думку, і думку деяких вчених розбудова національної системи охорони інтелектуальної власності має сприйматися в її комплексному розрізі й не може обмежуватися лише становленням системи та здійсненням ДП «Український інститут інтелектуальної власності» функцій національного органу [258, С. 171].

Дослідники зазначають, що власне управління інтелектуальною власністю фактично обмежується стадією видачі охоронного документа. Крім того, відсутній управлінський механізм, спрямований на вирішення питань, пов'язаних з оцінкою прав використання і введенням їх до господарського обігу, тобто з економічною віддачою (одержанням прибутку чи іншої вигоди), головного, заради чого, власне, і створюються об'єкти інтелектуальної власності [259].

Науковці звертають увагу на вдосконалення процедур захисту правовласників інтелектуальної власності. Зокрема відкритим залишається питання про ефективний державний контроль та координацію дій правоохоронних і контролюючих органів щодо боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності. На думку Капітаненко Н.П. державний контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності виконує такі

основні функції: регулюючу; превентивну; охоронну; інформаційну; стимулюючу; поновлюючу [260, С. 168].

Якщо брати Європейський досвід, то він свідчить про ефективність діяльності спеціалізованого патентного суду, запровадження альтернативних способів вирішення спорів, розробки єдиної методики проведення судових експертиз у справах щодо визнання недійсними охоронних документів, розробки методики визначення збитків.

Крім того, на нашу думку, має існувати відпрацьований механізм взаємодії правоохоронних та контролюючих державних органів для належної правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі ТМ. При цьому деякі нормативні акти містять зазначені механізми, але за своїм змістом вони є важко реалізованими на практиці. Зокрема необхідна взаємодія правоохоронних органів та органів державного контролю щодо виявлення фактів незаконного використання добре відомих ТМ. Однак складністю є той факт, що добре відомі ТМ охороняються не з моменту реєстрації, а з моменту набуття визнання такої марки добре відомою. Відсутній механізм відслідковування такого порушення в Україні. Власник добре відомої ТМ сам на сам лишається з боротьбою та захистом своєї ТМ.

На нашу думку, адміністратор добре відомих торговельних марок УКРНОІВІ, має надавати інформацію уповноваженим правоохоронним органам, що дозволить виявляти незаконне використання ТМ та захистити права інтелектуальної власності власників.

Також необхідно розробити механізми взаємодії УКРНОІВІ з митними органами. Вказане необхідне, оскільки Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону і ведеться Державною Митною службою України не містить такого об'єкта права інтелектуальної власності, як добре відомі торговельні марки, чим є відсутній доступ до такої інформації митників [261]. Вказане необхідно для

того, щоб митні органи могли забезпечити автоматичний захист права інтелектуальної власності на такі об'єкти, хоча ми знаємо що деякі судові рішення не надсилаються до УКРНОІВІ, а відповідно і не вносяться у Перелік. Таким чином Перелік добре відомих торговельних марок є, відносно, не повним.

Отже, реалізуючи частину першу статті 398 Митного кодексу України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників [262]. Однак власники добре відомих ТМ позбавлені такого права, оскільки митний орган не веде реєстру по таким об'єктам права інтелектуальної власності як добре відомі ТМ. Саме тому пропонуємо закріпити обов'язок УКРНОІВІ надавати інформацію по добре відомим ТМ Митним органам. У будь-якому разі, навіть якщо правовласник не подав заяви про отримання захисту права інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України, митні органи мають вживати заходів щодо захисту тих об'єктів права інтелектуальної власності, інформація про які була надана УКРНОІВІ.

Механізм публічно-правової охорони включає в себе систему послідовного виконання організаційних, правових, економічних, статистичних дій, що мають законодавчу основу і мають на меті єдину ціль – впровадження єдиної політики у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності [263, С. 92]. Отже, в даному підрозділі доцільно досліджувати всі перелічені дії на що направлені наші сили.

Капітоненко Н.П. розглядає у сфері реалізації та охорони права інтелектуальної власності зовнішній контроль, відповідно до загально-прийнятої класифікації (парламентський, президентський і судовий) [260]. Про такі притаманні функції ми писали у підрозділі 2.1., однак нами не було

затрунуто внутрішньо-управлінські повноваження безпосереднього державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності у процесі використання об'єктів права інтелектуальної власності наприклад, що покладено на державних інспекторів із питань інтелектуальної власності (далі – державний інспектор).

Інститут Державних інспекторів з питань інтелектуальної власності запроваджений ще у 2002 році, метою його створення є здійснення нагляду за законністю використання суб'єктами господарювання об'єктів права інтелектуальної власності. Проте тільки у 2018 році при Кабінеті Міністрів України розпочала роботу Рада з питань інтелектуальної власності, яка на своєму першому засіданні обговорила можливість створення нового інституту Державних інспекторів з питань інтелектуальної власності [264, С. 80]

Державний інспектор є посадовою особою Мінекономіки, призначається на посаду та звільняється з посади державним секретарем Мінекономіки, державний контроль здійснює шляхом проведення планових, позапланових перевірок діяльності суб'єктів господарювання, огляду речей в установленому законом порядку. План проведення перевірок затверджується Мінекономіки. Приписи державного інспектора про усунення виявлених порушень можуть бути оскаржені до Мінекономіки або до суду в порядку, визначеному законодавством [265].

На офіційному веб-сайті Мінекономіки розміщено низку документів, якими передбачено здійснення державного нагляду (контролю) у сфері інтелектуальної власності державними інспекторами:

- Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»;
- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України»;

- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України»;

- наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.01.2019 № 96 “Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб’єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб’єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 152/33123 від 12.02.2019 [266].

Актуальність питання поновлення діяльності вказаної інституції обумовлена багатьма чинниками. Державні інспектори з питань інтелектуальної власності наділені повноваженнями здійснювати контроль за дотриманням суб’єктами господарювання відповідно до вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності у порядку, встановленому законодавством, та вживати превентивні заходи до припинення незаконного обігу товарів, вироблених з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема вилучення з обігу контрафактних об’єктів, баз даних, вироблених чи імпортованих з порушенням вимог законодавства, а також обладнання і сировини для вироблення дисків і матриць [267, С. 17-18].

Також інспектори відповідно до статей 221, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) складають та подають органам, уповноваженим розглядати справи про адміністративні правопорушення, протоколи та матеріали про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 51-2 (порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності), 164-13(порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування), 164-17 (Порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет), 164-18 (Наведення завідомо недостовірної інформації у заявах про припинення авторського права і (або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет) та 186-7 (Недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника документів) КУпАП [268].

І саме основне, що здійснення повноважень державними інспекторами передбачає співпрацю з контролюючими та правоохоронними органами влади (МВС, СБУ, ДПС) для припинення правопорушень, застосування стягнень чи покарань, передбачених законодавством [269, С. 18].

Позитивно оцінюючи норми з відновлення роботи державних інспекторів ми з обережністю ставимося до правового статусу таких інспекторів. Міністерство економічного розвитку і торгівлі видало наказ від 27.03.2019 р. № 518, за яким повноваження державних інспекторів з питань інтелектуальної власності виконуються посадовими особами Міністерства економічного розвитку і торгівлі [269]. В результаті, повноваження покладені на посадових осіб – співробітників департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Чи зможуть сім посадових осіб Мінекономіки здійснювати якісний державний контроль за дотриманням суб'єктами правовідносин

законодавства у сфері інтелектуальної власності [267, С. 18].

Мова йде про те, що таких посадових осіб досить мало, щоб якісно виконувати повноваження, покладені на державних інспекторів по всій території України. Крім того, таке покладання обов'язків не знімає із посадових осіб виконання своїх основних повноважень. Про вказане зазначали і ряд науковців [270, с. 57].

Відповідно до Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності його сфера контролю обмежується сферою дії лише декількох Законів України, а саме: “Про авторське право і суміжні права”, “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних”, “Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування”. Отже, доцільно доповнити Положення зазначенням тих складників сфери інтелектуальної власності, здійснення державного контролю щодо яких державним інспектором з питань інтелектуальної власності не передбачено нормами чинного підзаконного нормативно-правового акту. Вказане стосується не лише торговельних марок, але й добре відомих торговельних марок.

Отже, можна цілком обґрунтовано вести мову про те, що Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності потребує значних доопрацювань з подальшим затвердженням в новій редакції.

Аналізуючи не лише Положення про державних інспекторів, але й КпАП в частині повноважень інспекторів щодо публічно-правової охорони добре відомих ТМ, ми дійшли наступних висновків. Відповідно до ст. 256 КпАП України державні інспектори з питань інтелектуальної власності мають право складати адміністративні протоколи про порушення прав інтелектуальної власності (статті 51-2, 164-13, 164-17, 164-18, стаття 186-7

- у частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника патентних документів) [268]. Одержувачами обов'язкового безоплатного примірника видань і аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції України згідно постанови КМУ від 10 травня 2002 р. № 608 Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Державний комітет телебачення і радіомовлення, Національна бібліотека імені В.І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека, Книжкова палата, Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника Одеська державна наукова бібліотека імені М. Горького Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека імені І. Франка, Автономна Республіка Крим Державна науково-технічна бібліотека Державна історична бібліотека Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук Державна медична бібліотека Центральна державна науково-технічна бібліотека гірничо-металургійного комплексу Державна бібліотека для дітей Державна бібліотека для юнацтва Державна науково-педагогічна бібліотека Національна юридична бібліотека Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В.Г. Заболотного Центральна бібліотека імені М. Островського Українського товариства сліпих Республіканський комітет по інформації Автономної Республіки Крим, обласні управління у справах преси та інформації Національний автоматизований інформаційний фонд стандартів Універсальні обласні бібліотеки Державні центри науково-технічної та економічної інформації Конституційний Суд України, Національний центр Олександра Довженка Мінкультури Центральний державний кіно фото архів [271].

Таким чином, адміністративні протоколи про незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняються законом (ст. 51-2 КпАП України) мають право складати лише державні інспектори сільськогосподарства. Однак до реформи системи центральних органів виконавчої влади такі повноваження здійснювали інспектори Державної сільськогосподарської інспекції. Але після прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 останній та територіальні органи, що входять до структури, були ліквідовані [272, С. 57].

Таким чином законодавець розпорошив та втратив частину юрисдикційних повноважень державних інспекторів щодо фіксування порушень у сфері права інтелектуальної власності, що є належним доказом в судових інстанціях про порушення права на об'єкт інтелектуальної власності. Дане повноваження легковажно розтрачено законодавцем і тому вкрай необхідно його поновити.

В аспекті євроінтеграційних процесів уявляється доречним досвід реформування інституту інспекторів інтелектуальної власності, набутий у Чехії. Зокрема, Чеська торгова інспекція (Czech Trade Inspection Authority, далі - СТІА) є адміністративною державною установою, яка підпадає під юрисдикцію Міністерства промисловості та торгівлі Чеської Республіки, генеральний директор якої призначається міністром промисловості та торгівлі. СТІА була створена відповідно до Закону № 64/1986 Coll. «Про Чеську комерційну інспекцію» і є правонаступником колишньої Державної торгової інспекції. До її складу входять Центральна інспекція та Регіональні галузеві інспекції, штаб квартири яких знаходиться у великих регіональних містах [273, С. 365]. Рівень успішності інспекцій, у яких було виявлено товари, що порушують певні права ІВ, становив 26,10%. Крім того, зазначений закон № 64/1986, визначає ініціативи, на підставі яких СТІА

уповноважена проводити перевірки певних порушень прав ІВ, способи отримання документації для оцінки автентичності товарів та обов'язок повідомляти про результат перевірки особу, з ініціативи якої була проведена перевірка [273, С. 366].

У сучасну епоху безмежних онлайн-ринкових платформ і веб-сайтів електронної комерції боротьба з наявністю підробок у багатьох країнах і порушенням прав інтелектуальної власності є величезним завданням. Судові витрати та управлінські ресурси для захисту таких прав часто переважають засіб правового захисту, навіть якщо воно доступне або можливо. Наприклад, Дінгра Дж досліджує поточний стан зацікавлених сторін в забезпеченні захисту законних прав власників торгових марок, в тому числі добре відомих, включаючи заохочення інновацій за допомогою ефективного законодавства [274]. Щодо спеціальних захисних органів з питань інтелектуальної власності, то вони існують у різних країнах світу. Уніфікованою політикою вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності та єдиним засобом правового захисту для власників торгових марок і прав інтелектуальної власності Дінгра Дж вважає реєстрацію скарги у Всесвітній організації інтелектуальної власності (WOIB) або регіональному відділі вирішення спорів [274]. Маганья Руфіно досліджував охорону відомих та загальновідомих торговельних марок в Андському співтоваристві [275]. Андське співтовариство - (група, пакт; ісп. Comunidad andina, CAN, або англ. Andean Community of Nations, ACN) — регіональне соціально-економічне співтовариство країн Латинської Америки: Болівія, Колумбія, Еквадор і Перу, що створено в результаті підписання Картахенської угоди від 26 травня 1969 року [276].

Відтак, члени співтовариства включили процедуру декларування (реєстрації) невідомої торгової марки, щоб зацікавлені сторони могли надати всілякі докази, щоб підтвердити знання своєї торгової марки в секторі, до якого вони в основному спрямовують свою пропозицію, щоб

отримати таку декларацію (реєстрацію) САН з метою надання їм юридичної визначеності відомості їх бренду перед будь-якою державою-членом. Декларація (реєстрація) має бути тимчасовою (пропонується п'ять років) і підлягає продовженню, якщо власник доведе, що умови, які призвели до її подання, все ще залишаються в силі, тобто торгова марка відома сектору чи широкій громадськості [276, С. 216].

Держави-члени САН надають захист знаку від використання або реєстрації того самого бренду третьою стороною на тих самих або подібних продуктах або послугах безпосередньо без необхідності власника загальновідомої торгової марки надати будь-який тип доказів. У випадку, якщо використання або реєстрація третьою стороною стосується неідентичної, але схожої торговельної марки, тоді власник добре відомої торгової марки повинен довести припущення про подібність або подібність у певному ступені плутанини для громадськості - між торговельними марками, що конфліктують для того, щоб отримати захист [275, С. 216].

Для прикладу, у Франції у 1948 р. створено організацію, що представляє інтереси селекціонерів сортів рослин, франц. – Société Coopérative d'Intérêt Agricole des Sélectionneurs Obtenteurs de Variétés Végétales (далі – SICASOV). Ця організація займається захистом прав селекціонерів, в тому числі збором роялті в Республіці Франція. Гасло SICASOV: «Ми діємо від Вашого імені, щоб захистити Ваші права на сорти і винаходи біотехнологій» [277, С.140]. Вказана організація діє до сьогодні і основна її діяльність пов'язана з охороною і захистом прав селекціонерів за менших витрат завдяки налагодженій та взаємовигідній співпраці. Ця організація здійснює внесок у фінансування досліджень, постійно адаптує різноманітні ліцензійні угоди, що накладаються на селекціонерів, виконує управління французькими або іноземними сортами у Франції, Європі та у світі. Її діяльність також вигідна власникам ліцензій завдяки централізації і спрощення обміну даними з селекціонерами, та дотримання нормальних

умов конкуренції між власниками ліцензій, завдяки всім елементам управління SICASOV [277, С. 142].

Саме з метою захисту прав на добре відомі торговельні марки доцільно розглядати модель створення громадської організації по захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності із співпрацею з державними міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та захистом прав в судах України.

Сучасні показники функціонування сфери інтелектуальної власності відображають результати роботи в таких напрямках, як подання заявок на об'єкти інтелектуальної власності, їх розгляд та реєстрація охоронних документів, внесення даних до державних реєстрів щодо розпорядження майновими правами. До цього переліку також входять заходи із захисту прав інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичне забезпечення цієї діяльності, розвиток і впровадження інформаційних технологій, вирішення спорів, пов'язаних із правами інтелектуальної власності, розширення знань у цій сфері та доступ до даних про використання відповідних прав [278].

Показники, пов'язані зі світовими об'єктами інтелектуальної власності, відображають динаміку подання та розгляду заявок як за національною, так і за міжнародною процедурами. З моменту становлення систем інтелектуальної власності в Україні моніторинг діяльності, пов'язаної з реєстрацією прав на об'єкти інтелектуальної власності (крім сортів рослин), захистом прав у цій сфері, інформаційно-аналітичним забезпеченням та розвитком інформаційних технологій, створенням Міністерства економіки України.

Статистичні дані, які складаються з місячних, квартальних, річних та загальних звітів, опубліковані на офіційному веб порталі Мінекономіки. Вони широко використовуються як довідковий матеріал для складання статистичних звітів і проведення досліджень, пов'язаних із функціонуванням систем інтелектуальної власності.

Проблема недобросовісного набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності залишається актуальною. Це стосується ситуацій, коли заявки на промислові зразки, корисні моделі (які отримують охоронні документи за результатами лише формальної експертизи), а також на торговельні марки подаються з метою подальшого зловживання цими правами. Такі дії перешкоджають веденню господарської діяльності реальних виробників і обмежують доступ оригінальної продукції на ринок України.

У цьому контексті важливим напрямом удосконалення інфраструктури державного управління у сфері інтелектуальної власності є організація та проведення освітніх заходів, спрямованих на підвищення обізнаності в цій сфері, що забезпечується зусиллями держави [127].

У 2019 році Україна увійшла до переліку країн, з якими Всесвітня організація інтелектуальної власності уклала Меморандуми щодо створення Національного навчального центру з інтелектуальної власності. Це було важливим кроком для створення Академії інтелектуальної власності (далі — Академія) за сприяння ВОІВ в Україні. Національною установою, відповідальною за виконання Меморандуму 2019 року визначено Державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності», структурним підрозділом якого й виступала Академія. У зв'язку з реорганізацією державної організації відповідний функціонал щодо забезпечення виконання міжнародних зобов'язань було покладено на Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (далі — Укрпатент), у структурі якого функції Національного навчального центру інтелектуальної власності виконував відділ навчальних програм та забезпечення просвітницьких заходів, з 01 липня 2021 р. реорганізований у відділення «Академія інтелектуальної власності» [279].

Незважаючи на значні зусилля, Україна, наприкінці 2020 р. потрапила до списку країн, які порушують права інтелектуальної власності та завдають цим шкоду економічним інтересам Євросоюзу. Така інформація

міститься у річній доповіді Єврокомісії щодо захисту та забезпечення прав інтелектуальної власності у третіх країнах, яка оприлюднена на сайті Єврокомісії. Україну внесли до країн другого пріоритету після Китаю. За доповіддю EUIPO-OECD (OECD – Організація економічного співробітництва та розвитку) від 2018 року, Україна залишається країною транзиту підробленої та піратської продукції в таких секторах як харчова промисловість, годинники, ювелірні прикраси, іграшки, одяг, фотографічне та медичне обладнання [280]. Вказане є свідченням потреби подальшого реформування національної системи законодавства, прийняття та реалізації відповідної Стратегії [281, с. 222].

Підвищення правової культури суспільства тісно пов'язане з покращенням якості нормотворчості у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Це превентивний захід, який поєднує правові та ідеологічні аспекти, спрямовані на запобігання правопорушенням у цій сфері.

До ключових ідеологічних заходів, спрямованих на вдосконалення інфраструктури публічного управління у сфері інтелектуальної власності, можна віднести такі:

- формування правової культури суспільства у питанні охорони прав інтелектуальної власності;
- проведення інформаційних кампаній для забезпечення базових знань про права інтелектуальної власності та механізми їх захисту;
- створення навчальних і методичних матеріалів для підвищення обізнаності;
- розвиток конструктивного діалогу між авторами, науковцями та представниками бізнесу щодо актуальних проблем у цій сфері;
- організація публічних обговорень щодо викликів охорони інтелектуальної власності;
- висвітлення у медіа судових справ, пов'язаних із порушенням цих прав;

- інформування громадськості про адміністративні санкції та інші заходи правового впливу за такі порушення;
- проведення просвітницьких заходів, зокрема конференцій, семінарів, конкурсів, курсів підвищення кваліфікації та літніх шкіл;
- використання медіа та інтернет-ресурсів для формування поважного ставлення до об'єктів інтелектуальної власності.

Такі заходи спрямовані на формування суспільної поваги до інтелектуальної власності, підвищення обізнаності та розвитку культури у цій сфері [127].

У площині взаємодії інтелектуальної власності та конкурентоспроможності підприємства існує низка проблем, що потребують вирішення, зокрема:

- неповнота аналізу результатів впровадження інновацій в господарську діяльність підприємств;
- недостатній ступінь правової захищеності інтелектуальної власності в країні; — недостатній рівень свідомості суб'єктів господарювання відносно використання об'єктів інтелектуальної власності;
- недосконалість системи державного регулювання ринку інтелектуальної власності та ін. [282, с. 53].

Сьогодні існує проблема формулювання цілісної державної політики щодо освіти в сфері інтелектуальної власності, яка відповідає сучасним викликам, а одним із напрямків розвитку державної політики в освітній сфері є формування молодими людьми навичок дотримання прав інтелектуальної власності та попередження відповідних порушень у зазначеній галузі. Вважаємо, що така програма має бути елементом комплексної програми по підвищенню рівня правової культури населення, а освіта у сфері інтелектуальної власності одним із напрямків по формуванню правової культури споживання інтелектуального продукту

[281, с. 222].

Для досягнення мети щодо підвищення рівня освіти в сфері інтелектуальної власності вважається доцільним залучати ресурси і можливості Всесвітньої організації інтелектуальної власності, наукових установ, закладів освіти, шкіл, громадських організацій через систему неформальної освіти та проведення відповідних право освітніх кампаній у школах та інших навчальних установах. При проведенні даної діяльності доречно використовувати як напрацювання національних наукових шкіл та відомих науковців у сфері інтелектуальної власності, так і програми підтримки освіти в сфері ІВ, які розроблені ВОІВ та національними стратегіями.

Так, наприклад, ініціатива Всесвітньої організації інтелектуальної власності і юридичного факультету Гарвардського університету щодо створення нової освітньої програми з поглибленого вивчення інтелектуальної власності під назвою PatentX спрямована на вивчення патентного права у зв'язку з глобальною охороною здоров'я.

Створення патентних курсів, пов'язаних з безпековою сферою екологічного чи інфраструктурного характеру матиме не лише теоретичне, але і практичне значення для України на наступний період розвитку, адже одним із основних завдань патентної системи є сприяння технічним інноваціям шляхом створення стимулів для навчання, поширення технічної інформації та сприяння передачі технології [283, С. 40].

Створена Академія інтелектуальної власності наразі забезпечує розробку та поширення навчальних матеріалів у сфері інтелектуальної власності, публікації з актуальних питань сфери та ініціює проведення круглих столів для об'єднання науковців та експертів з питань розвитку інтелектуальної власності в Україні. Отже, наразі Академія перебуває на етапі становлення. Для забезпечення виконання міжнародних зобов'язань у сфері інтелектуальної власності, зокрема в частині розвитку культури та

освіти, важливим є розвиток таких напрямків. По-перше, забезпечення інформаційних матеріалів для формування культури в наймолодшого покоління українців — дитячої аудиторії. По-друге, забезпечення набуття базових знань та навичок дітей шкільного віку, в частині опанування базових понять з права інтелектуальної власності, прав та обов'язків творців та споживачів об'єктів інтелектуальної власності. По-третє, забезпечення розробки та впровадження спеціальних програм для представників органів державної влади, новаторів та представників креативних індустрій. Місією функціонування та розвитку Академії є створення можливостей для навчання інтелектуальної власності впродовж життя, що частково сприятиме розвитку культури та освіти з інтелектуальної власності в Україні, сприятиме зменшенню рівню порушень у сфері інтелектуальної власності та підвищенню індексу креативності серед інших країн світу [284, С. 35-36].

Відома вчена у галузі інтелектуальної власності а наразі керівник офісу НОІВ Орлюк О.П., стверджує, що «до розуміння інтелектуальної власності слід підходити уже на рівні шкільної освіти, якщо не раніш», а отримання знань з інтелектуальної власності студентами різних спеціальностей та безпосередньо набуття компетентності з інтелектуальної власності у системі вищої освіти сприятиме поєднанню освіти з наукою та виробництвом для підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та інноваційного розвитку України, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та стати висококваліфікованими фахівцями [285].

Орлюк О.П. щодо удосконалення публічно-правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності вказує на удосконалення таких чинників, як:

-підтримку інноваційного середовища та інноваційної діяльності механізмами правової охорони інтелектуальної власності;

-укріплення патентного портфелю, підвищення якості патентів, забезпечення інтересів власника охоронного документи завдяки сильній патентній охороні, сприяння конкуренції;

- підвищення конкурентоспроможності на товарних ринках; усунення монополії, що надається охоронними документами низької якості;

- проведення політики зацікавлення національного заявника у патентуванні технологій, обладнання тощо;

- підтримка національного заявника у просуванні у зарубіжному патентуванні;

- зниження витрат бюджетних коштів на державні закупівлі у сфері трансферу технологій, підвищення ефективності їх витрачання; здійснення закупівель, у першу чергу, міжнародних, за справедливою ціною;

- припинення офшоризації національної економіки, здійснюваної за допомогою механізмів патентування;

- виведення креативних індустрій в простір правової охорони інтелектуальної власності;

- впровадження політики єдиного вікна; скорочення строків розгляду заявок та видачі охоронних документів (патентів, свідоцтв);

- формування та розбудова високопрофесійного кадрового складу національної системи правової охорони інтелектуальної власності;

- розбудова ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності;

- популяризація інтелектуальної власності; активізація освітньої компоненти [286, С. 175].

18 грудня 2023 року УКРНОІВІ оголосила про початок приймання пропозицій щодо кандидатур до складу Наглядової ради:

- від громадських організацій представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених);
- від міжнародних та/або регіональних організацій у сфері інтелектуальної власності [287].

Нагадуємо, що Наглядова рада УКРНОІВІ є наглядовим органом УКРНОІВІ, що діє в межах компетенції, визначеної Законами України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про правову охорону географічних зазначень”, “Про авторське право і суміжні права”, Статутом УКРНОІВІ, та на підставі Положення [288].

Наглядова рада формується у складі: двох представників Верховної Ради України; двох представників Уповноваженого органу управління; 2 одного представника Міністерства освіти і науки України; одного представника громадських організацій представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених); одного представника Національної академії правових наук України. До складу наглядової ради можуть входити два представники від міжнародних та/або регіональних організацій у сфері інтелектуальної власності з правом дорадчого голосу.

Законодавство не визначає детально вимог щодо членів наглядової ради, однак вводить певні обмеження для члена наглядової ради, визначені Положення. Наприклад, 1) вища освіта ступеня не нижче магістра за спеціальностями “Право”, “Економіка”, “Облік і оподаткування”, “Фінанси”, “Менеджмент”, “Публічне управління та адміністрування” тощо; 2) стаж роботи на керівних посадах не менше ніж три роки або державної служби чи прирівняної до неї служби не менше ніж три роки; 3) відсутність непогашеної або незнятої в установленому законодавством

порядку судимості; 3 4) відсутність адміністративних стягнень за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення [288].

І.В. Лукач і В.Д. Фірсанова вважають, що через те, що наглядова рада за своєю природою є колегіальним органом, мінімальна кількість членів наглядової ради має становити три особи. Існування відповідного органу в товаристві з кількістю учасників менше ніж п'ять у багатьох випадках може виявитись недоцільним [289, с. 160].

Окремо заслуговує уваги питання оплати праці членам наглядової ради. Цивільно-правовий договір, який укладається з членом наглядової ради, може бути оплатним чи безоплатним. Однак науковці вказують, що диференціація в оплаті праці може призвести до різного роду зловживань із боку учасників наглядової ради, тому пропонується встановлювати оплату єдиного розміру для всіх [289, с. 161]. Не погоджуємось із наведеною думкою, вважаємо, що оплата членів наглядової ради має вираховуватись, перш за все, з урахуванням кваліфікації певної особи, що є особливо актуальним також під час призначення незалежних членів до наглядової ради.

Оплата праці членів наглядової ради потребує деталізації та уточнення, оскільки система прав та обов'язків, а також гарантій передбачених цивільним законодавством та трудовим законодавством суттєво відрізняється, що цілком очевидно вплине на належний функціонал цього органу, тому в подальшому законодавцю доцільно звернути увагу на можливості розширення та деталізації переліку повноважень наглядової ради в із запровадженням єдиної уніфікованої системи організації роботи цього органу та механізмів правового забезпечення їх ефективної діяльності [290, С. 39].

Ми не можемо ігнорувати ключову роль наглядової ради як центрального органу дворівневої системи управління. Зокрема, коли мова йде про захист прав юридичної особи публічного права та реалізацію її

інтересів. Насправді, компетенція та обов'язки наглядової ради є досить обширними та багатограними. Наглядова рада є органом правління в дворівневій моделі підприємства. До її завдань входить: здійснення нагляду за фінансово-господарською діяльністю УКРНОІВІ, виконанням кошторису УКРНОІВІ, використанням коштів, що формуються з надходжень від справляння зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності [288]. Враховуючи цю широку гаму обов'язків та компетенцій, важливість та роль наглядової ради в сучасних умовах господарювання не може бути недооцінена, оскільки вона є важливим інструментом у забезпеченні стабільності, прозорості та ефективності фінансово-господарського управління. З урахуванням ключової ролі наглядової ради у дворівневій моделі управління та широкого спектру її обов'язків, з'являється інша дилема, що стосується сприйняття цього органу серед виконавчих керівників компанії. Незважаючи на те, що наглядова рада відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності, прозорості та ефективності управління, в деяких випадках її сприймають як перешкоду в процесі прийняття рішень [291, С. 269].

Питанням аналізу методів відбору працівників приділяли увагу наступні науковці – Баран Р.Я., Романчукевич М.Й. [292], Павленко К. О., Шульгіна Т. С. [293] та інші.

Реалізація кадрового забезпечення суб'єктів корпоративного управління, а саме членів наглядових рад - комплекс дій, спрямований на пошук, оцінювання та залучення необхідного кількісного та якісного складу працівників з метою проведення інтелектуальної праці для досягнення цільових орієнтирів у довгостроковій перспективі. Проте, законодавство України не містить конкретних вимог щодо визначення методів пошуку претендентів на посади членів наглядової ради.

Члени наглядової ради повинні мати бездоганну репутацію, а також знання, навички і досвід, необхідні наглядовій раді для ефективного виконання своїх функцій.

Оцінювання кандидатів у Наглядову раду можна проводити за допомогою нетрадиційних методів відбору персоналу. Саме вони дають можливість оцінити гнучкість мислення кандидата, перевірити його здатність до адаптування знань та вже отриманих навичок, оцінити здібності до творчості та самовираження, перевірити його вміння працювати у стресових ситуаціях та під тиском, що важливо в умовах сьогодення [292].

До нетрадиційних методів відбору персоналу науковці відносять: структурована співбесіда, case-інтерв'ю, провокаційне інтерв'ю, проєктивне інтерв'ю, brainteaser- інтерв'ю, стресове інтерв'ю [194, С. 178].

Всього передбачено 11 кандидатів у члени Наглядової ради. Кадрове забезпечення претендентів на посаду членів наглядової ради – це комплекс дій, що включає в себе пошук, оцінювання та залучення, і не існує універсальної методики або інструментів пошуку претендентів. Для формування висококваліфікованого та ефективного колективу відповідальних членів наглядових рад, вважаємо за доцільне розглянути можливість використання нетрадиційних методів відбору претендентів. І хоча члени наглядової ради виконують свої обов'язки на громадських засадах все ж таки вважаємо, що додаткова оплата буде впливати ефективнішу роботу членів ради.

Висновки до розділу 3

Дослідження проблем захисту добре відомих торговельних марок та шляхів вдосконалення публічно-правової хорони прав інтелектуальної власності дало змогу сформулювати такі висновки:

- розкрито поняття «охорони» та «захисту» прав на добре відому торговельну марку; доведено, що законодавець розмежував поняття «охорони» та «захисту» суб'єктивних прав на добре відому торговельну марку шляхом виникнення правової охорони з появою ознаки її відомості, а правового захисту – із зверненням до Апеляційної палати НОІВ або до суду будь-якої спеціалізації з визнання такої торговельної марки добре відомою (та відшкодування понесених збитків в разі звернення до суду). Таким чином, правова охорона у добре відомої торговельної марки з'являється з ознакою її відомості, а правовий захист здійснюється на підставі винесення рішень компетентних органів.

- сформульовано основні положення концепції вдосконалення державного управління інтелектуальною власністю шляхом вдосконалення організаційної складової механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що включає сукупність органів державного управління, які створені для реалізації цілей та завдань з питань охорони та захисту прав інтелектуальної власності, та наділені для цього відповідними функціями;

- проаналізовано та доведено ефективність діяльності державних інспекторів з питань інтелектуальної власності повноваження яких втрачені при проведенні адміністративної реформи. Тому виникає гостра необхідність в поновленні таких повноважень шляхом визначення їх завдань через прийняття державно-управлінських рішень;

доведено, що стимулювання інтелектуальної (інноваційної) діяльності є окремими публічно-управлінськими функціями, які полягають в реалізації державно-управлінських завдань, пов'язаних із відносинами щодо створення умов для провадження інтелектуальної (інноваційної) діяльності і в свою чергу забезпечення належного рівня правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, а також запобігання порушенням прав інтелектуальної власності.

охорона та захист інтелектуальної власності є окремими державно-управлінськими функціями, які полягають в реалізації державно-управлінських завдань, пов'язаних із відносинами щодо створення умов для провадження інтелектуальної (інноваційної) діяльності, забезпечення належного рівня правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, а також запобігання порушенням прав інтелектуальної власності, їх виявлення та покарання за них

- функціонування організаційної та правової складових організаційно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності відбувається на низькому рівні і тому потребує кропіткої роботи по його удосконаленню та подальшому науковому дослідженню.

- з'ясовано, що проведення реформи законодавства інтелектуальної власності зумовлено зобов'язаннями згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом. Але не всі заплановані в межах реформи заходи реалізовані, тому серед напрямків удосконалення публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі торговельні марки необхідно:

- 1) закріплення на законодавчому рівні понять «охорона добре відомої торговельної марки» та «захист добре відомої торговельної марки», що відповідає європейським стандартам захисту прав людини;

- 2) прийняття спеціального законодавчого акта з метою правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні;

- 3) удосконалити взаємодію суб'єктів публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності у частині добре відомого позначення;

4) удосконалення взаємодії суб'єктів публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі торговельні марки шляхом взаємодії працівників НОІВ та органів Державної митної служби України щодо внесення інформації до Митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності з метою забезпечення митними органами автоматичного захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення під час переміщення товарів через митний кордон України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне та практичне узагальнення особливостей публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні. Сформульовано низку практичних та теоретичних висновків, пропозицій та способів удосконалення охорони добре відомого позначення в Україні.

1. З'ясовано правовий потенціал понять: «контроль», «публічний контроль», «охорона», «правова охорона», «міжнародний контроль» завдяки якому особа може використати право як інструмент для досягнення законних цілей і забезпечення справедливості. Розроблено авторське поняття «публічно-правова охорона добре відомого позначення в Україні» - під яким запропоновано розуміти діяльність спеціально уповноважених державою суб'єктів, які забезпечують правомірне використання, охорону, захист та розвиток добре відомих торговельних марок, що має свої особливості, які знаходять відображення в об'єктах та суб'єктах такої охорони, захисту та заходах реалізації, її межах.

2. Визначено суб'єктів публічно-правової охорони добре відомого позначення, досліджено їх права та обов'язки. Під цим поняттям слід розуміти державні органи та установи, які наділені конституційними повноваженнями щодо встановлення: факту публічності торговельної марки, факту порушення права особи (юридичної особи), якій належить ця торговельна марка в будь-якій формі, застосування будь-якої форми фіксування та/або припинення порушення такого права.

З'ясовано взаємодію суб'єктів, що здійснюють публічно-правову охорону прав на добре відомі позначення та проведена класифікація суб'єктів публічного контролю за обсягом повноважень у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення серед яких виділено дві загальні групи:

1. Перша група включає органи загальної компетенції — Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та Президента України, які створюють нормативну базу та забезпечують верховенство права в сфері охорони інтелектуальної власності.

2. Друга група охоплює спеціалізовані органи, уповноважені здійснювати безпосередній правовий захист об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі добре відомих позначень і до них належить Міністерство економіки України, яке відіграє ключову роль оскільки є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. Міністерство внутрішніх справ — забезпечує захист прав інтелектуальної власності шляхом протидії злочинності стосовно незаконного використання таких об'єктів; Міністерство юстиції України — головний орган який виконує координаційну роль у досліджуваних галузях; Департамент захисту економіки Національної поліції України, будучи у підпорядкуванні МВС безпосередньо протидіє злочинності в сфері інтелектуальної власності й на об'єкти в області медицини та біотехнологій; Державна Фіскальна Служба України здійснює захист прав на об'єкти інтелектуальної власності під час проведення зовнішньоекономічної діяльності, вживаючи необхідних заходів, спрямованих на недопущення переміщення через митний кордон країни заборонених медичних й біотехнологічних товарів, а також проводять перевірку на предмет наявності ліцензій на здійснення всіх видів господарської діяльності, патентів на винаходи й корисні моделі в області біотехнологій і медицини; Антимонопольний комітет розглядає питання про порушення

антимонопольного та конкурентного законодавства, ухвалюючи рішення про припинення порушень, які є обов'язковими для виконання.

Здійснена класифікація суб'єктів публічного контролю у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення за такими критеріями:

- організаційно-правовою формою;
- правовими підставами діяльності;
- рівнем здійснення контролю;
- характером ініціативи.

3. Встановлено, що в основі інституту забезпечення публічного-правової охорони за добре відомими позначеннями знаходиться розгалужена система нормативно-правових актів різної юридичної сили, які визначають: 1) загальні питання охорони коли з'являється ознака їх загальної відомості, тобто коли вони стають відомими в країні для споживачів без здійснення державної реєстрації цієї марки; 2) концептуально-стратегічні засади запровадження заходів убезпечення добре відомих позначень; 3) порядок здійснення та правовий статус суб'єктів публічної охорони добре відомого позначення.

4. Розкрито зміст адміністративного провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою НОІВІ реалізуючи завдання й функції держави в одній із конституційних форм діяльності. Виділено та класифіковано такі стадії проваджень Апеляційної палати НОІВІ: - провадження стосовно визнання торговельної марки добре відомою в Україні; - прийняття рішення Апеляційної палати НОІВІ; - оскарження рішення Апеляційної палати НОІВІ в суді. Доведено, що другорядними стадіями Апеляційної палати НОІВІ вважаються: провадження щодо заперечення та апеляційної заяви.

5. Встановлено проблеми застосування проваджень судами, способів захисту добре відомих торговельних марок та наголошено на актуальності

діяльності Спеціалізованого суду. Запропоновано внесення змін до ГПК України в частині дотримання основного Закону щодо отримання інформації НОІВ з метою забезпечення достовірного ведення переліку добре відомих торговельних марок.

6. Сформовано низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні, які мають бути спрямовані на:

- вдосконалення організаційної складової механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що включає сукупність органів державного управління, які створені для реалізації цілей та завдань з питань охорони та захисту прав інтелектуальної власності, та наділені для цього відповідними функціями;

- ефективності діяльності державних інспекторів з питань інтелектуальної власності повноваження яких втрачені при проведенні адміністративної реформи, зокрема поновленні таких повноважень шляхом визначення їх завдань через прийняття державно-управлінських рішень;

- взаємодії працівників НОІВ та органів Державної митної служби України щодо внесення інформації до Митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності з метою забезпечення митними органами автоматичного захисту прав інтелектуальної власності на добре відомі позначення під час переміщення товарів через митний кордон України.

7. З'ясовано, що проведення реформи законодавства інтелектуальної власності зумовлено зобов'язаннями згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом. Але не всі заплановані в межах реформи заходи реалізовані, тому серед напрямків удосконалення публічно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі на добре відомі торговельні марки необхідно:

1) закріплення на законодавчому рівні понять «охорона добре відомої торговельної марки» та «захист добре відомої торговельної марки», що відповідає європейським стандартам захисту прав людини;

2) прийняття спеціального законодавчого акта з метою правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні включаючи добре відомі позначення;

3) удосконалення законодавства в даній сфері шляхом:

- внесення змін і доповнень до статті 51-2 Кодексу про адміністративні правопорушення України щодо поновлення адміністративної відповідальності за порушення незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності в тому числі на добре відомі позначення, що має важливе значення для здійснення державою публічно-правової охорони вказаного об'єкту. Аналіз існуючої в Україні правозастосовної практики дає можливість стверджувати, що спеціальні органи (Апеляційна палата НОІВІ та суди) не взмозі самотужки на повну силу застосовувати охоронні механізми щодо охорони добре відомого позначення, тому є сенс відновлення таких органів як інспекції захисту прав інтелектуальної власності або створення громадської організації із наділенням її законодавчих прав щодо реалізації охоронних повноважень у даній сфері;

- внесення змін до ГПК та ЦПК в частині зобов'язання судів надавати НОІВ інформацію щодо визнання торговельної марки добре відомим позначення, що надасть змогу закріпити вказану норму Закону на рівні Кодексів та виконання цієї норми судами різної юрисдикції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романадзе Л. Д. Захист прав на торговельні марки у міжнародному приватному праві : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2008. 217 с.
2. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Угода СОТ від 15.04.1994 р.: станом на 6 груд. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 (дата звернення: 28.10.2024).
4. Порівняльне право про торговельні марки / Уклад. А.А. Герц. Х.: 2010. 112 с.
5. Марушева О. Г. Особливості визначення поняття торговельної марки. Право і Безпека. Харків. 2012. № 5. С. 214-217.
6. Шевченко О. С. Охорона прав на торговельні марки в Україні та країнах Європейського Союзу: реалії й перспективи. Часопис Київського університету права. Київ. 2017. № 2. С. 195-200.
7. Порівняльне право про торговельні марки / Уклад. А.А. Герц. Х.: 2010. 112 с.
8. Kotler P., Jatusripitak S., Maesincee S. The Marketing of Nations: A Strategic Approach to Building National Wealth. NY: The Free Press. 1997. URL: <http://mobiload.info/themarketing664838.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
9. Руделіус В. Маркетинг: підручник. К.: Навч.-метод. центр Консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2005. 422 с.
10. Шутак Людмила Торговельна марка. Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали II

Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 20-21 квітня 2018 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2018. 432 с.

11. Гордейчук В.В. Проблематика визначення торговельної марки як охоронюваного об'єкта правовідносин інтелектуальної власності. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2018. С. 87-91.

12. Ярмач В. Ю. Поняття, ознаки та функції торговельної марки у праві Європейського Союзу. Теорія і практика правознавства. 2018. Вип. 1. С. 1–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_23 (дата звернення: 28.10.2024).

13. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом» від 11.10.2019 № 2258. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/704> (дата звернення: 28.10.2024).

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21.07.2020 № 815-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20> (дата звернення: 28.10.2024).

15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 28 квіт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 28.10.2024).

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом: зауваження Головного юридичного управління до проекту Закону України. реєстр. № 2258 від 11.10.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67063 (дата звернення: 28.10.2024).

17. Клейменова С.М. До питання про розпорядження виключними правами на торговельну марку. 2023. Юридичний науковий електронний журнал. № 12. С. 106-107.
18. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. Київ : К.І.С., 2018. 424 с.
19. Кодинець А.О. Специфіка законодавчого регулювання договорів у сфері розпоряджання правами на торговельні марки. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2005. № 1. С. 101-109. URL: <https://issuu.com/constantinezerov/docs/f8e054629cd76c> (дата звернення: 28.10.2024).
20. Рассомахіна О.А. Поняття торговельної марки та її співвідношення із суміжними категоріями URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-3/07roaisk.pdf>. (дата звернення: 28.10.2024).
21. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2008. 149 с.
22. Паризька конвенція про охорону промислової власності: від 20 березня 1883 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_123. (дата звернення: 28.10.2024).
23. Демченко Т. С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз). Київ: Преса України, 2004. 184 с.
24. Харченко О.С. Пародії на торговельні марки: порівняльно-правовий аспект. Цивільне право і процес. 2018. № 11. С.46-51.
25. Євтушенко Г.В. Правовий захист торговельної марки у законодавстві України. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2013. № 1047. С. 105-111.
26. Садикова Я. Воєнні та патріотичні торговельні марки. Law. State. Technology. 2022. Вип. 1. С. 46-54.
27. Schechter F. I. The Rational basis of trademark protection. Harvard law review. №. 6. P. 813-833.

28. Білоусов В.М. Особливості правової охорони торговельних марок в Україні. Юридичний вісник. Київ, 2018. с. 103–107.
29. Герц А. А. Порівняльне право про торговельні марки. Харків : Міленіум. 2010. 112 с.
30. Phan Ngoc, T. Well-known trademark protection. A comparative study between the laws of the European Union and Vietnam : doctoral dissertation of law. Lund University. Hochiminh, 2011. 232 p.
31. Самусь А. Класифікація торговельних марок у праві США та України: порівняльно-правовий аналіз. Підприємство, господарство і право. 2018. № 6. С. 61–65.
32. Timothy A. Lemper Five Trademark Law Strategies for Managing Brands. Business horizon. 2011. 5 (22). P. 113-117. P. 116.
33. Stanislav V., Marina V. Trubina, Mohammad Mansour. Comparative legal analysis of protectability of olfactory trademarks. Amazoniainvestiga. 2020. Volume 9 - Issue 27. P. 129-139.
34. Сукманова О.В. Зміст адміністративно-правової охорони права власності. Науковий вісник публічного і приватного права. 2018. Випуск 3. Том 1. С. 176-181.
35. Котовська Л. О. Права споживачів як об'єкт адміністративно-правової охорони. Держава і право (юридичні і політичні науки). 2013. № 59. С. 159–165.
36. Мосьондз С. О. Адміністративно-правова охорона сфери науки в Україні: Концептуальні бачення. Науково-аналітичний журнал «Митна справа». 2012. № 5 (83), частина 2, книга 2. С. 102–107.
37. Адміністративне право України: навчальний посібник у 4-х томах / за заг. ред. В. В. Галунька: вид. друге доповнене і перероблене. Т. 1: Загальне адміністративне право. Херсон: ХМТ, 2011. 334 с.
38. Рогач Л.І. Щодо поняття адміністративно-правової охорони. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 6. С. 206–208.

39. Харитонova О. І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : автореф. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2004. 36 с.

40. Ciani, J., Ghidini, G., Atkinson, V., & Van Caenegem, W. A Comparative Study of Fashion and IP: Nontraditional Trademarks in Italy and Australia. IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law. 2019. 50(9), 1101-1130. <https://doi.org/10.1007/s40319-019-00881-2>.

41. Правоторова О.М. Поняття та зміст адміністративно-правової охорони URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/44.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

42. Колпаков В.К. Предмет адміністративного права. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2020. Т. 5. 255 с.

43. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.

44. Шуст Г. П. Адміністративно-правова охорона земельних ресурсів України: дис. .. к-та юрид. наук: 12.00.07 / Тернопільський національний економічний університет, МОН України, м. Тернопіль, 2019. 256 с.

45. Демченко Т.С. Проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2002. 215 с.

46. Слободянюк Д. С. Досвід формування правового механізму публічного управління у сфері охорони торговельних марок в країнах Європи: проблеми та перспективи його впровадження в Україні. <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/321/276> (дата звернення: 28.10.2024).

47. Курило В. І. Адміністративні правочини у сільському господарстві України: сучасна парадигма: Монографія. К.: Магістр – XXI сторіччя, 2007. 312 с.

48. Тернущак М. М. О публично-правовой охране прав человека в Украине в контексте уголовного и административно-деликтного производств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки 2016. 837 (9). С.105-109.

49. Башкатова В. В., Світличний О. П. Роль адміністративного права України в захисті прав і законних інтересів людини і громадянина: монографія. Київ:ЦП «Компринт», 2016. 203 с.

50. Шаповал Т. Б. Охорона прав інтелектуальної власності на торговельні марки. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції. pp. 70-73. <http://eprints.cdu.edu.ua/2374/> (дата звернення: 28.10.2024).

51. Харченко О.С. Невідповідність позначення публічному порядку, принципам гуманності й моралі як абсолютна підстава для відмови в наданні правової охорони знака. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 96-103.

52. V. Trappey, Ai-Che Chang, Amy J. C. Trappey. Building an Internet-Based Knowledge Ontology for Trademark Protection. Journal of Global Information Management. 2021. Volume 29. Issue 1. P. 123-144.

53. Іщенко Ю. В. Публічний ресурс як об'єкт адміністративно-правової охорони. Наукові записки НаУКМА. 2011. Том 116. С.66-69.

54. Ткачук О.П. Поняття публічно-правової охорони торговельної марки в Україні. Публічне право. 2022. № 3. С. 25-31.

55. Правоторова О. М. Форми адміністративної діяльності публічної адміністрації в механізмі адміністративно-правової охорони. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. №5. 123-127.

56. Семенина В.В. Доказування схожості торговельних марок у практиці експертного відомства та судовій практиці України. 2022. URL:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23586/Semenyna_Mahisterska_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 28.10.2024).

57. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 28.10.2024).

58. Кондратюк Я. Особенности правовой охраны хорошо известных торговых марок в Украине URL: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/6512-pravova-ohorona-dobrevidomih-torgovelnih-marok-za-zakonodavstvom-ukrayini.html> (дата звернення: 28.10.2024).

59. Аксютіна А. В. Добре відомі знаки для товарів і послуг. URL: space.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6893/1/Коваленко%20О.%20О.%20Генеза%20правового%20регулювання%20дистанційної%20та%20надомної%20робіт%20як%20нестандартних%20форм%20трудової%20зайнятості.pdf#page=25 (дата звернення: 28.10.2024).

60. Шевелева Т. Добре відомі торговельні марки у світлі сучасних інформаційних технологій. Інтелектуальна власність, 2005. № 4. Ст. 13–19.

61. Голубовська А.Ю. Особливості правової охорони «добре відомих» торговельних знаків в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2012. Серія ПРАВО. Випуск 20. Частина II. Том 1. С. 171-174.

62. Sony Kulshrestha and Mani Pratap Singh Factors Determining Well known Status for a Trademark: A Study in Indian Context. Biosc.Biotech.Res.Comm. Special Issue. 2021. vol 14 № 09. P. 240-245.

63. Байлема Т.М. Станіслав О.В., Поняття права на торговельні марки та їх цивільно-правовий захист. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Pravo/3_163342.doc.htm (дата звернення: 28.10.2024).

64. Бабецька І.Я. Правові аспекти охорони бренду в Україні та світі. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права

імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. 2020. №10 (22). С.133-142.

65. Hertz A. A. Comparative trademark law. Kharkiv: Millennium. Retrieved from: http://tempus-khai.org.ua/download_file.php?id=82 (дата звернення: 28.10.2024).

66. Ярмач В. Ю. Поняття бренду та його співвідношення з поняттям торговельної марки. URL: <http://oaji.net/articles/2017/3229-1529322340.pdf>. (дата звернення: 28.10.2024).

67. Рассомахіна О. А. Особливості правової охорони добре відомих знаків в Україні. 2004. № 6. URL: <http://justinian.com.ua/article.php?id=1247>. (дата звернення: 28.10.2024).

68. Дубинський М. Спеціально для юридичної практики. URL: <http://logotipov.net/?id=1066> (дата звернення: 28.10.2024).

69. Рассомахіна О. А. Правове регулювання використання торговельних марок у господарському обороті.: 12.00.04 / Київський державний економічний університет імені В. Гетьмана. Київ : 2008. 277 с.

70. Шестакова С. О. Товарний знак, торгова марка, бренд, комерційне найменування: спільне та відмінне. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. Суми, 2013. Вип. 4. С. 119–124.

71. Patricio Sáiz and Rafael Castro. Trademarks in branding: Legal issues and commercial practices. Business History. 2018 VoL. 60, no. 8, 1105–1126.

72. Famous and Well-Known Marks URL: <http://www.inta.org/TrademarkBasics/FactSheets/Pages/FamousWellKnownMarksFactSheet.aspx> (дата звернення: 28.10.2024).

73. Регламент (ЄС) 2017/1001 Європейського парламенту та Ради від 14 червня 2017 року Про торгову марку Європейського Союзу. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEI/es-20171001.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

74. Axel Ståhls. The Origin and Evolution of the Marks With Reputation Doctrine. URL: https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/10227/358784/Sta%20hls_Axel.pdf?sequence=1 (дата звернення: 28.10.2024).

75. Паш Я. В., Білоусова Н. О. Особливості правового статусу торговельних марок із репутацією. 2022. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права. С. 78-83.

76. Чомахашвілі О.Ш. Перспективні питання щодо процедури визнання торговельних марок добре відомим. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. Вип. 6. С. 268–270. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2017/79.pdf, с. 269 (дата звернення: 28.10.2024).

77. Мироненко Н.М. Деякі особливості правової охорони торгоавельних марок у країнах ЄС у контексті Євроінтеграційних процесів в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 4. С.70-88.

78. Майданик Л.Р. Пародія на деякі об'єкти права інтелектуальної власності за законодавством України. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 11. С. 45 – 48.

79. Trademark parody: tacking the mickey // Trademarks and brands online. URL: <http://www.trademarksandbrandsonline.com/article/taking-the-mickey-out-of-disneyland> (дата звернення: 28.10.2024).

80. Kodeks promyslovoi vlasnosti Italii [Code of Industrial Property of Italy]. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/229338> (дата звернення: 28.10.2024).

81. Костенко К. Правова охорона добре відомих торговельних марок. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. 2021 № 3. Р. 107-116.

82. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності: наказ Міністерства

економіки України від 23 листопада 2023 року № 17768, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04 січня 2024 р. за № 21/41366. URL: <https://docs.dtki.ua/doc/z0021-24> (дата звернення: 28.10.2024).

83. Дорожко Г.К. Деякі аспекти правової охорони добре відомих знаків в Україні. Збірник наукових статей по матеріалам доповідей на VI Міжнародної науково-практичної конференції. К. 2014, Інститут інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві, С.129-139.

84. Sánchez Merino F. De la dilución marcaria y otros demonios. Revista La Propiedad Inmaterial n. 26, Universidad Externado de Colombia, julio-diciembre 2018, pp. 29-45.

85. Фенюк А.Р. Ознаки правової охорони добре відомої торговельної марки. Порівняльне аналітичне право. 2020. С. 211-213.

86. Прокопенко О.В. Поведінка споживачів: навчальний посібник / Прокопенко О.В., Троян М.Ю. К.: Центр учбової літератури, 2008. 176с.

87. Євтушенко Г.В. Маркетингові дослідження відомості торговельної марки. URL: https://www.economy-confer.com.ua/data/downloads/file_1521802383.pdf#page=32 (дата звернення: 28.10.2024).

88. Ткачук О.П. Деякі питання правової охорони добре відомого позначення в Україні. Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21-22 жовтня 2021 р.) / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 446 с.

89. Ткачук О.П. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. № 3. С. 163-168.

90. Рисак Л.В. Правовий режим охорони добре відомих товарних знаків за міжнародним і національним законодавством. URL:

<http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2012/3/25.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

91. Law Amending and Supplementing a Number of Articles of the Law on Intellectual Property of the Socialist Republic of Vietnam No. 36/2009/QH12. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/vn/vn047en.pdf> (date of access: 28.10.2024).

92. Костенко К.М. Поняття добре відомої торговельної марки в розрізі національного та міжнародного законодавства. European political and law discourse. 2021. Volume 8. Issue 4. P. 24 -30.

93. Правовая охрана знаков, фирменных наименований и географических указаний в Германии. К.: Таксон, 1997. С. 25.

94. Польща: визнання торговельної марки добре відомою. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/polshcha-viznannya-torgovelnoyi-marki-dobre-vidomoyu.html> (дата звернення: 28.10.2024).

95. Рязанова Наталія Реєстрація торгових марок. Практика Великобританії. URL: <https://blog.liga.net/user/nryazanova/article/26044> (дата звернення: 15.12.2024).

96. Phan Ngoc, T. Well-known trademark protection. A comparative study between the laws of the European Union and Vietnam. The Faculty of Law, Lund University., 2011. 233 p.

97. Кодекс Інтелектуальної власності Франції від 01.06.1992. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/21533> (дата звернення: 15.12.2024).

98. Римарчук Г. С. Алгоритми дослідження вербальної схожості знаків для товарів та послуг. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4337/45.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.10.2024).

99. Медяник Т.А. Правова охорона торговельних марок в міжнародному приватному праві. Рукопис. Магістерська робота зі спеціальності 081 “Право” Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”. Факультет соціології і права. Кафедра інформаційного права та права інтелектуальної власності. Київ, 2018.

100. Ткачук Г.В. Зближення законодавства України про торговельні марки з правом ЄС. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9k7KWaOzligJ:https://jlsouk.donnu.edu.ua/article/view/6812/6844&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 28.10.2024).

101. Директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2015/2436 від 16 грудня 2015 р. про наближення законодавства держав-членів щодо торговельних марок. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/direktiva-es-20152436.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

102. Рудник Т. В. Правова охорона торговельних марок. Форум права. 2012. № 1. С. 840-844. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_132 (дата звернення: 28.10.2024).

103. Спільна рекомендація щодо положень щодо охорони загальновідомих знаків. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=346> (дата звернення: 28.10.2024).

104. Закорецька Г.В. Правова охорона торговельних марок. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12rtvotm.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

105. Дубинский М. Общеизвестный товарный знак. Юридическая практика. 2002. № 33 (243). URL: <http://yurpraktika.com/article.php?id=10000642/> (дата звернення: 28.10.2024).

106. Trademark Act of 1946 ("Lanham Act"), ch. 540, 60 Stat. 427 (codified as amended at 15 U.S.C.A. § § 1051–1127 (West Supp. 1996).

107. Altkorn J. Strategia marki / J. Altkorn. – Warszawa: PWE S.A., 2001. 50 с.

108. Романадзе Л. Д. Захист прав на торговельні марки у міжнародному приватному праві : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008. С. 32–33.

109. Кулібаба В. С. Щодо поняття бренда. Актуальні проблеми держави і права. 2009. Вип. 51. С. 193.

110. Федорова Д. О. Проблеми правового регулювання розпорядження правами на добре відомі торговельні марки в Україні. Часопис Київського університету права. 2016. № 4. С. 430-433. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2016_4_100 (дата звернення: 28.10.2024).

111. Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки. – 3б. документів, матеріалів, статей / За заг. ред. О. Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. 368 с., с. 199-200.

112. The Lanham (Trademark) Act. Pub. L. 79–489, 60 Stat. 427, enacted July 5, 1946, codified at 15 U.S.C. Code § 1127.

113. Federal Trademark Dilution Act of 1995, Pub. L. No. 104-98, 109 Stat. 985 (Jan. 16, 1996), amending the Trademark Act of 1946, codified at 15 U.S.C. § 1125 et seq.сс.

114. Malliaris S. Protecting Famous Trademarks: Comparative Analysis of US and EU Diverging Approaches – The Battle Between Legislatures and the Judiciary. Who is the Ultimate Judge? Chicago-Kent journal of intellectual property. 2010. № 9. P. 45–59. URL: <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/ckjip/vol9/iss1/2/> (date of access: 28.10.2024).

115. Метлушан А. М. Правовий режим охорони добре відомих торговельних марок (приватно-правовий аспект). URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/50ab44d8-f358-442b-b2b8-c3c0bc066840/content>(дата звернення: 28.10.2024).

116. INTA Meets Virtually with the China National Intellectual Property Administration. URL: <https://www.inta.org/news-and-press/inta-news/todays-news-roundup-february-15-2023/>(дата звернення: 28.10.2024).

117. A Single Market for Intellectual Property Rights: Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe.COM(2011) 287 final7.

118. Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Єдиний патентний суд ЄС: організаційні та економіко-правові засади функціонування. Наука технології інновації. 2019. №2(10). С.34-43. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/ediniy-patentniy-sud-es-riziki-zalishayutsya.html> (дата звернення: 28.10.2024).

119. «Лексус» - не «Лексус», «Ямаха» - не «Ямаха», або Ситуацію із захистом прав на торгові марки у нашій країні може покращити спеціалізований суд. URL: <http://www.golos.com.ua/article/306806> (дата звернення: 28.10.2024).

120. Світличний О.П. Суб'єкти публічної адміністрації: сучасний вимір. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку : колективна монографія / за заг. ред. Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 205-217.

121. Коротун О.М., Світличний О.П. Поняття та структура адміністративно-правового забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 8. С. 91–95.

122. Римарчук Г.С. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання права інтелектуальної власності. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2011. № 7. С. 329-333.

123. Яворська Т.В., Ревак І.О. Інтелектуальна безпека України: сутність і суб'єкти гарантування. Стратегічні пріоритети. 2015. № 2. С. 125-134.

124. Добровольська К.Л. Сутність організаційно-правового механізму охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні: теоретичний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 108–114.

125. Хрідочкін А. В. Митні органи України як суб'єкти публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Право і суспільство, 2020. № 6: С. 175-182.

126. Калінько І.В. Розвиток сфери інтелектуальної власності в умовах формування інформаційної економіки. Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 11 жовтня 2019 р.)/Чернігів. нац. технол. ун-т.Чернігів. 2019. 293 с.

127. Хрідочкін А.В., Дудін Т.М. Актуальні проблеми реалізації адміністративно-правових засад публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Проблеми публічного та приватного права. 2021. С. 406-433. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-237-4-14> (дата звернення: 28.10.2024).

128. Глущенко Н.В. Система адміністративних органів, що здійснюють охорону та захист прав інтелектуальної власності у сфері медицини й біотехнологій. Правові горизонти. 2017. Випуск 5(18). С. 82-87.

129. Дорожко Г.К., Ромашко А.С., Поладько О.М. Законодавство з інтелектуальної власності—головне підґрунтя успішної комерціалізації нових об'єктів. Методологія оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності»

(24 вересня 2020., м. Київ); НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. Інтерсервіс, 2020. 160 с., С. 82-85.

130. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>. (дата звернення: 28.10.2024).

131. Про Національний орган інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text>. (дата звернення: 28.10.2024).

132. Тарасенко Л. Реформа патентного законодавства: основні новації щодо винаходів (корисних моделей). 2021. Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 73. С. 67-76.

133. Орлюк О.П. Розробка політики у сфері інтелектуальної власності для університетів та наукових установ. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали наук.-практ. конф. р. 10-14. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: Матеріали науково-практичної конференції / 26 квітня 2019 р., м. Київ / Упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю., Барюаш В. А. Київ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2019. 193 с.

134. Падучак О. Про популяризацію знань у сфері інтелектуальної власності: коли, як і навіщо цим займатися. 2019. Теорія і практика інтелектуальної власності. № 5. С. 104-107.

135. Максимчук А.І., Стефківський В.М. Трансформація державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Актуальні проблеми економіки та управління. 2020. № 14. С.1-6.

136. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20>. (дата звернення: 28.10.2024).

137. Кординець А.О. Нормативні засади правової охорони інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 4. С. 5-11.

138. Регламент ЄС № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-13#Text. (дата звернення: 28.10.2024).

139. Ярошук О.П. Органи Державної системи управління інтелектуальною власністю в Україні. URL: <https://patent.km.ua/ukr/pages/i163>. (дата звернення: 28.10.2024).

140. Зауваження Головного юридичного управління ВРУ. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67060. (дата звернення: 28.10.2024).

141. Кондратенко К.В. Вдосконалення охорони інтелектуальної власності в післявоєнний період: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності. (м. Київ, 26 квітня 2023 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/56777/1/P82-88.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

142. Офіційний сайт: Про УКРНОІВІ. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-about>. (дата звернення: 28.10.2024).

143. Статут про УКРНОІВІ. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/statut-ukrnoivi-16122022_1-1-26.pdf. (дата звернення: 28.10.2024).

144. Державна система правової охорони інтелектуальної власності / Веб-сайт. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/udoskonalennia-zakonodavstva>. (дата звернення: 28.10.2024).

145. Патентне Бюро Республіки Болгарія: офіційний сайт: URL: <https://www.bpo.bg/bg/tarifi>. (дата звернення: 28.10.2024).

146. Вальчук О.І. Система інтелектуальної власності України: сучасний стан та перспективи розвитку. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2022. № 1. С. 127-133.

147. Захист прав інтелектуальної власності. Україна – Європа: євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/evrointehratsiia/zakhyst-prav-intelektualnoi-vlasnosti> (дата звернення: 28.10.2024).

148. Інформація про реформу правової охорони та захисту інтелектуальної власності. Офіційний сайт Мінекономіки. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-68b3fcd01f42&title=InformatsiiaProReformuPravovaOkhoronaTaZakhistIntelektualnoiVlasnosti> (дата звернення: 28.10.2024).

149. Івашова Л. М., Антонова Л. В., Івашов, М. Ф. Інституційний механізм захисту прав інтелектуальної власності в умовах інтеграції України до ЄС. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. № 4 (35). С. 40-49.

150. Штефан Олена. Судовий захист торговельних марок в Італії. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 4. С. 67-78.

151. Малетич М.М. Європейські та національні адміністративні провадження: порівняльно-правове дослідження. Кваліфікаційна наукова

праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021. 398 с.

152. [Іваненко Я. Л.](#) Адміністративні неюрисдикційні провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України. К., 2011. 20 с.

153. Крикун О.В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ. 2011.

154. Форостяна С. В. Неконфліктні провадження в адміністративному процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2012. 19 с.

155. Поляков І.С. Перегляд рішень окружних адміністративних судів в апеляційному провадженні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національний університет імені Ярослава Мудрого. Запоріжжя. 2019. 194 с.

156. Джафарова М.В. Щодо питання розуміння адміністративного провадження як частини адміністративного процесу. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 571-573.

157. Коломoeць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

158. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

159. Іванов І.Є. Поняття та сутність провадження в справах про адміністративні проступки. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. № 1. С. 107-109.

160. Болгар О.В. Інститут державної реєстрації як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 54. Том 1. С. 30-33.

161. Колпаков В.К. Адміністративне право України. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 799 с.

162. Попов С.Ю. Поняття та зміст адміністративно-правового регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. Митна справа. 2012. Ч. 2. Кн. 1. № 1(79). С. 162–166.

163. Фетько Ю.Б. Правова природа та сутність державної реєстрації. Київський часопис права. 2022. № 2. С. 106-110.

164. Майка Н. В. Реєстрація речових прав на чужу нерухомість як юридичний факт. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 4. С. 43–45.

165. Слободянюк С.О. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ, 2012. 18 с.

166. Красовська А. Державна реєстрація як умова реалізації права на підприємництво в Україні. Адміністративне право. 2002. № 7. С. 62–64.

167. Задихайло О.А. Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні. Форум права. 2011. № 1. С. 379–384.

168. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>. (дата звернення: 28.10.2024).

169. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893) (дата звернення: 28.10.2024).

170. Торговельні марки, визнані в Україні добре відомими та яким відмовлено у визнанні. Державна система правової охорони інтелектуальної власності: веб-сайт. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/ap-tm-well-known> (дата звернення: 28.10.2024).

171. Рішення Апеляційної палати від 22.12.2021: наказ Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» 18.05.2022 № 75-Н/2022. URL: https://ukrpatent.org/atachs/Red_Bull-res-2021.pdf) (дата звернення: 28.10.2024).

172. Рішення Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 5 серпня 2019 р. про визнання знака «ГЕМАТОГЕН, зобр.» добре відомим в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4d7295be-fbee-41b1-8002-0ae44b632f1a&title=ZnakiDliaTovarivIPoslugViznaniDobreVidomimiVUkraini2019-Rik> (дата звернення: 28.10.2024).

173. Рішення Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 25 вересня 2019 р. про визнання знака «ІЛЛЯШЕВ ТА ПАРТНЕРИ» добре відомим в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4d7295be-fbee-41b1-8002-0ae44b632f1a&title=ZnakiDliaTovarivIPoslugViznaniDobreVidomimiVUkraini2019-Rik> (дата звернення: 28.10.2024).

174. Рішення Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26 вересня 2019 р. про визнання знака «ЗБІТЕНЬ, зобр» добре відомим в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4d7295be-fbee-41b1-8002-0ae44b632f1a&title=ZnakiDliaTovarivIPoslugViznaniDobreVidomimiVUkraini2019-Rik>. (дата звернення: 28.10.2024).

175. Рішення Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 10 жовтня 2019 р. про визнання знака «ЛУН» добре відомим в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4d7295be-fbee-41b1-8002-0ae44b632f1a&title=ZnakiDliaTovarivIPoslugViznaniDobreVidomimiVUkraini2019-Rik> (дата звернення: 28.10.2024).

176. Рішення Апеляційної палати Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України від 25 вересня 2019 р. про визнання знака «THERLOCERAMIC» добре відомим в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=4d7295be-fbee-41b1-8002-0ae44b632f1a&title=ZnakiDliaTovarivIPoslugViznaniDobreVidomimiVUkraini2019-Rik> (дата звернення: 28.10.2024).

177. Рішення Апеляційної палати від 17 лютого 2022 року: наказ Державного підприємства Український інститут інтелектуальної власності від 13.07.2022 № 124-Н/2022. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/korolivsky-smak-res-2022.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

178. Act of 30 june 2000 industrial property law (JL of 2013, item 1410, as amended). URL: <https://wipo.lexres.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pl/pl1076en.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

179. Бахур О. В. Про підстави захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів підприємницької діяльності. Наукові перспективи. 2022. № 6 (24). С. 368-380.

180. Бази даних та інформаційно-довідкові системи. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/bases2> (дата звернення: 28.10.2024).

181. Ромашко А. С., Литвин О. В., Кравець В. О. Проведення пошуку торговельних марок з застосуванням офіційних баз даних в мережі Інтернет. Информационные технологии и безопасность: материалы XV

Международной научно-практической конференции ИТБ-2015 (Киев, 21 октября 2015 р.). 2015. К.: ИПРИ НАН Украины. С. 206-209.

182. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01.04.2022 No2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

183. Дмитришин В. С. Особливості набуття та захист прав інтелектуальної власності в умовах військової агресії. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022. Т. 2. С. 741-745.

184. Юрійчук І.В. Адміністративні процедури як цінність. URL: https://www.researchgate.net/profile/Illia-Yuriichuk/publication/328916610_Administrativni_proceduri_ak_cinnist/links/5beb1a704585150b2bb4da43/Administrativni-proceduri-ak-cinnist.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

185. Тимошук В.П. Процедура прийняття адміністративних актів: питання правового регулювання: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ. 2009. 21 с.

186. Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 69. С. 229- 236.

187. Тептюк Є.П. Система та роль принципів адміністративної процедури в Україні. Правовий дискурс. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої

освіти. Черкаси, 12 жовтня 2022 р. Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2022. 230 с.

188. Tina Sever, Iztok Rakar, Polonca Kovač. Protecting Human Rights Through Fundamental Principles of Administrative Procedures in Eastern Europe. January 2015 Danube 5(4).

189. Оніщик Ю.В., Лобач В.Р. Стадії провадження у справах з публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві. In: The 9 th International scientific and practical conference “Science and innovation of modern world”(May 18-20, 2023) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2023. 727 p.

190. Губерська Н. Л. Стадії адміністративних процедур: поняття та види. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. 2015. Вип. 32(3). С. 11–15. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32\(3\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32(3)_4) (дата звернення: 28.10.2024).

191. Гончарук С. Основи адміністративного права України : навч. посіб. Київ: Аванпост-прим, 2004. 200 с.

192. Василенко В.В. Стадії адміністративної процедури. Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі. 2021. С. 22-25.

193. Малеева Г.Л. Окремі проблеми правового регулювання процедури оскарження у сфері митної справи. Форум права. 2022. № 1. С. 13–20. URL: http://forumprava.pp.ua/files/013-020-2022-1-FP-Malieieva_4.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

194. Оприлюднено персональний склад Апеляційної палати НОІВ. Офіційний сайт НОІВІ. URL: <https://pravo.ua/opryliudneno-personalniyi-sklad-apeliatsiinoi-palaty-noiv/> (дата звернення: 28.10.2024).

195. Роботу Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності (ІР офісу) – відновлено. Офіційний сайт НОІВІ.

URL: <https://nipo.gov.ua/robotu-apeliatsiinoi-palaty-vidnovleno/> (дата звернення: 28.10.2024).

196. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

197. Пленум Верховного Суду України//Юридична енциклопедія:[у 6 т.]/ ред. кол.:Ю.С. Шемшученко (відп. ред.)[та ін.]. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003.Т.5: С. 736с.

198. Вербіцька М.В. Межі адміністративної юрисдикції: спірні питання. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. URL: http://lsej.org.ua/3_2020/50.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

199. Бевзенко В.М. Критерії адміністративної юрисдикції. Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції» (м. Київ, 4 вересня 2020 року). Київ: 2020. 424 с. С. 145 -150.

200. Гудим І. Сутність адміністративної юрисдикції та її місце в адміністративному процесі. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1. С. 92-97.

201. Стрелко А. С., Волох О. К., Адміністративна юрисдикція та підсудність адміністративних справ. Морально-правові засади публічного адміністрування у секторі безпеки та оборони: Матеріали науково-практичного семінару / ред. колегія : І.Д. Пастух (голова), В.М. Дорогих, О.К. Волох. 2023. 268 с.

202. Махров И. Административная юрисдикция органов исполнительной власти. Право и экономика. 2002. № 12. С. 14–20.

203. Надобко С.В. Інтелектуальна власність як об'єкт адміністративно-правової охорони. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/9/13.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

204. Москаленко В.В. Юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 081 - право / наук. кер. М. С. Уткіна. - Суми: Сумський державний університет, 2020. 82 с.

205. Дорожко Г.К., Стойко Д.А. Деякі аспекти правової охорони добре відомих знаків в Україні. Збірник наукових статей по матеріалам доповідей на VI Міжнародної наукової - практичної конференції. К. 2014. Інститут інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Київ . С. 129-136.

206. Prerequisites for the Protection of Trade Marks by Registration., sec. 7 Chapter 2.

207. Канарик Ю. С., Банк М. Ю. Юрисдикція суду з питань інтелектуальної власності. Молодий вчений. 2018. №6 (1). С.185-187.

208. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

209. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента від 29 вересня 2017 № 299. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

210. Про порядок денний дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання: постанова Верховної Ради України від 7 лютого 2023 року № 2911-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2911-IX#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

211. Канарик Ю.С., Петлюк В.О. Актуальні питання створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. 2017. Юридичний науковий електронний журнал. С.67-69.

212. Кодинець А.О. Захист прав інтелектуальної власності в умовах впровадження судової реформи. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 3. С. 9-13.

213. Проєкт закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73540 (дата звернення: 28.10.2024).

214. Гетманцев М. Правова природа висновку експерта у галузі права. 2018. Підприємство, господарство і право. № 6. С. 333-337.

215. Karmaza O, 'Ekspert u haluzi prava v sudovomu protsesi: teoriia ta sudova praktyka' (2019) 5 Pravo i suspilstvo 94 (in Ukrainian).

216. Озерський І. Експертиза в галузі права як нова форма застосування спеціальних знань юридичного психолога. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 6.

217. Дроздов О., Григоренко Є., Передерій О., Стебелєв А. Експерт з питань права: теоретико-методологічні засади та вектори реалізації. 2021. Право України. № 6. С. 221-263.

218. Голова І., Божко І. Комерційне найменування, як об'єкт судової експертизи у сфері інтелектуальної власності. Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності («Крайнівські читання»): Матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (23 грудня 2021 р. м. Київ); за ред. проф. В. Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 90-95.

219. Massimo Scuffi. The enforcement of intellectual property rights in Europe: administration and judiciary. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DS-KdQKIBsQJ:https://www.wipo.int/edocs/mdocs/arab/en/wipo_ipr_

mct_04/wipo_ipr_mct_04_4.doc+&cd=18&hl=uk&ct=clnk&gl=hu&client=ava
st-a-1 (дата звернення: 28.10.2024).

220. About the Boards of Appeal. URL: <https://www.epo.org/law-practice/case-lawappeals/about-the-boards-of-appeal.html> (дата звернення: 28.10.2024).

221. Андрейцева 12.00.03. — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. 2009.

222. Постанова Касаційного Господарського Верховного Суду від 11 грудня 2018 року у справі № 910/4071/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/78554233> (дата звернення: 28.10.2024).

223. Визнання знаку добре відомим – один із способів захисту торговельної марки: суддя ВС Ірина Булгакова. URL: <https://advokatpost.com/vyznannia-znaku-dobre-vidomym-odyn-iz-sposobiv-zakhystu-torhovelnnoi-marky-suddia-vs-iryna-bulhakova/> (дата звернення: 28.10.2024).

224. Гора М. А. Правова охорона добре відомих торговельних марок в Україні. 2016.
URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9047/1/72-75.pdf>
(дата звернення: 28.10.2024).

225. Регламент ЄС № 2017/1001 від 14 червня 2017 року про торговельну марку Європейського Союзу (кодифікація). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-17#Text (дата звернення: 28.10.2024).

226. Про модні бренди та судові тренди говорили юристи у КНУ. URL: <https://knu.ua/news/9166> (дата звернення: 28.10.2024).

227. Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності:

Постанова Пленума Вищого господарського суду від 23.03.2012 № 5.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005600-12#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

228. Крижна В.М. До питання охорони торговельних марок в контексті євроінтеграції. Міжнародний конгрес європейського права : збірн. наук. праць (м. Одеса, 21-22 квітня 2017 р.). Одеса : Фенікс, 2017. 356 с.

229. Рішення Арцизького районного суду Одеської області від 23.09.2020 у справі справа № 492/962/20.
URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91770145> (дата звернення: 28.10.2024).

230. Рішення Північного апеляційного господарський суду від 21.09.2021 справа№ 910/20752/20. URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100268350> (дата звернення: 28.10.2024).

231. Мінченко Наталія Види порушень майнових прав на торговельні марки. Аналіз судової практики. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 6. С. 68-76.

232. Потоцький Микола Національний орган інтелектуальної власності: правовий статус та функції. URL: <https://www.hsa.org.ua/lectors/pototskij-mikola-yurijovich/articles/natsionalnyj-organ-intelektualnoyi-vlasnosti-pravovyj-status-ta-funktsiyi> (дата звернення: 28.10.2024).

233. Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (перероблена версія). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215/> (дата звернення: 28.10.2024).

234. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2024).

235. Trappey V., Chang Ai-Che, Trappey Amy J.C. Building an Internet-Based Knowledge Ontology for Trademark Protection. *Journal of Global Information Management*. 2021. Volume 29. Issue 1. P. 123–144.

236. Kulshrestha S., Pratap M. Singh Factors Determining Well known Status for a Trademark: A Study in Indian Context. *Biosc. Biotech. Res. Comm. Special Issue*. 2021. Vol. 14. № 09. P. 240–245.

237. Stanislav V., Marina V. Trubina, Mohammad Mansour. Comparative legal analysis of protectability of olfactory trademarks. *Amazoniainvestiga*. 2020. Volume 9 - Issue 27. P. 129-139.

238. Ciani, J., Ghidini, G., Atkinson, V., & Van Caenegem, W. A Comparative Study of Fashion and IP: Nontraditional Trademarks in Italy and Australia. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 2019. 50(9), 1101-1130. <https://doi.org/10.1007/s40319-019-00881-2>.

239. Patricio Sáiz and Rafael Castro. Trademarks in branding: Legal issues and commercial practices. *Business History*. 2018 VoL. 60, no. 8, 1105–1126.

240. Вавженчук С.Я. Охорона та захист трудових прав працівників: підручник. 2-ге вид. Харків: Право, 2018. 560 с.

241. Кушерець Д.В. Охорона та захист майнових прав у сфері договірної права України: монографія. Київ: Знання України, 2014. 463 с.

242. Вавженюк С.Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав у чинному законодавстві. *Форум права*. 2010. Вип. 1. С. 45–49.

243. Марченко В.М. Щодо питання здійснення нотаріусом захисту суб'єктивних цивільних прав. *Підприємництво, Господарство і Право*. 2020. № 3. С. 31–35.

244. Булавіна С., Давидова Т. «Захист» та «охорона»: теоретичні аспекти юридичних термінів. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1. С. 27–31.

245. Максимович Р.О. Співвідношення понять «охорона» та «захист» соціальних і економічних прав і свобод людини: теоретико-правові засади. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. Вип. 5. Т. 1. С. 101–106.

246. Легенченко М.О. Поняття охорони й захисту права та їх співвідношення. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 72. С. 59–65.

247. Галуцько В.В. Адміністративно-правова охорона та захист права власності. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2007. № 38. С. 192–198.

248. Адміністративне право України: навчальний посібник: у 4-х т.: за заг. ред. В.В. Галуцька. 2-е вид., допов. і перероб. Херсон: ХМТ, 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 334 с.

249. Директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2015/2436 від 16.12.2015 р. про наближення законодавства держав-членів щодо торговельних марок. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/direktiva-es-20152436.pdf>. (дата звернення: 28.10.2024).

250. Ходєєва Н.В. Захист суб'єктивних цивільних прав у розрізі права на інформацію про стан свого здоров'я – співвідношення таких понять, як «захист» та «охорона». Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.): зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту (м. Харків, 22.11.2019 р.). Харків, 2019. С. 485–487.

251. Шумов П.В. Соотношение понятий «защита» и «охрана» информационных прав. Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление. 2013. № 5. С. 12–14.

252. Желіховська Ю.В. Співвідношення та розмежування понять «охорона» та «захист» URL: <https://vestnik->

pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc13/part_2/juspradenc13-2.pdf#page=18

(дата звернення: 28.10.2024).

253. Кожура Л.О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія: Право / гол. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 2. С. 119–122.

254. Гарбузюк К.Г. До проблеми співвідношення термінів «адміністративно-правова охорона» й «адміністративно-правовий захист». Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6.12.2019 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків: ХНУВС, 2019. С. 38–40.

255. Macías, W., Червіньо, Дж. Розмиття торгової марки та її практичний вплив на рішення про покупку. Dilución de marcas registradas y su efecto práctico sobre la decisión de compra. Іспанський журнал маркетингу - ESIC, 21(1), стор. 1-13. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444969517300057?via%3Dihub>.

256. Канарик Ю.С., Сергієнко Б.Б. Правова охорона комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. Сумський державний університет. 2019. Випуск 19 (32). С. 31–35.

257. Немеш П. Ф. Правова охорона колективної торговельної марки. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 107–110.

258. Орлюк О.П., Корогод Н. Удосконалення системи управління інтелектуальною власністю в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. №6. С. 169-179.

259. Семенова В. Г. Напрямки підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2015. Випуск 6. С. 472–476.

260. Капітаненко Н.П. Державний контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності: адміністративно-правові засади. Право і суспільство. 2020. №6-2: 165-173.

261. Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону. URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/ipr/reg/overview> (дата звернення: 28.10.2024).

262. Митний кодекс України: [Закон від 13 березня 2012 року № 4495](#). URL: https://kodeksy.com.ua/mitnij_kodeks_ukraini/statja-398.htm (дата звернення: 28.10.2024).

263. Юр'єва О. І. Сучасні проблеми механізму державного управління інтелектуальної власності. 2018. Публічне управління і адміністрування в Україні № 3. С 90-94.

264. Зінич Л.В. Державні інспектори з питань інтелектуальної власності як суб'єкти державного нагляду (контролю) у сфері інтелектуальної власності. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права: матеріали третьої всеукраїнської науково – практичної конференції (Львів, 17-18 травня 2019 р.). – Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2019. – 218 с. С. 80-84.

265. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

266. Державний нагляд (контроль) у сфері інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk->

[UA&id=c300a921-7775-47b3-ac23-11bb2a8fef26&title=DerzhavniiNagliad-kontrol-USferiIntelektualnoiVlasnosti](#) (дата звернення: 28.10.2024).

267. Капітаненко Н. П. Особливості адміністративно-правового статусу державного інспектора з питань інтелектуальної власності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 48. С. 16-21.

268. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. № 51. Ст.1122.

269. Про виконання повноважень державних інспекторів з питань інтелектуальної власності: [Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.03.2019 № 518.](#) URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1e3f03a7-b768-451d-aca2-780ecce1b0dd&title=NakazMinisterstvaEkonomichnogoRozvitkuITorgivliUkrainiVid27-03-2019-518-proVikonanniaPovnovazhenDerzhavnikhInspektorivZPitanIntelektualnoiVlasnosti&showMenuTree=true> (дата звернення: 28.10.2024).

270. Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Хоменко В. Л. Державний ІР-інспектор як суб'єкт адміністративного процесу. Порушення прав у сфері інтелектуальної власності як підстава адміністративної, кримінальної та цивільної відповідальності: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 10 грудня 2019 р.; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К.: Інтерсервіс. 2020. 178 с.

271. Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів: постанова КМУ від 10 травня 2002 р. № 608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

272. Бабенко А.Г., Бондаревська К.В. Шляхи вдосконалення державного регулювання аграрного сектора економіки. Проблеми економіки. 2014. № 3. С. 54–59.

273. Кірін Р.С. Хоменко В.Л. Реформа інституту інспекторів інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційних процесів. ГК. 2021. 363 с.

274. Дінгра Дж. Засіб захисту від доменних імен і підробок, що порушують торговельну марку Журнал світової торгівлі. 2023, 57(4), С. 643–662.

275. Маганья Руфіно JM. Захист невідомих та загальновідомих торгових марок в Андському співтоваристві націй (CAN). Мексиканський бюлетень порівняльного правознавства. 2020. № 1(157), С. 193–220.

276. [Андське співтовариство](#)//[Митна енциклопедія](#): у 3т./ редкол.:[І. Г. Бережнюк](#) (відп. ред.) та ін.; Держ. НДІ мит. справи.— 2-ге вид. Хм.: ПП Мельник А. А, 2014. Т.1: А—З. 592с. [ISBN 978-966-346-853-2](#).

277. Якубенко Н., Сучкова Ж. Регулювання винагороди за використання інтелектуальної власності на сорти рослин у Республіці Франція Світові рослинні ресурси: стан та перспективи розвитку. URL: <http://confer.uesr.sops.gov.ua/uesr2016/paper/viewFile/7128/8086> (дата звернення: 28.10.2024).

278. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 9 місяців 2023 року. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/IP-in-Figures-9m-2023-web-.pdf>. (дата звернення: 28.10.2024).

279. Про введення в дію організаційної структури та надання пропозицій щодо штатного розпису. Наказ Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» від 23.03.2021р. №33Н/2021. Особистий архів Ольги Кулініч.

280. Україну внесли до списку країн порушників інтелектуальної власності. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

economy/2852491-ukrainu-vnesli-dospiskukrainporusnikiv-intelektualnoi-vlasnosti.html (дата звернення: 28.10.2024).

281. Циганій С.О. Сучасні виклики охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23–24 березня, 2022 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2022, Част. 2.

282. Юрченко О.В., Деділова Т.В., Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Економічні аспекти впливу інтелектуальної власності на конкурентоспроможність підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2022. № 28. С. 51-60. URL: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2022.28.51> (дата звернення: 28.10.2024).

283. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В. Освіта в сфері інтелектуальної власності як напрямок формування правової культури молоді. 2022. Київський часопис права. № 2. С. 36-41.

284. Кулинич Ольга. Культура та освіта у сфері інтелектуальної власності в контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. University Scientific Notes. 2021. № 6 (84). С. 28-37.

285. Тарасенко Я. До розуміння інтелектуальної власності слід підходити уже на рівні шкільної освіти, якщо не раніше... (інтерв'ю з Оленою Орлюк). Alumni. Асоціація випускників. URL: <https://bit.ly/3Go0lpW> (дата звернення: 28.10.2024).

286. Орлюк О. Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 6. С. 149-159.

287. Оголошуємо про приймання пропозицій щодо кандидатур до складу наглядової ради УКРНОІВІ. URL:

<https://ukrpatent.org/uk/news/main/kandydatury-do-nahliadovoi-rady-18122023> (дата звернення: 28.10.2024).

288. Положення про наглядову раду державної організації “Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій”: Наказ Мінекономіки 04 грудня 2023 року № 18614. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/pologennia_pro_nahliadovu_radu_ukrmoivi-web.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

289. Лукач І.В., Фірсанова В.Д. Проблеми та перспективи створення наглядової ради в товаристві з обмеженою відповідальністю відповідно до законодавства України. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 2. С. 159–161.

290. Апаров А. М., Сербул І.А. Трансформаційні процеси господарського законодавства в частині повноважень наглядової ради. Dictum Factum. 2020. № 1 (6). С. 31–39.

291. Щока, С. В. Роль та значущість наглядової ради в акціонерних товариствах на основі міжнародних стандартів корпоративного управління. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5. С. 267-270.

292. Романчукевич М.Й., Баран Р.Я. Особливості сучасного підбору персоналу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. № 30. С. 210 – 217.

293. Павленко К.О., Шульгіна Т.С. Сучасні технології підбору персоналу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. № 23. С. 30–33.

294. Ковальова О.П. Нетрадиційні методи відбору у процесі кадрового забезпечення на посаду членів наглядової ради Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (05 лист. 2020 р.) / Харків. нац. автомобільно-дорожн. ун-

т. Харків: ХНАДУ, 2020. С. 177-179. URL:
[https://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/upravlinnja-taadministruvannja/vseukrajinska naukovo-praktichna-konferencija/](https://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/upravlinnja-taadministruvannja/vseukrajinska-naukovo-praktichna-konferencija/) (дата
звернення: 28.10.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

**Стаття у науковому виданні,
включеному до міжнародних наукометричних баз даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus**

1. **Tkachuk O., Tsiupa O., Olshanskyi O., Serdiukova O., Vishka I.** A public administration system focusing on the provision of public services. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2023. Vol. XXXVI. P. 52–56. *(Tkachuk O. здійснено аналіз процесу надання державних послуг за ключовими аспектами відповідної проблематики, обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано наукову новизну, визначено практичне значення та окреслено мету проведеного наукового пошуку, погоджено висновки з іншими співавторами та підготовлено наукову публікацію до друку відповідно до встановлених вимог видання. Tsiupa O. використано аналітико-бібліографічний метод для систематизації та оцінки наукових джерел з проблематики державного управління. Olshanskyi O. проведено онлайн анкетування з метою з'ясування найбільш важливих питань, пов'язаних з наданням публічних послуг органами державного управління. Serdiukova O. визначено основні теоретичні аспекти, які є найбільш важливими для розвитку системи державного управління. Vishka I. проведено аналіз наукових підходів та управлінських позицій керівників структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, відповідальних за надання публічних послуг, щодо визначальних напрямів розвитку системи публічного управління, а також систематизовано результати дослідження).*

**Статті у наукових виданнях,
включених до Переліку наукових фахових видань України**

2. **Ткачук О. П.** Поняття публічно-правової охорони торговельної марки в Україні. Публічне право. 2022. № 3. С. 25–31.

3. Ткачук О. П. Поняття та зміст публічно-правової охорони добре відомого позначення в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. № 3. С. 163–168.

4. Ткачук О. П. Поняття та співвідношення правової охорони й правового захисту добре відомих торговельних марок. Право. Людина. Довкілля. 2023. Т. 14. № 2. С. 95–104.

5. Ткачук О. П. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою. Науковий вісник публічного та приватного права. 2023. № 4. С. 165–171.

6. Ткачук О. П. Адміністративне провадження з визнання торговельної марки добре відомою судом. Публічне право. 2023. № 3. С. 82–92.

Тези наукових доповідей

7. Ткачук О. П. Деякі питання охорони прав на добре відомі торговельні марки. Сучасні вектори розвитку юридичної освіти та науки: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 397–399.

8. Ткачук О. П. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні: напрями гармонізації з правом ЄС. Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, 15 червня 2023 року: тези доповіді. Київ, 2023. С. 146–149.

9. Ткачук О. П. Захист добре відомих торговельних марок в Україні. Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 126-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, 23 травня 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 174–178.